

VNS 7/2024 vp

**Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän
kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n
toimeenpanosta**

Tiivistelmä

YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030 ohjaa Suomea ja muita YK:n jäsenmaita kohti kestävää tulevaisuutta. Se tähtää köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa ympäristö, talous ja ihminen otetaan tasavertaisesti huomioon ja sisältää 17 tavoitetta, jotka maiden tulisi saavuttaa vuoteen 2030 mennessä.

Ajallisesti katsottuna tavoitteiden toimeenpanon puoliväli on ylitetty, mutta maailmanlaajuisesti tarkastellen niiden saavuttamisesta ollaan kaukana. Tähän vaaditaan entistä laajempia ja nopeampia toimia. YK:n viimeisimmässä kestävän kehityksen raportissa Suomen arvioidaan olevan pisimmällä tavoitteiden toimeenpanossa. Toisaalta Suomen toiminnalla arvioidaan olevan merkittäviä kielteisiä ulkoisvaikutuksia.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on vahva ja välittävä Suomi, joka pärjää maailman myrskyissä. Hallitusohjelman visiossa on keskeisenä periaate, että ihmiset tuntevat osallisuutta ja luottamusta toisiinsa ja heikoimmista pidetään huolta.

Tämä selonteko kuvaa Suomen nykytilanteen Agenda2030:n toteuttamisessa, hallituksen keskeisiä toimia kunkin kestävän kehityksen tavoitteen osalta Suomessa ja maailmanlaajuisesti sekä toimeenpanon organisoinnin ja sen seurannan ja arvioinnin mekanismit. Selonteon laadinnasta on vastannut valtioneuvoston kanslia yhdessä valtionhallinnon kestävän kehityksen koordinaatioverkoston kanssa.

Sisällys

Johdanto.....	4
Agenda2030:n toimeenpanon tilanne Suomessa.....	6
Hallituksen työ Agenda2030:n ja kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanemiseksi.....	11
Tavoite 1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.....	11
Tavoite 2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävä maataloutta.....	15
Tavoite 3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.	18
Tavoite 4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.	23
Tavoite 5. Saavuttaa sukupuolten tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.	28
Tavoite 6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.....	33
Tavoite 7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.....	35
Tavoite 8. Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä sääällisiä työpaikkoja.	38
Tavoite 9. Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita.....	44
Tavoite 10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä	47
Tavoite 11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat	51
Tavoite 12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys	55
Tavoite 13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan	58
Tavoite 14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävä käyttöä	61
Tavoite 15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävä käyttöä; edistää metsien kestävä käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen	64
Tavoite 16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla	67
Tavoite 17. Tukea vahvemmin kestävä kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta	72
Suomen kestävä kehityksen toimeenpanojärjestelmä ja toimijat	73
Hallitus.....	73
Valtionhallinto	74
Koko yhteiskunnan osallisuus.....	74
Toimeenpanojärjestelmän arviointi.....	75
Agenda2030:n kansallisen toimeenpanon seuranta.....	75
Liite: Kestävä kehityksen tavoitteet ja alatavoitteet	77

Johdanto

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) globaali kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda2030 on ohjannut Suomea ja muita YK:n jäsenmaita kohti kestävämpää tulevaisuutta vuodesta 2016 lähtien. Agenda2030 tähtää köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon. Agenda2030 sovittiin YK:n jäsenmaiden kesken vuonna 2015. Se sisältää 17 tavoitetta (Sustainable Development Goals, eli ns. SDG:t), jotka maiden tulisi yhdessä saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Ajallisesti olemme jo ylittäneet toimeenpanon puolivälin, mutta maailmanlaajuisesti katsottuna olemme vielä kaukana tavoitteista. Vaikka edistystä on monessa suhteessa tapahtunut, tavoitteiden saavuttaminen vuoteen 2030 mennessä vaatii entistä laajempia ja nopeampia toimia.

YK:n viimeisimmässä kestävä kehityksen raportissa¹ Suomen arvioidaan saavuttaneen kaikkein parhaiten Agenda2030:n tavoitteet. Raportin perusteella Suomi on saavuttanut hieman yli 86 prosenttia asetetuista 17:stä kestävä kehityksen tavoitteista. Pohjoismaat ovat vahvasti edustettuina rankingissa. Ruotsi on Suomen jälkeen toisena, Tanska kolmas ja Norja seitsemäs. Toisaalta samassa raportissa arvioidut Suomen toiminnan kielteiset ulkoisvaikutukset ovat merkittäviä – Suomi sijoittuu vertailussa sijalle 139/167. Kielteisiä ulkoisvaikutuksia arvioitaessa Suomen haasteita ovat muun muassa tuontimme muualla maailmassa aiheuttamat ilmasto- ja typpipäästöt sekä metsäkato.

OECD-maita tarkastelleessa raportissa² päähavainto oli, että OECD-maat ovat saavuttaneet muutamia tavoitteista (perustarpeiden tyydytykseen, hyvään hallintoon sekä yhteistyöhön liittyviä), mutta monien tavoitteiden kohdalla on vielä pitkä matka kuljettavana. Näitä ovat etenkin tavoitteet sen eteen, että ketään ei jätetä jälkeen, instituutioiden luottamuksen palauttaminen ja ympäristön kuormittamisen vähentäminen.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman³ tavoitteena on vahva ja välittävä Suomi, joka pärjää maailman myrskyissä. Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon⁴ mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka pohjautuu arvopohjaiseen realismiin. Sen päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Toiminnan perustana ovat demokratia, oikeusvaltioperiaate, kansainvälinen oikeus, ihmisoikeudet, rauha, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.

Kestävä hyvinvointi perustuu sivistykseen ja osaamiseen, yrittäjyyden ja työnteon arvostukseen sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteille. Ilmastotoimet toteutetaan taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja alueellisesti kestävällä ja oikeudenmukaisella tavalla. Suomi pyrkii hiilineutraaliksi—ilmastolain mukaisesti sekä vastaa ilmasto- ja luontopolitiikallaan kansainvälisiin sitoumuksiin.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa korostetaan sitä, että Suomi on vahva demokratia, jossa kansalaisten yleinen luottamus julkisiin instituutioihin on korkealla. Luottamus julkiseen hallintoon perustuu sen kykyyn palvella kansalaisia avoimesti, tehokkaasti ja

¹ <https://dashboards.sdgindex.org/>

² OECD 2022: The Short and Winding Road to 2030 - Measuring Distance to the SDG Targets. OECD, Paris.

³ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>

⁴ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165721/VN_2024_33.pdf?sequence=4&isAllowed=y

vastuullisesti. Suomalaisen yhteiskunnan haasteina ovat heikentyvä osaaminen ja terveydentila sekä eriarvoisuus, mitkä vaikuttavat ihmisten kykyyn osallistua yhteiskuntaan.

Tämä selonteko kuvaa Suomen nykytilanteen Agenda2030:n toteuttamisessa, hallituksen keskeisiä toimia kunkin 17 kestävästä kehityksen tavoitteesta osalta Suomessa ja maailmanlaajuisesti, toimeenpanotyötä ohjaavat politiikkaperiaatteet, kansallisen toimeenpanon organisoinnin, sekä toimeenpanon seurannan ja arvioinnin mekanismit. Selontekoon kirjattuja toimenpiteitä toteutetaan Julkisen talouden suunnitelman ja talousarvioprosessin päättämien resurssien puitteissa. Hallinnossa on runsaasti toteutuksessa tai valmistelussa jatkuvaluonteista toimintaa, jota ei ole kirjattu tähän selontekoon, mutta jolla on oleellinen vaikutus kestävästä kehityksestä toteutumisen edistämiseen.

Selonteon valmistelu tapahtuu geopoliittisesti epävarmassa tilanteessa. Koronaviruspandemia aiheutti suuria mullistuksia ympäri maailman, ja vaikutti merkittävästi myös suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Tällä hetkellä epävarmuutta aiheuttavat varsinkin Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sen vaikutukset, kuten inflaatio, energia-alan epävarmuudet ja hybridivaikuttaminen sekä muut kansainväliset konfliktit. Suomi ei ole epävarmuuksien kanssa yksin. Kestävästä kehityksestä maailmanlaajuiseen edistämiseen ovat vaikuttaneet hidastavalla tavalla Venäjän hyökkäyksen lisäksi lukuisat muut samanaikaiset geopoliittiset jännitteet, konfliktit ja kriisit eripuolilla maailmaa sekä ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen, eli niin sanotun planetaarisen kolmoiskriisin, negatiiviset vaikutukset.

Agenda2030:n kantavana ja läpileikkaavana teemana on, että kukaan ei jäisi kehityksestä jälkeen. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman visiossa on hyvin keskeisenä periaate, että ihmiset tuntevat osallisuutta ja luottamusta toisiinsa ja heikoimmista pidetään huolta. Ihmiset voivat luottaa siihen, että asiat tulevat menemään hyvin.

Demokratia ja ihmisoikeuksien toteutuminen ovat edellytyksiä sille, että Agenda2030 ja kestävästä kehityksestä tavoitteet voidaan saavuttaa Suomessa ja maailmanlaajuisesti. Suomi on sitoutunut YK:n yleismaailmallisiin arvoihin ja tukee niitä vankkumattomasti. Suomi on myös aina painottanut ja tukenut kansainvälisiin sääntöihin perustuvaa monenkeskistä yhteistyötä. Suomalainen demokratia nojaa oikeusvaltioon, jossa perustuslaki antaa vahvan suojan jokaisen yksilön ihmisarvolle ja koskemattomuudelle sekä muille perusoikeuksille.

Suomi sitoutuu vahvasti Euroopan unionin kehittämiseen sekä sen perusarvojen mukaiseen politiikkaan. Agenda2030:n ja kestävästä kehityksestä tavoitteiden saavuttaminen niin Suomessa kuin muissakin EU-jäsenmaissa on monelta osin kytköksissä Euroopan unionissa tehtävään päätöksentekoon. Dialogin vahvistaminen komission ja jäsenmaiden välillä Agenda2030:n toimeenpanoon liittyvissä kysymyksissä on tärkeää. EU:n tulee jatkaa vahvaa työtä Agenda2030:n toimeenpanemiseksi, kuten se on vuonna 2023 YK:lle toimittamassaan ensimmäisessä vapaaehtoisessa raportissaan⁵ osoittanut.

Nato-jäsenyys asemoi Suomen entistä tiiviimmin osaksi eurooppalaista ja transatlanttista turvallisuusyhteisöä. Suomi on osa Naton yhteistä puolustusta ja siten Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaisten turvatakuiden piirissä. Naton pelotteen ja puolustuksen merkitys Suomen turvallisuudelle on perustavanlaatuinen. Samalla Suomen vahva puolustus-

⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3801

ja kriisinsietokyky vahvistavat koko liittokuntaa. Suomen Nato-jäsenyys ei vaikuta Ahvenanmaan kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaan asemaan.

Pitkän aikavälin haasteet niin maailmanlaajuisesti kuin Suomelle ovat pitkälti samoja kuin aiemminkin. Talouden haasteiden johdosta on tärkeää panostaa työllistämistöimiin, lisätä tuottavuutta ja rajoittaa menojen kasvua. Ilmastoratkaisuja on tehtävä lisää talouden kestävä kasvu huomioiden. Samalla on turvattava demokratian ja oikeusvaltion toimivuus sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Suomi kantaa globaalin vastuunsa ja tukee monenkeskistä yhteistyötä, hauraita maita ja haavoittuvia ihmisryhmiä.

Suomella on vastuu jalanjäljestämme ja toimiemme vaikutuksista. Turvallinen ja kestävästi kehittyvä maailma on myös suomalaisten etu. Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon mukaan YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttaminen Agenda 2030:n mukaisesti on vaarantunut muun muassa monenkeskisen yhteistyön ongelmien, Venäjän hyökkäyssodan seurannaisvaikutuksien sekä koronapandemian seurausten takia.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon mukaisesti Suomi on sitoutunut YK:n kestävä kehityksen ja Agenda 2030:n globaalin toimeenpanon vauhdittamiseen. Suomi on avoin, pitkäjänteinen ja luotettava kumppani, joka käy aitoa dialogia kehittyville maille tärkeistä asioista. Suomi pyrkii osaltaan lieventämään länsimaiden ja kehittyvien maiden välisiä jännitteitä. Suomi edistää monitoimijayhteistyötä valtioiden, liike-elämän, kansalaisjärjestöjen ja yksityisten rahoittajien kesken, samoin kuin sukupolvien välistä dialogia ja nuorten osallistumismahdollisuuksia. Kehityspolitiikassaan Suomi nojautuu omiin vahvuusalueisiinsa, joissa Suomella on hyvät mahdollisuudet tukea kestävä kehitystä. Valtioneuvoston taloudellisten ulkosuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon mukaisesti tavoitteena on tukea paremmin Suomen kaupallis-taloudellisia intressejä kehittyvillä markkinoilla ja lisätä maiden taloudellista riippumattomuutta vahvistamalla kehittyvien maiden vastuuta kehityksestään. Suomen kehitysyhteistyöstä merkittävä osa on edelleen lahjamuotoista.

Suomi ja Suomen hallitukset ovat toimeenpanneet Agenda2030:a alusta saakka määrätietoisesti. Tämä on järjestyksessään kolmas selonteko Agenda 2030:sta, joka annetaan eduskunnalle. Selonteko on laadittu laajasti ja poikkihallinnollisesti. Selonteon laadinnan koordinaatiosta on vastannut valtioneuvoston kanslia yhdessä kaikki ministeriöt kattavan kestävä kehityksen koordinaatioverkoston kanssa.

Agenda2030:n toimeenpanon tilanne Suomessa

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman visiona on kestävälle taloudelle rakentuva hyvinvointi. Hallitusohjelman nimi ”Vahva ja välittävä Suomi” viestii siitä, että Suomi on sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteistyöhön luottava yhteiskunta, joka kantaa myös globaalin vastuunsa kestävästä kehityksestä. Sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyuden lisäksi kokonaiskestävyyssajattelumme kattaa myös turvallisuuden, demokratian ja oikeusvaltion kestävyuden sekä inhimillisen ja kulttuurisen kestävyuden.⁶ Suomalaisessa yhteiskunnassa on lukuisia toimijoita, joiden vastuulla on toteuttaa toimia, joilla yhteiskunnan kokonaiskestävyyttä vahvistetaan niin Suomessa kuin maailmanlaajuisesti.

⁶ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-380-7>

Agenda2030:n toimeenpanon tilannekuvat on jaoteltu viiden kestävyysulottuvuuden mukaisesti, samoin kuin valtioneuvoston kanslian yhteiskunnallisessa kestävyysarviointityössä. Tässä selonteossa esitetyt tilannekuvat keskittyvät Agenda2030:n mukaisiin tavoitteisiin ja seurantakohteisiin. Kestävyysarvioinnissa tullaan tuottamaan laajempaa tilannekuvaa yhteiskunnasta.

Agenda2030 tilannekuva: Ekologinen kestävyys

Suomen tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalisuus ilmastolain mukaisesti. Ilmaston lämpenemistä aiheuttavista kasvihuonekaasupäästöistä noin 80 prosenttia on peräisin energian tuotannosta ja kulutuksesta, liikenne mukaan lukien. Suurin osa Suomen päästöistä (70 % vuonna 2023) syntyy juuri fossiilienergian tuotannosta ja käytöstä⁷. Energiasektori on viime vuosien aikana kuitenkin vähähiillistynyt nopeasti. Suomessa tuotetusta sähköstä 52 prosenttia tuli uusiutuvista lähteistä vuonna 2023 (vuonna 2022 54 %). Muutos kasvihuonekaasupäästöissä onkin ollut merkittävää energia- ja muussa teollisuudessa. Fossiiliset päästöt ovat vähentyneet Suomessa jopa ennakoitua nopeammin⁸. Suomen kasvihuonekaasupäästöjen nettovähentyminen ei kuitenkaan ole vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen ja EU:n veloitteiden mukaisella uralla. Tähän on syynä erityisesti hiilinielun pienentyminen⁹. Vuoden 2024 ilmastovuosikertomuksen mukaan lisätoimia tarvitaankin kaikilla sektoreilla¹⁰.

Biologisen monimuotoisuuden kohdalla suojelualueverkosto kattaa 14,3 prosenttia Suomen kokonaispinta-alasta¹¹. OECD:n Agenda2030:n tavoitteiden toteutumista arvioineessa raportissa todettiin, että Suomi on saavuttanut niin sanotun Aichin tavoitteen säästää vähintään 10 prosenttia merialueista, mutta jääme jälkeen maa-alueille ja sisävesille asetetusta 17 prosentin suojelutavoitteesta. Tavoitetta voidaan kuitenkin pitää saavutettuna, jos suojeltuihin alueisiin huomioidaan myös lakisääteisesti suojellut valtion ja yksityisten maa-alueet sekä alueet, joita ollaan virallisesti muuttamassa luonnonsuojelualueiksi ja muut tehokkaiden suojelutoimenpiteiden kohteena olevat alueet. Samassa raportissa myös havaittiin, että vaikka luonnon monimuotoisuuden väheneminen on maailmanlaajuinen huolenaihe, niin Suomen tärkeimpien lajien suojelutaso on paljon parempi kuin useimmissa OECD-maissa.

Suomen eräs erityinen heikko kohta ekologisen kestävyden kohdalla on kiertotalouden toiminta¹², jonka nykytila on Suomessa korkeintaan eurooppalaista keskitasoa tai heikompaa. Myös elektroniikkajätteen ja typpipäästöjen määrässä Suomi voi suoriutua paljon nykyistä paremmin. Myös kotimainen materiaalin kulutus (ns. DCM-luku) on yksi Euroopan suurimpia, ja materiaalien kiertotalousaste (4,5 % vuonna 2021) jää selvästi alle EU:n keskiarvon (12 %)¹³. Yhdyskuntajätteen, eli asumisessa syntyvien sekä niihin rinnastettavien kaupan ja palveluiden jätteen ja vastaavat teollisuuden tukitoiminnoista syntyvien jätteen,

⁷ <https://stat.fi/julkaisu/clmpw5zl2iw7w0bw1nfrnsg70>

⁸ <https://ilmastopaneeli.fi/suuntaviivat-kohti-hiilineutraalia-suomea-paastot-vahenevat-vauhdilla-maankayttosektorin-nettonielua-vahvistettava/>

⁹ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-068-2>

¹⁰ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-374-4>

¹¹ <https://julkaisut.metsa.fi/julkaisu/management-effectiveness-evaluation-of-finlands-protected-areas-2023/>

¹² <https://stat.fi/tup/kiertotalous/kiertotalousliiketoiminnan-indikaattorit.html>

¹³ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-558-0>

kierrätysasteet jopa laskivat Suomessa vuonna 2021 37 prosenttiin. Luku jää selvästi alle EU:n keskiarvon (48 %).

Agenda2030 tilannekuva: Inhimillinen ja kulttuurinen kestävyys

Opetus- ja kulttuuriministeriön tekemän Sivistyskatsauksen 2023¹⁴ mukaan koulutuksen haasteet ovat Suomessa merkittäviä. Koulutuksen rahoituksen rakenne on muuttunut siten, että yleissivistävän koulutuksen rahoitus on pienentynyt ja samaan aikaan erityisen toisen asteen ammatillisen koulutuksen rahoitus on vahvistunut.

Yli 20 vuotta jatkunut oppimistulosten lasku on Suomessa ollut kansainvälisesti poikkeuksellisen nopeaa. 1990-luvulle jatkuneen nousukehityksen sekä myöhemmän heikentyvän ja eriytyvän kehityksen syyt ovat yhä pitkälti epäselviä. Nuorten oppimistulokset ovat laskusta huolimatta Suomessa yhä kansainvälisesti vertaillen hyviä.

Tutkimus- ja kehittämistyötä tekevien määrä on 2000-luvulla pysynyt Suomessa varsin vakaana, erityisesti yrityssectorilla. Suomalaisten osallistuminen tutkijakoulutukseen on laskenut. Tohtoreiden osuus oli vuonna 2021 20 prosenttia kaikista TKI-työntekijöistä. Yrityssectorilla tohtorien osuus TKI-työntekijöistä oli 7 prosenttia. Suomen T&K-investointien kokonaistason kehitys on seurannut yksityisen sektorin T&K-panostusten kehitystä. Yritysten osuus Suomen T&K-menoista on tällä hetkellä noin kaksi kolmasosaa.

T&K-menot ovat kasvaneet Suomessa vuodesta 2016 lähtien. Vuonna 2022 T&K-menojen osuus BKT:stä oli 2,95 prosenttia. Suomen tavoitteena on kasvattaa T&K-menojen BKT-osuus 4 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Niitä lisätään vuoden 2023 alusta voimaan tulleen lain mukaisesti siten, että niiden osuus bruttokansantuotteesta olisi 1,2 prosenttia vuonna 2030. Lakiin perustuvat ensimmäiset valtion T&K-rahoituksen lisäykset tehtiin vuoden 2024 budjetissa. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että myös yksityinen sektori kasvattaa merkittävästi T&K-investointejaan. OECD:n tilastoissa Suomen T&K-menojen osuus ylittää OECD-maiden keskiarvon (11. sija 37 maan joukossa).

Yhteiskuntien kestävyuden rakentamisessa kulttuuri ja taide ovat tärkeitä tekijöitä. Kulttuurin ja taiteen julkinen rahoitus muodostuu valtion ja kuntien rahoituksesta. Kulttuuria rahoitetaan useista eri ministeriöistä ja hallinnonaloilta, mutta usein tarkastelussa keskitytään erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön taiteen ja kulttuurin määrärahoihin. Ne ovat pysyneet varsin samalla tasolla viimeisten kymmenen vuoden ajan.

Kulttuurialan toimialojen bruttoarvonlisäys on laskenut 2000-luvun alkuvuosista. Vuonna 2008 kulttuurin bruttoarvonlisäys oli 3,6 prosenttia, kun taas vuonna 2022 vastaava luku oli 3,1 prosenttia. Taloudelliset mittarit eivät yksin tavoita kulttuurin ja taiteen dynaamisuutta ja niiden merkitystä yhteiskunnallisen kestävyuden pohjan rakentamisessa, mutta niiden perusteella voidaan todeta alojen kasvun olleen viime vuosikymmenen aikana hidasta.

Agenda2030 tilannekuva: Demokratian, oikeusvaltion ja turvallisuuden kestävyys

¹⁴ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-744-4>

Suomen tilanne demokratian, oikeusvaltion ja turvallisuuden kohdalla on kansainvälisesti hyvä. Suomessa ihmisillä on hyvät mahdollisuudet osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja kansalaisvaikuttamiseen (äänestää vaaleissa, osallistua yhdistystoimintaan jne.). Suomi sijoittuu myös kansainvälisissä oikeusvaltiovertailuissa kärkipäähän. Esimerkiksi World Justice Projectin oikeusvaltioindeksissä¹⁵ Suomi on kolmas heti Tanskan ja Norjan jälkeen.

OECD:n Agenda2030:n tavoitteiden vertailussa löytyy osa-alueita, joilla Suomella on kirittävä. Näitä on varsinkin turvallisuuden kohdalla (väkivalta ja siihen liittyvien kuolemien ehkäiseminen). Tosin tämänkin tavoitteen kohdalla Suomessa on tapahtunut positiivista kehitystä.

Suomessa on keskeistä varmistaa, että demokratiaa, oikeusvaltiokehitystä tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavia kehityskulkuja pystytään ehkäisemään. Hallitus pyrkii hallitusohjelmatavoitteillaan ja toimillaan vahvistamaan demokratiaa, oikeusvaltiota ja turvallisuutta, muun muassa luomalla ihmisille ja yhteisöille edellytyksiä, jotka tukevat yhdenvertaisuutta, osallistumista ja hyvinvointia.

Agenda2030 tilannekuva: Sosiaalinen kestävyys

Sosiaalisen kestävyuden kohdalla Suomessa on saavutettu maailmanlaajuisesti katsottuna hyviä tuloksia. Sosiaalisen kestävyuden keskeisenä osatekijänä toimivan sosiaalisen koheesion (yhteiskunnan eri väestöryhmien yhteenkuuluvuuden tunne) tila on Suomessa erittäin hyvä. Suomessa on OECD-maiden vertailussa kohtalaisen matalat tuloerot ja matala köyhyysaste. Suomessa on myös perinteisesti ollut korkea naisten osallistumisaste työelämäään, maailmanlaajuisesti vertaillen vahvat demokratian tukipilarit (vapaat vaalit, lehdistön sananvapaus) ja ei-parlamentaariset vaikutusmahdollisuudet (lakko-oikeus, luvallinen mielenosoittaminen jne.). Suomessa oli vuonna 2021 OECD -maiden korkein luottamustaso muihin ihmisiin, ja taso on pysynyt vakaana vuodesta 2013. Sosiaalinen koheesio vaatii kuitenkin jatkuvaa ylläpitämistä. World Economic Forumin globaalissa riskiraportissa¹⁶ sosiaalisen koheesion mahdollinen rapautuminen nostettiin erääksi Suomen suurimmaksi riskitekijäksi lyhyellä aikavälillä.

Absoluuttinen köyhyys, eli tilanne, jossa taloudelliset resurssit eivät riitä kunnolla edes elämän perusedellytysten tyydyttämiseen, on Suomessa lähes olematonta. Suomessa haasteena on suhteellinen köyhyys, eli taloudellisten resurssien niukkuus vaikeuttaa tai estää saavuttamasta yhteiskunnassa yleisesti minimiksi katsottua elintasoja tai elämäntapaa. Myös esimerkiksi Ukrainan sodan myötä noussut huoli energiaköyhyyden lisääntymisestä (kasvavat lämmitys- ja sähkökustannukset lisäävät kotitalouksien taloudellista taakkaa) on Suomessa geopoliittisen sijaintimme vuoksi merkittävä riskitekijä. Suomi on tehtyjen selvitysten mukaan pystynyt kuitenkin hyvin torjumaan energiaköyhyyttä¹⁷.

Myös eriarvoisuuden vähentämisessä Suomi on onnistunut kansainvälisesti katsottuna hyvin. Tulonjaon eriarvoisuus on Suomessa OECD-maiden pienimpiä ja siinä ei ole tapahtunut

¹⁵ <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/>

¹⁶ <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/>

¹⁷ <https://energiavirasto.fi/-/uusi-selvitys-avaa-nakyman-energiakoyhyden-ehkaisemiseen-suomessa>

mainittavia muutoksia viime vuosina. Kattava sosiaaliturvajärjestelmä turvaa väestöä sosiaalisia riskejä vastaan.

Sosiaalisen kestävyuden kannalta Suomen suuria haasteita ovat erityisesti kansanterveyteen liittyvät seikat. OECD:n Agenda2030:n tavoitteita tarkastelleessa tutkimuksessa suomalainen terveydenhuoltojärjestelmä oli edelleen kansainvälisesti katsottuna hyvällä tasolla. Myös kuolleisuus sydän- ja verisuonitauteihin, syöpiin, diabetekseen tai kroonisiin hengityselinsairauksiin on OECD-maiden keskitason alapuolella. Kuolleisuus ehkäistävissä ja terveydenhuollon keinoin vältettävissä oleviin sairauksiin on Suomessa EU:n keskiarvoa vähäisempää, mutta korkeampaa kuin muissa Pohjoismaissa. Kansanterveydellisiä ongelmia aiheuttavat huono ravitsemus, tupakointi, alkoholi ja fyysisen aktiivisuuden vähäisyys. Nämä näkyvät esimerkiksi väestön lihavuutena ja alkoholista johtuvien ongelmien (häiriökäyttäytyminen, väkivalta, alkoholista johtuvat kuolemat ym.) yleisyytenä.

Työn, koulutuksen ja harjoittelun ulkopuolella olevien nuorten (ns. NEET-nuoret) määrä on vähentynyt Suomessa viimeisien vuosien aikana. Lisäksi nuorten itsemurhat ovat vähentyneet, vaikka ne ovat edelleen yksi yleisimmistä nuorten kuolinsyistä. Nuorten tulevaisuudenusko ja luottamus instituutioihin ei ole viime vuosien kriisienkään seurauksena vähentynyt, vaan se on edelleen hyvällä tasolla. Nuorten luottamus yhteiskuntaan onkin yksi tärkeimmistä Suomen tulevaisuuden voimavaroista ja mahdollisuuksista.

Nuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä, joten myös nuorten hyvinvointi on polarisoitunut. Sosioekonomisella taustalla ja kodin tilanteella on suuri merkitys siihen, millaisia mahdollisuuksia nuorella on kouluttautua, tehdä työtä, pitää yllä terveyttään ja harrastaa. Siten nuorten kasvun ja kehityksen lähtökohdat voivat olla hyvin vaihtelevat ja nuorten hyvinvoinnin edistämässä onkin tärkeää ottaa huomioon myös heidän perheidensä tukeminen.

Agenda2030 tilannekuva: Taloudellinen kestävyys

Agenda2030:n mukaisten indikaattorien pohjalta Suomen taloudelliseen kestävyysliittymiin tilannekuvat sisältävät niin vahvuuksia kuin riskejä. Suomen julkisen talouden kestävyys suurin haaste viime vuosina on ollut julkisen talouden alijäämäisyys, joka on johtanut velkaantumisen nousuun. Julkisen talouden menoja lisää erityisesti demografinen muutos, jossa ikääntyneen väestön määrä kasvaa lisäten hoiva-, eläke- ja terveysmenoja. Samaan aikaan työikäisen väestön määrän supistuminen heikentää julkisen talouden rahoituspohjaa. Työhyvinvoinnin ja -tuottavuuden lisäämisellä, korkean osaamistason työperäisellä maahanmuutolla sekä ikääntyvän väestön toimintakykyä edistämällä tilannetta voidaan kompensoida.

Suomen bruttokansantuotteen volyymin muutos asukasta kohden on ollut vuoden 2020 koronapandemiaa lukuun ottamatta positiivinen, mutta se kääntyi vuonna 2023 jälleen negatiiviseksi. Myös työllisyysaste on kehittynyt Suomessa aivan viime aikoja lukuun ottamatta myönteisesti ja keskeiset työntekijöiden oikeudet ovat kansainvälisesti vertaillen hyvin turvattuja. Suomen lähiaikojen isot haasteet ovat siinä, miten työllisyyskehitys pystytään turvaamaan, sekä miten koulutuksen, työn ja harjoittelun ulkopuolella olevien nuorten määrää pystytään edelleen vähentämään ja ikääntyvien henkilöiden työllisyyttä lisäämään. Talouskasvun kannalta suuria kysymyksiä ovat työllisyyskehityksen ohella myös muun muassa tuottavuuden haasteet sekä investoimisasteet ja pääomien hyödyntäminen.

Kestävän talousjärjestelmän osalta haasteena Suomessa on esimerkiksi kiertotalousmallien hidas yleistyminen (ks. lisää yllä ekologinen kestävyys –kohdasta). Kiertotaloustoimipaikkojen henkilöstömäärä on vaihdellut 45 000–50 000 välillä vuodesta 2013 lähtien, vaikka toimipaikkojen liikevaihto on kasvanut vuosien 2013 ja 2021 välillä 8 miljardista eurosta 11 miljardiin. Myös toimipaikkojen määrä on vähentynyt 18 prosenttia vuosien 2013 ja 2021 välillä. Toimipaikkoja oli vuonna 2021 n. 11 000.

Riskien lisäksi tilanteessa on havaittavissa potentiaalisia mahdollisuuksia. Käynnissä oleva energiamurros tarjoaa Suomelle mahdollisuuksia tuottaa uutta liiketoimintaa, investointeja ja vientikärkeä. Puhdas sähkö, energiateknologiat ja digitalisaatio avaavat markkinoita suomalaisille vähähiilisille ratkaisuille. Potentiaalisia, mutta epävarmuuksia sisältäviä, investointisuunnitelmia on tiedossa Suomeen lähes 270 miljardin euron edestä. Suunnitelmissa oleviin hankkeisiin kuuluu erityisesti tuulivoima-, datakeskus-, akku-, ja biojalostamoinvestointeja¹⁸.

Hallituksen työ Agenda2030:n ja kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanemiseksi

Suomi on sitoutunut Agenda2030:n ja sen kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoon. Työ kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi kokonaisuudessaan on tärkeä edellytys pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman päätavoitteiden täyttymiselle.

Tavoite 1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 1:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

1.1: Suomessa ei ole YK:n kriteerien mukaan (ansiot alle 1,25\$/päivä) äärimmäisessä köyhyudessa eläviä.

1.2: Pienituloisten osuudessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia vuosien 2018 ja 2022 välillä. Pienituloisuus on hieman vähentynyt lasten (0–17v.) keskuudessa, mutta lisääntynyt työikäisillä ja vanhusväestön keskuudessa.

1.3: Suomessa on kattava sosiaaliturva koko väestölle. Perusturvan taso on kasvanut suhteessa yleiseen hinta- sekä ansiotasoon viimeisen 5 vuoden aikana.

1.4: Koko väestölle on turvattu oikeus peruspalveluihin, maan ja muunlaisen omaisuuden omistukseen sekä hallintaan. Uuden teknologian käyttö on mahdollista kaikille myös julkisten palveluiden osana. Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä on laskenut lakimuutoksen johdosta. Maksuhäiriöisiä miehiä on Suomessa enemmän kuin naisia.

1.5: Suomessa eri väestöryhmien asema tulee huomioiduksi parannettaessa yhteiskunnan katastrofivalmiutta ja ilmastonmuutokseen varautumisessa.

Hallituksen tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 1:n saavuttamista:

- Hallitus uudistaa sosiaaliturvaa siten, että järjestelmä on yksinkertaisempi ja työhön kannustavampi.

¹⁸ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165709/VM_2024_38.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Hallitus toteuttaa toimeentulotuen kokonaisuudistuksen, joka vahvistaa henkilön itsenäistä selviytymistä, vähentää pitkäaikaista toimeentulotuki riippuvuutta ja selkiyttää toimeentulotuen roolia viimesijaisena harkintaa vaativana perusturvaan kuuluvana rahaetuutena.

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa köyhyys esiintyy suhteellisenä köyhyytenä, joka määritelmien mukaan tarkoittaa tilannetta, jossa ihmiset ovat kykenemättömiä saavuttamaan yhteiskunnassa yleisesti minimiksi katsottua elintasoja tai säädyllistä elämää taloudellisten resurssien puutteen vuoksi. Absoluuttinen köyhyys, jolla tarkoitetaan aliravitsemusta, nälkää ja puutetta biologisten perustarpeiden tyydyttämisessä, on Suomessa käytännössä katsoen täysin olematonta (SDG-alatavoite 1.1).

Suhteellisen köyhyyden kannalta erityistä huomiota tulee kiinnittää haavoittuvaisiin henkilöihin, joita on esimerkiksi lapsiperheissä, eläkeläiskotitalouksissa, pitkäaikaistyöttömissä ja maahanmuuttajataustaisissa (SDG-alatavoite 1.2). Hallitus pyrkii vähentämään köyhyyttä ja köyhtymistä kehittämällä samanaikaisesti etuuksia ja palveluita. Lapsiperheiden toimeentuloa parannetaan nostamalla alle kolmevuotiaiden lapsilisää, lisäämällä lapsilisien yksinhuoltajakorotusta, kehittämällä opiskelijoiden huoltajakorotusta ja korottamalla lapsilisää monilapsisille perheille.

Suomi sitoutui EU komission maaliskuussa 2021 asettamaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevan toimintasuunnitelman yleistavoitteeseen, jossa köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden määrää pyritään vähentämään vähintään 15 miljoonalla (joista vähintään viiden miljoonan olisi oltava lapsia) vuoteen 2030 mennessä. Suomen kansallinen tavoite on köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden määrän vähentäminen 100 000:lla, joista vähintään kolmasosa on lapsia. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 0–17-vuotiaista lapsista köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 146 000 eli 14,1 prosenttia¹⁹.

Hallitus toteuttaa laajoja uudistuksia kansallisesti asianmukaisten sosiaaliturvajärjestelmien ja sosiaaliturvan tasojen saavuttamiseksi (SDG-alatavoite 1.3.). Hallitus selkiyttää perusturvaa toteuttamalla uudistuksen, joka parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemät suositukset ja selvitykset huomioiden.

Puolueiden edustajista koostuva parlamentaarinen sosiaaliturvakomitea tarkastelee sosiaaliturvan kehittämisen erityishuomioita, kuten eroperheiden sosiaaliturvan kokonaisuutta ja vähimmäisturvan erityispiirteitä. Komitea tarkastelee sosiaaliturvan riskikategorioita, eli arvioi miten nykyiset etuudet ja niihin kytkeytyvät palvelut vastaavat ihmisten todellisia elämäntilanteita työttömyyden, sairauden ja työkyvyttömyyden eri tilanteissa.

Toimeentulotuen kohdalla tehdään kokonaisuudistus, jonka tavoitteena on vahvistaa henkilön itsenäistä selviytymistä, vähentää pitkäaikaista toimeentulotuki riippuvuutta ja selkiyttää toimeentulotuen roolia viimesijaisena harkintaa vaativana perusturvaan kuuluvana rahaetuutena. Toimeentulotuen tasoa ja lapsikorotuksia tarkastellaan uudistuksen yhteydessä. Uudistuksen pyrkimyksenä on vähintään puolittaa toimeentulotukea tarvitsevien määrä.

¹⁹ <https://stat.fi/julkaisu/cltcqq5wjj6tw07w2y9ejc3x5>

Hallitus vahvistaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta vakinaistamalla ruoka-apujärjestöjen tuen, panostamalla pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen, nuorten huumekuolemien vähentämiseen, C-hepatiitin eliminointiin, kaikkein heikoimmassa asemassa olevien auttamiseen sekä jaksottamalla lääkekorvausten maksukattoa ja laajentamalla keliakiakorvausta (SDG-alatavoite 1.4). Kaikessa sosiaaliturvan uudistamisessa otetaan huomioon päätösten ikävaikutukset.

Hallitus kiinnittää myös huomiota palveluiden saavutettavuuteen, esteettömyyteen ja selkokielisyyteen. Digitaalisten palveluiden ja laitteiden lisääntyessä palveluiden saatavuus ja riittävä tuki on taattava myös heille, joille digitaalisten ratkaisujen käyttäminen on vaikeaa.

Laadukasta ja kohtuullisen hintaista asumista edistetään vapaarahoitteisella asuntorakentamisella. Hallitus kohdistaa yhteiskunnan tukemat vuokra-asunnot nykyistä tehokkaammin pienituloisille, vähävaraisille ja erityisryhmille, joiden on vaikea vuokrata asuntoa vapailta markkinoilta. Tämä edistää haavoittuvassa asemassa olevien sopeutumiskykyä (SDG-alatavoite 1.5). Hallitus toteuttaa myös asumistuen kokonaisuudistuksen, joka parantaa tuen ohjautuvuutta sitä eniten tarvitseville.

Sopeutumiskykyä vahvistetaan sosiaalihuoltolain mukaisilla perheiden ennaltaehkäisevillä palveluilla. Hallitus on myös sitoutunut arvioimaan jokaisen budjettiriihen yhteydessä mahdollisuuksia menokehysten puitteissa tehdä uusia panostuksia köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi.

Hallitus edistää lapsiperhemyönteistä politiikkaa ja lapsistrategiatyössä tunnistettuja toimia jatketaan osana hallituksen lapsi- ja perhepolitiikan toimeenpanoa. Alhainen syntyvyys, väestön ikääntyminen, lapsiperheköyhyys ja ylisukupolvinen syrjäytyminen haastavat yhteiskuntaamme.

Suomessa vanhemman tai vanhempien työttömyys on merkittävin syy lapsiperheköyhyyteen. Hallitus uudistaa sosiaaliturvaa siten, että järjestelmä on yksinkertaisempi ja työhön kannustavampi. Lasten ja nuorten neuropsykologisten häiriöiden kuntoutusta ja kuntoutuspalveluja parannetaan Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen kautta määräaikaisessa ohjelmassa.

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Köyhyyden poistaminen on yksi keskeisiä YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. Suomi vaikuttaa moniulotteisen köyhyyden vähentämiseen muun muassa kehitysyhteistyön instrumenttiansa kautta, mukaan lukien tukemalla maaohjelmia ja tekemällä kahdenvälistä kehitysyhteistyötä, rahoittamalla kansalaisjärjestöjen ja YK-järjestöjen toimintaa, tukemalla kestävää yritystoimintaa ja osallistumalla monenkeskiseen yhteistyöhön. Suomi on esimerkiksi YK:n kansainvälisen työjärjestö ILO:n sosiaalisten oikeuksien globaalin koalition kumppanina antanut sille merkittävää taloudellista tukea. Koalition tavoitteena on puuttua kiireellisesti äärimmäisen köyhyyden, työköyhyyden, lapsityövoiman ja eriarvoisuuden yleistymiseen maailmanlaajuisesti.

Koska vain pieni osa kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen tarvittavasta rahoituksesta voidaan kattaa julkisella rahoituksella, tällä hallituskaudella Suomi pyrkii yhä

enemmän vahvistamaan yksityisen sektorin roolia ja osallistumista kehitysyhteistyöhön ja –rahoitukseen. Kehitysyhteistyörahoitusta on käytettävä strategisesti siten, että sillä tehdään osallistuminen kehittyvien maiden kannalta tärkeisiin investointeihin houkuttelevaksi yksityiselle sektorille. Myös kehittyvien maiden omaa yksityistä ja julkista rahoitusta on vahvistettava, jotta riippuvuus ulkomaisesta avusta ja velasta vähenisi. Ulkoministeriön laatimassa kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyöselonteossa linjataan tarkemmin yhteistyöstä.

Sukupuolten tasa-arvon edistämällä on suoria vaikutuksia köyhyyden poistamiseen ja kestäväan kehitykseen. Sukupuolten epätasa-arvo hidastaa kehitystä maailmanlaajuisesti. Suomi edistää naisten ja tyttöjen oikeuksia läpileikkaavasti ulkopoliitikassaan, ja sukupuolten tasa-arvo on vastaavasti kehityspolitiikan keskeinen läpileikkaava tavoite. Suomi panostaa erityisesti siihen, että naiset ja tytöt pääsevät seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden piiriin. Näin edesautetaan perheiden ja koko yhteiskunnan talouskasvua sekä naisten ja tyttöjen taloudellista ja poliittista osallistumista. Naisten ja tyttöjen koulutukseen ja päätöksentekoon osallistuminen sekä naisten entistä suurempi taloudellinen osallistuminen vahvistavat yhteiskuntaa ja taloutta.

Suomi tähtää köyhyyden vähentämiseen myös pitkäaikaisille yhteistyömaille laadituilla kahdenkeskisillä maaohjelmilla. Esimerkiksi Nepalissa Suomen kahdenvälinen kehitysyhteistyö suuntautuu muun muassa ilmastokestävyyden ja terveyden parantamiseen kestävän vesihuollon, sanitaation ja hygienian kautta. Kehitysyhteistyö tukee alueiden elinkeinokehitystä sekä sukupuolten tasa-arvon ja sosiaalisen osallisuuden toteutumista.

Kehityspankkien työ tukee pitkäjänteisesti köyhyyden poistamista ja kestävän kehityksen muiden tavoitteiden toteutusta. Kehityspankkiyhteistyössä Suomen painopisteitä ovat koulutus, kiertotalous ja kotimaisen tulopohjan vahvistaminen sekä ilmastotoimet. Ukrainan tukeminen on prioriteetti alueella toimivissa kehitysrahoituslaitoksissa (Maailmanpankki, EBRD ja EIB Global).

Tukeakseen maailman vähiten kehittyneiden maiden (least developed countries, LDC) kehitystä Suomi järjestää yhdessä YK:n korkean edustajan toimiston (UN-OHRLS) kanssa LDC Future Forum -kokoussarjan vuosina 2024–2028. Vuosittaisissa foorumeissa etsitään konkreettisia ratkaisuja kestävän kehityksen edistämiseksi maailman köyhimmässä maissa. Foorumit ovat tilaisuus tarjota suomalaisratkaisuja kehityksen edistämiseksi.

Kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli Suomen kehitysyhteistyön tavoitteiden toteuttamisessa, köyhyyden poistamisessa ja kestävän kehityksen edistämässä. Järjestöt tavoittavat kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia, ja ne pystyvät toimimaan ketterästi hauraissa ja vaikeissa konteksteissa. Hallitusohjelman mukaisesti Suomen kehitysyhteistyön painotusta siirretään pois kahdenvälisistä valtioiden välisistä maaohjelmista kohti kotimaisten kansalaisjärjestöjen tekemää kehitysyhteistyötä.

Tavoite 2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta.

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 2:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

2.1: Suomessa on hyvin turvattu kaikille mahdollisuus saada turvallista ja ravinteikasta ruokaa ympäri vuoden.

2.2: Suomessa aliravitsemus on lähes olematonta, sen sijaan ylipainoisuus on iso kansanterveydellinen ja julkista taloutta rasittava ongelma.

2.3: Suomessa maatalouden tuottavuus on hyvällä tasolla, mutta maatalouden kannattavuudessa tuottajille on haasteita. Suomessa on turvattu kaikkien oikeus maahan ja muihin tuotantoresursseihin ja -panoksiin.

2.4: Suomen tavoitteena on kestävä ja kannattava ruokajärjestelmä. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka ja kansallinen keinovalikoima kannustavan ja kustannustehokkaan ruoantuotannon edistämiseksi ovat avainasemassa.

2.5: Maatalouden tuotantopanosten ja tuotantoeläinlajien geneettisen monimuotoisuuden turvaaminen on toteutettu Suomessa osana EU:n säädöksiä ja kansallista lainsäädäntöä kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

Hallituksen tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 2:n saavuttamista:

Hallituksen toimet kohdistuvat SDG 2:ssä erityisesti maatalouden kannattavuuteen, ruokaturvaan ja huoltovarmuuteen.

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa nälän näkeminen on hyvin harvinaista. Myös turvallisen ja ravinteikkaan ruoan saaminen ympäri vuoden on hyvin turvattu kaikille väestöryhmille (SDG-alatavoite 2.1). Myös aliravitsemus siitä syystä, että ihmisillä ei ole varaa ostaa ruokaa, on Suomessa hyvin harvinaista. YK:n alaisten järjestöjen raportissa²⁰ Suomi kuului muiden Pohjoismaiden kanssa valtioihin, joissa aliravitsemus ja sen aiheuttamat riskit (pienien lasten kasvulle, raskaana olevien tai imettävien naisten sekä ikääntyneiden ihmisten ravitsemuksellisille tarpeille ym.) oli lähes olematonta (SDG-alatavoite 2.2). Kuitenkin esimerkiksi sairaalapotilailla ja laitoksissa asuvilla on havaittu esiintyvän aliravitsemusta tai vajaaravitsemusta.

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmistelussa Kestävä ja kannattava ruokajärjestelmäkokonaisuus²¹, mikä pitää sisällään hallitusohjelman mukaisen suomalaisen ruoantuotannon pitkän aikavälin strategian ja elintarvikevientiä lisäävän ruoka-alan kasvuohjelman (SDG-alatavoite 2.4). Maatalouden kannattavuus on Suomessa iso kysymys johtuen muun muassa maamme maantieteellisen sijainnin vaikutuksista kasvukauden kestoan.

Hallitus huolehtii ruoantuottajien tuloista kehittämällä maatalouden tukijärjestelmiä niin, että ne kohdistuvat entistä paremmin varsinaiseen ruoantuotantoon (SDG-alatavoite 2.3). Lisäksi hallitus on sitoutunut Maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien parlamentaarisen arviointiryhmän loppuraporttiin²² ja on aloittanut välittömät toimenpiteet esitysten toteuttamiseksi, jotta alkutuottajan asema ja koko elintarvikeketjun tasapaino kehittyvät nykyistä oikeudenmukaisempaan suuntaan.

²⁰ <https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/cc0639en>

²¹ <https://mmm.fi/kestava-ja-kannattava-ruokajarjestelma>

²² <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-526-9>

Sukupolvenvaihdosten ja maatalouden tilusjärjestelyiden edistäminen sekä järkevien tilarakenteiden luominen takaavat myös ruoantuottajien toimeentuloa. Maaseutuyrittäjyyden houkuttelevuutta parantamalla ja luomalla kannustimia maaseudulle ja saaristoon muuttamisen edistämiseksi vahvistetaan osaltaan maaseudun elinvoimaisuutta sekä työllistymistä maatalouden ulkopuolelle.

Hallitus on sitoutunut Kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030:n²³ ruoka- ja ravitsemusturvaa käsittelevien kirjausten toteuttamiseen, mitkä auttavat ekosysteemien suojelemista, vahvistavat kykyä sopeutua äärimmäisiin sääoloihin, kuivuuteen, tulviin ja muihin tuhoihin ja parantavat asteittain maaperän laatua. Hallitus turvaa vesihuollon toiminnan, ja vesivarat pidetään kansallisissa käsissä.

Eläintuotannon kestävyys vahvistamiseksi hallitus seuraa eläinten hyvinvointilain²⁴ toteutumista sekä sen vaikutuksia eläinten hyvinvointiin ja suomalaiseen ruokavientiin. Eläinten hyvinvointia parantamalla luodaan perusta tuotantoeläinten terveydelle, vähäiselle antibioottien käytölle ja turvallisille elintarvikkeille. Yhteisen maatalouspolitiikan kansallisessa strategiasuunnitelmassa 2023–2027²⁵ (ns. Suomen CAP-suunnitelma) on vapaaehtoisia toimenpiteitä tuotantoeläinten hyvinvoinnin ja terveyden parantamiseksi sekä maatilojen bioturvan lisäämiseksi. Hallitus myös turvaa eläinlääkäripalveluiden saatavuuden koko maassa. Eläintauteja ja kasvituhoojia torjutaan aktiivisesti (SDG-alatavoite 2.5). Maatalouden geenivarojen suojelua ja kestäväää käyttöä ohjaa Suomen maa-, metsä- ja kalatalouden kansallinen geenivaraohjelma²⁶ ja Maa- ja metsätalousministeriön geenivarapolitiikan linjaukset²⁷.

Hallitus selvittää keinoja kehittää elintarvikesektorin tilastointia ja kustannusindeksejä sekä tiedonsaannin avoimuutta, jotta alkutuottajan asema ja koko elintarvikeketjun tasapaino kehittyvät nykyistä oikeudenmukaisempaan suuntaan (SDG alatavoite 2c).

Pohjoismaiset ravitsemussuositukset²⁸ hyväksyttiin kesällä 2023. Ne sisältävät ensimmäistä kertaa tieteellisiä suosituksia siitä, millainen ruokavalio on sekä terveellinen että ekologinen. Kansallisten ravitsemussuositusten uudistaminen pohjoismaisten suositusten pohjalta on käynnissä. Väestötason ravitsemussuositusten uudistamisen jälkeen päivitetään kohderyhmäiset suositukset, jotka vaikuttavat muun muassa varhaiskasvatukseen ja koulujen ruokatarjontaan. Uusissa suosituksissa on aikaisempaa vahvemmin otettu huomioon myös ympäristön kestävyteen liittyvät näkökohdat. Ravitsemuksen parantaminen on iso haaste, sillä suomalaiset noudattavat heikosti ravitsemussuosituksia. Esimerkiksi yhdeksän kymmenestä suomalaisesta aikuisesta saa ruokavaliossaan liikaa suolaa verrattuna ravitsemussuosituksiin.²⁹

²³ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-585-6>

²⁴ <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230693>

²⁵ <https://mmm.fi/cap27/cap-suunnitelma>

²⁶ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-994-4>

²⁷ <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-992-0>

²⁸ <https://www.norden.org/fi/node/81400>

²⁹ <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/terveytta-edistava-ruokavalio/ravintoaineet/suola/>

Suomi on sitoutunut toimeenpanemaan julkisten ruokapalveluiden ja elintarvikehankintojen hankintakriteereitä, jotka huomioivat muun muassa ympäristöystävälliset viljelymenetelmät sekä eläinten hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät näkökulmat.

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Ruokaturvan osalta Suomi tukee kehittyvissä maissa erityisesti pienviljelijöiden järjestäytymistä ja kestävästä maataloustuotantoa sekä maanhallinnan ja ruoan arvoketjujen kehittämistä. Näiden avulla luodaan myös työpaikkoja maaseudulle. Maaseudun naisten mahdollisuuksien parantaminen maatalouden koulutuksen, tuotantopanosten ja tiedon hankinnassa on avainasemassa tavoitteiden saavuttamiseksi.

Maatalouden kansainvälinen kehittämisrahasto IFAD on yksi maailman suurimmista maatalouden ja maaseutukehityksen rahoittajista köyhimmissä maissa. Järjestö edistää ruokaturvan toteutumista ja ravitsemusterveyttä sekä pyrkii vähentämään maaseudun köyhyyttä kehittyvissä maissa. Suomi on IFAD:n vankka tukija ja Suomi on ollut johtokunnan jäsen helmikuusta 2024 seuraavan kolmen vuoden ajan. Suomen tavoitteena on edistää yksityissektoriyhteistyön vahvistumista IFAD:n toiminnassa muun muassa hyödyntämällä innovaatioita, mobilisoimalla yksityisen sektorin osaamista sekä yhdistämällä julkisen ja yksityisen sektorin hankkeita. Lisäksi Suomen tavoitteena on tukea IFAD:tä innovaatiotoiminnan ja digitaalisten ratkaisujen kehittämisessä ja innovaatioiden laajamittaisessa hyödyntämisessä hanketoiminnassa. Johtokuntatyössä Suomi pitää aktiivisesti yllä sukupuolten tasa-arvon, vammaisinklusion ja alkuperäiskansojen oikeuksien sekä luonnon monimuotoisuuden merkitystä.

Suomi on sijoittanut myös IFAD:n ARCAFIM-rahoitusvälineeseen. Se tukee parempaa rahoituksen saatavuutta pienviljelijöille sekä pienille ja keskisuurille yrityksille Itä-Afrikassa, jotta ne voivat investoida muuttuvia sääoloja kestäviin tuotantotapoihin. Investoinnit parantavat viljelyn tuottavuutta sekä liiketoiminnan kannattavuutta ja sitä kautta ruokaturvaa. Samalla luodaan työpaikkoja ja parannetaan jopa 1,5 miljoonan ihmisen elinoloja. Puolet rahoituksesta saadaan yksityiseltä sektorilta

Etiopiassa on rekisteröity yli 20 miljoonaa maapalstaa Suomen kehittämällä menetelmällä. Virallinen maanhallintarekisteri lisää avoimuutta, pakottaa virkahenkilöt säännösten mukaiseen toimintaan ja vähentää maa-omaisuuskonflikteja. Turvattu maanhallinta kannustaa viljelijöitä sijoittamaan kestäväan maataloustuotantoon, mikä vähentää köyhyyttä ja parantaa ruokaturvaa. Suomi rahoittaa ohjelmaa kehitysyhteistyövaroin.

Suomi on yksi maailmanlaajuisen kouluruokakoalition perustajamaista ja toimii sen kanssapuheenjohtajana. Koalition tavoitteena on, että kaikki kouluikäiset lapset saisivat päivittäisen aterian koulussa vuoteen 2030 mennessä. Kouluruokailu muun muassa yhdenvertaistaa mahdollisuuksia ja koulutusta kaikille sukupuolesta ja varallisuudesta riippumatta. Se kouluttaa terveelliseen ruokavalioon ja parantaa oppimisvalmiuksia. Kouluruokailu tukee sukupuolten tasa-arvoa ja helpottaa vanhempien työskentelyä kodin ulkopuolella. Kouluruokailu luo työpaikkoja erityisesti naisille ja edistää talouskasvua.

Suomi edistää kouluruokakäytystä korkealla tasolla. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio toimii koalition kouluruokalahetkittäjänä. Suomi tukee YK:n ruoka-avusta vastaavan Maailman ruokaohjelmaa WFP:n kouluruokatyötä ja rahoittaa WFP:n työtä kouluruokakoalition

sihteeristönä. Suomi tarjoaa teknistä asiantuntemusta niille maille, jotka haluavat kehittää kouluruokaohjelmiaan.

Humanitaarisella sektorilla Suomi rahoittaa WFP:tä, joka muun muassa toimittaa elämää pelastavaa ruoka- ja käteisapua maailman kriisialueille. Suomi tukee WFP:n kautta kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten auttamista kriiseissä, joissa on suuria humanitaarisia tarpeita ja humanitaarisen avun rahoitusvajetta. Suomi pyrkii WFP:n kautta myös parantamaan vammaisten henkilöiden asemaa hätätilanteissa.

Suomi edistää SDG2:n toteutumista YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO:ssa, joka on Suomelle strategisesti tärkeä järjestö. FAO:n työ jakautuu normatiiviseen ja operatiiviseen toimintaan, ja sillä on erityistehtävä alan kansainvälisten normien ja standardien kehittäjänä. Suomelle tärkeitä temaattisia kokonaisuuksia ovat uusiutuvien luonnonvarojen (ml. metsä ja vesi) kestävä hallinta ja käyttö, ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus, tasa-arvokysymysten edistäminen sekä ihmisten, eläinten ja ympäristön yhteinen terveys (ns. One Health), kuten myös hyvän hallinnon edistäminen. Suomella on pitkäaikaista metsäsektoriyhteistyötä FAO:n kanssa. Lisäksi Suomi on edistänyt FAO:n tieto- ja standardityötä elintarvikealalle (ns. Codex Alimentarius) suunnatulla tuella.

Tavoite 3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 3:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

3.1: Suomessa äitiyskuolleisuus on hyvin harvinaista. Vuosina 2011–2020 synnytykseen liittyviä äitiyskuolemia oli kaikkiaan 14 kappaletta.

3.2: Suomessa vastasyntyneiden ja alle 5-vuotiaiden lasten kuolleisuus on erittäin alhainen ja jatkuvasti vähentynyt.

3.3: Suomessa ei ole AIDS-, tuberkuloosi- tai malariaepidemioita. Suomessa on ehkäisty tehokkaasti

hepatiitin, veden välityksellä tarttuvien tautien ja muiden tarttuvien tautien leviäminen.

3.4: Suomessa on hyvin vähän tarttumattomien tautien aiheuttamia ennenaikaisia kuolemia. Tautien ennaltaehkäisy ja hoito ovat Suomessa maailmanlaajuisesti tarkasteltuna korkealla tasolla, mutta Pohjoismaihin verrattuna pärjäämme heikommin. Mielen terveyden häiriöiden kohdalla on haasteita, jotka vaativat asianmukaisia toimia. Tilannetta seurataan ja toimia jatketaan sekä tehostetaan.

3.5: Päihteiden aiheuttamat ongelmat ovat Suomessa merkittäviä. Päihteiden käytön ehkäiseminen ja hoidon tehostaminen ovat tärkeässä asemassa tavoitteen saavuttamiseksi.

3.6: Tieliikenteessä kuolleiden määrä vähenee Suomessa jatkuvasti. Liikennekuolemien määrä on vähentynyt yli kolmanneksen vuodesta 2010 vuoteen 2023. Poliisin tietoon tulleiden tieliikenneloukkaantumisten määrä on saavuttanut puolittamistavoitteen vuonna 2023.

3.7: Tavoitetta taata kaikille pääsy seksuaali- ja lisääntymisterveyden hoitopalvelujen piiriin ei ole vielä saavutettu, mutta toimia tavoitteen saavuttamiseksi jatketaan. Lisääntymisterveys on huomioitu erilaisissa kansallisissa strategioissa ja ohjelmissa.

3.8: Suomessa on yleiskattava sosiaaliturva ja laaja sosiaali- ja terveystalv palvelujärjestelmä. Erityisesti perustason palveluiden laadussa ja saatavuudessa on parannettavaa. Lääkehuolto ja rokotusten saatavuus on hyvin turvattu koko väestölle, vaikka rokotuskattavuudessa on havaittavissa alueellista vaihtelua.

3.9: Vaarallisista kemikaaleista tai ilman, veden ja maaperän saastumisesta tai pilaantumisesta johtuvia kuolemia ja sairauksia on Suomessa hyvin vähän.

Hallituksen tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 3:n saavuttamista:

- Lapsiperhemyönteisen politiikan edistäminen kaikilla tasoilla ja huomion kiinnittäminen lapsi- ja perhevaikutusten arviointiin päätöksenteossa.
- Poikkihallinnollinen ja yhdessä järjestöjen kanssa toteutettava kansallinen terveys- ja hyvinvointiohjelma, jolla vahvistetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuutta.
- Liikenneturvallisuuden parantamisen pitkän aikavälin tavoitteena on, että Suomessa ei tapahdu liikennekuolemia vuonna 2050.
- Kaikki hallinnonalat kattava kansallinen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ohjelma (Suomi Liikkeelle –ohjelma). Sen puitteissa edistetään käynnissä olevia ohjelmia sekä luodaan uusia toimintamalleja.

Suomessa äitiyskuolleisuus on hyvin harvinaista ja kuolleisuus laskee edelleen (SDG-alatavoite 3.1.). Synnytyksiin liittyviä äitien kuolemia oli vuosien 2011–2020 aikana yhteensä 65 eli 12,3/100 000 synnytystä. Suoraan synnytykseen liittyviä äitiyskuolemia, jossa kuolemansyy liittyi raskauteen, synnytykseen tai lapsivuoteuteen, oli vuosien 2011–2020 välillä 14 kappaletta 2,6/100 000 synnytystä.³⁰

Lapsikuolleisuus on myös Suomessa vähäistä. 2000-luvun alussa kuolleena syntyi tai ensimmäisen elinviikon aikana kuoli 5,8 lasta tuhannesta syntyneestä lapsesta. Vuonna 2021 vastaava luku oli 3,4/1 000 syntyneestä lapsesta (yhteensä 167 lasta). Vuonna 2023 Suomessa kuoli 103³¹ alle 5-vuotiasta lasta, eli suhteutettuna syntyneiden lasten lukumäärään Suomi saavuttaa selvästi SDG-alatavoitteen 3.2.

Hallitus edistää lapsiperhemyönteistä politiikkaa. Lapsistrategiatyössä³² tunnistettuja toimia jatketaan osana hallituksen lapsi- ja perhepolitiikan toimeenpanoa. Hallitus myös edistää avun ja tuen tarjoamista keskenmenon kokeneille ja raskaudenkeskeytykseen hakeutuneille.

Suomessa on kehittynyt vesihuolto ja toimiva korkealuokkainen sanitaatio, mutta puhtaan veden saatavuus vaatii jatkuvaa varautumista. Tehokkaat veden laadun varmentavat menetelmät ovat avainasemassa vesiturvallisuuden varmistamisessa (SDG-alatavoite 3.3.).

Hallitus pyrkii vähentämään tarttumattomien tautien aiheuttamia ennenaikaisia kuolemia parantamalla edelleen kansansairauksien ehkäisyä ja hoidon vaikuttavuutta, lisäämällä elintapaohjausta ja ennaltaehkäisevillä toimilla (SDG-alatavoite 3.4). Hallitus on käynnistänyt myös liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollisen Suomi liikkeelle –ohjelman³³, jossa tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Hallituskaudella 2019–2023 perustettu Liikuntapolitiikan koordinaatioelin jatkaa eri

³⁰ Kiuru, Heino & Gissler (2022). Perinataalitalasto – synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet 2021. Synnyttäjien keski-ikä nousee yhä. THL, Tilastoraportti 41/2022.

³¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuolleet [verkkojulkaisu].

³² <https://lapsistrategia.fi/>

³³ <https://okm.fi/suomi-liikkeelle>

ministeriöiden ja niiden hallinnonalojen toteuttaman liikkumisen edistämistyön koordinoitua, seuraamista ja arviointia.

Kulttuurin roolia hyvinvoinnin edistämässä on vahvistettu pitkäjänteisesti. Hallitus vahvistaa opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön välistä yhteistyötä. Tähän tarkoitukseen hallituskaudelle on asetettu poikkihallinnollinen kulttuurihyvinvoinnin yhteistyöryhmä Taiku4. Työryhmän tavoitteena on edistää kulttuurin ja taiteen entistä laajempaa ja systemaattisempaa hyödyntämistä osana ennaltaehkäiseviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Hallitus varmistaa mielenterveys- ja päihdepalveluiden lainsäädännön toimeenpanon yhdessä hyvinvointialueiden kanssa. Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030 -työssä³⁴ tunnistettuja toimia jatketaan. Valtioneuvoston hyväksymä Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma³⁵ 2024–2027 sisältää myös toimenpiteitä muun muassa nuorten mielenterveyden tukemiseen.

Hallitus parantaa mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta (SDG-alatavoite 3.5.). Hallitus kiinnittää erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa laatimalla laaja-alaisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi. Hallitus myös tukee nuorten hyvinvointia laaja-alaisessa yhteistyössä yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa. Lisäksi muista haavoittuvista ryhmistä, kuten asunnottomien ja raskaana olevien äitien päihde- ja mielenterveyspalveluista huolehditaan. Kuntoutuksen uudistamista ja koordinaatiota jatketaan kuntoutuskomitean ehdotusten³⁶ ja kuntoutuksen uudistamisesta laaditun toimintasuunnitelman³⁷ mukaisesti.

Suomessa liikenneonnettomuuksista johtuvien kuolemien ja vammojen määrä on vähentynyt (SDG-alatavoite 3.6.). Vuosikymmenien liikenneturvallisuustyön vaikutukset ovat näkyviä. Suomi on silti esimerkiksi Norjaan tai Ruotsiin verrattuna liikenneturvallisuudessa jäljessä. Hallitus on sitoutunut niin sanottuun nollavisioon, jossa vuonna 2050 Suomessa on saavutettu tilanne, jossa kukaan ei kuole liikenneonnettomuuksissa. Nollavisiotavoitetta toteutetaan vuosille 2022–2026 annetulla liikenneturvallisuusstrategialla³⁸, jonka toimenpideohjelma sisältää 103 toimenpidettä eri liikennemuotojen liikenneturvallisuuden parantamiseksi.

Hallitus parantaa ehkäisyneuvontaa, jolla pyritään vähentämään ei-toivottuja raskauksia, raskaudenkeskeytyksiä sekä sukupuolitauteja (SDG-alatavoite 3.7). Hallitus myös edistää tarvittavan avun ja tuen tarjoamista keskenmenon kokeneille ja raskaudenkeskeytykseen hakeutuneille. Matalan kynnyksen perhepalveluiden avulla huomioidaan myös parisuhteiden ja vanhemmuuden tukemista.

Hallitus päivittää säädökset neuvolan, kouluterveydenhuollon ja muiden ikäryhmälle tarkoitettujen palvelujen osalta lisäten palveluiden vaikuttavuutta. Hallitus jatkaa lääkeasioiden

³⁴ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4139-7>

³⁵ <https://okm.fi/vanupo>

³⁶ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3891-5>

³⁷ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8443-1>

³⁸ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-746-4>

uudistusta ja varmistaa rationaalisen lääkehoidon toteutumisen. Tavoitteena on parantaa väestön terveyttä ja toimintakykyä, lääkehoitojen vaikuttavuutta, turvallisuutta ja laatua sekä taloudellisuutta, yhdenvertaisuutta ja saatavuutta (SDG-alatavoite 3.8.). Tätä toteutetaan esimerkiksi potilastietojärjestelmien paremmalla yhteensopivuudella ja integraatiolla sähköisten reseptien ja reseptikeskuksen kanssa. Laadukkaiden ja edullisten välttämättömien lääkkeiden saatavuutta kaikille mahdollistetaan lääkekorvausten vuosiomavastuun jakamisella osiin. Hallitus tukee rokotemyönteisyyttä ja edistää rokotekattavuutta.

Laatusuositukset hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palveluiden parantamiseksi toimeenpannaan vuosina 2024–2027.

Hallitus myös antaa uuden vammaispalvelulain, joka turvaa vammaisten oikeuksien toteutumisen ja palveluiden saatavuuden.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on nostaa maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisastetta varhaiskasvatukseen. Tämä vahvistaa maahanmuuttajataustaisten lasten suomen ja ruotsin kielen osaamista ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä tukee koko perheen kotoutumista ja kielenoppimista. Osana lapsistrategian ja lapsitakuun³⁹ toteuttamista on suunnitelmissa kehittää maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden varhaiskasvatuksen palveluohjausta.

Harrastamisen Suomen mallin avulla on pyritty turvaamaan harrastus kaikille asuinpaikasta riippumatta. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa turvataan jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus vähintään yhteen mieluisaan harrastukseen. Lasten ja nuorten harrastamisen kokonaisuutta kehitetään yhteistyössä harrastustoimijoiden kanssa.

Hallitus käynnisti vuoden 2024 alussa Kansallisen Terveys- ja hyvinvointiohjelman⁴⁰, jonka tavoitteena on vähentää keskeisten kansansairauksien ja niiden riskitekijöiden aiheuttamaa hyvinvointivajetta ja tautitaakkaa, lisätä työ- ja toimintakykyä sekä vähentää väestöryhmien välisiä eroja terveys- ja hyvinvointiongelmassa.

Suomessa vaarallisista kemikaaleista ja ilman, veden ja maaperän saastumisesta sekä pilaantumisesta johtuvat kuolemat ja sairaudet ovat melko harvinaisia. Hallitus edistää sisäilmaongelmista aiheutuvien oireiden varhaista toteamista, hyvää hoitoa ja kehittää sisäilmasta sairastuneiden tukea työssä jaksamisen parantamiseksi (SDG-alatavoite 3.9.).

Ympäristöministeriön valmisteleman Kansallisen luonnon virkistyskäytön strategian 2030⁴¹ ja sen toimintaohjelman 2023–2025 toimeenpanoa jatketaan laajapohjaisessa yhteistyössä ihmisten hyvinvoinnin ja kansantalouden myönteisten vaikutusten saavuttamiseksi. Strategian ja toimenpideohjelman tavoitteina on parantaa lähiluonnon saavutettavuutta, edistää terveyttä ja hyvinvointia, vaalia luonnon kestävyttä virkistyskäytössä, tunnistaa voimavaroja ja yhteistyöpotentiaalia sekä huomioida luonnon virkistyskäytön monimuotoisuus. Valtion retkeilyalueet kootaan selkeäksi kokonaisuudeksi Metsähallituksen Luontopalveluiden alle, ja niitä kehitetään kansallispuistojen kaltaisena brändinä luonnon hyvinvointivaikutusten vahvistamiseksi.

³⁹ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-784-3>

⁴⁰ <https://stm.fi/-/kansallinen-terveys-ja-hyvinvointiohjelma-terveydeksi-kaynnistyy>

⁴¹ <https://ym.fi/kansallinen-luonnon-virkistyskayton-strategia-2030-ja-toimeenpano>

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Äitiyskuolleisuus on edelleen yksi suurimmista kansanterveydellisistä haasteista matalan tulotason maissa. Suomi tukee seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien (sexual and reproductive health and rights, SRHR) toteutumista, jotta kaikilla – erityisesti naisilla ja tytöillä – on mahdollisuus päättää omasta kehostaan, lapsiluvustaan ja tulevaisuudestaan. Tämä on tärkeää myös väestönkasvun hallinnassa. Seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden saatavuuden lisääminen tutkitusti ehkäisee äitiyskuolleisuutta takaamalla turvalliset synnytykset, äitiysterveys- ja neuvolapalvelut sekä perhesuunnittelun. Hyvä seksuaaliterveys ja seksuaalioikeuksien toteutuminen ovat varsinkin naisten ja tyttöjen koulunkäynnin ja yhteiskunnallisen osallistumisen kulmakivi. Kun naisilla ja tytöillä on mahdollisuus saada tietoa ja palveluja seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyen, he voivat opiskella ja osallistua yhteiskuntien kehittämiseen ja työelämään. Siksi panostus seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin on tärkeää, ja se on myös edellytys muulle kehitykselle.

Suomen tärkein kumppani tässä työssä on YK:n seksuaali- ja lisääntymisterveysjärjestö UNFPA. Se edistää SRHR-työtä, seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelujen saatavuutta sekä äiti- ja lapsikuolleisuuden vähentämistä. Suomi rahoittaa järjestöä sekä yleistuen että korvamerkityn tuen muodossa. Vuonna 2023 Suomen tuella yli 700 000 naista ja nuorta pääsivät seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelujen piiriin ja estettiin noin 475 000 suunnittelematonta raskautta. Ohjelmatuki-instrumentin kautta suomalaisille järjestöille kanavoitu tuki pitää sisällään kattavia elementtejä SRHR:n toteutumiseksi ruohonjuuritasolla.

Suomen painopisteet Maailman terveysjärjestö WHO:n kanssa tehtävässä yhteistyössä ovat kokonaisvaltaisen terveysturvallisuuden edistäminen, (ml. One Health -lähestymistavan edistäminen, jossa ihmisten, eläinten sekä ympäristön hyvinvointi ja terveys liittyvät tiiviisti toisiinsa), mikrobilääkeresistenssin torjunta ja terveysjärjestelmien resilienssin vahvistaminen. Lisäksi Suomi on pitkäjänteisesti edistänyt terveyden ja talouden välistä vuoropuhelua ja hyvinvointitaloutta ja tukee WHO:ta näitä koskevan päätöslauselman toimeenpanossa. Suomi edistää WHO:ssa universaalien terveysturvallisuuden saavuttamista, jossa keskeistä on peruspalveluiden varmistaminen kaikille, mukaan lukien seksuaali- ja lisääntymisterveys ja –oikeudet sekä niihin liittyvät palvelut. Myös tarttumattomat taudit (erityisesti mielenterveyskysymykset) sekä digitalisaatio ja ilmastonmuutoksen vaikutukset terveyteen ja terveysjärjestelmien kestävyteen ovat Suomelle keskeisiä. Läpileikkaavina teemoina Suomi edistää ihmisoikeuksia, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa terveyskontekstissa. Suomi tukee kansainvälistä yhteistyötä priorisoitujen epideemisten ja pandeemisten rokotteiden kehittämiseksi ja niiden globaalien saatavuuden parantamiseksi (SDG-alatavoite 3.B).

Suomi rahoittaa Public Sector Investment Facility (PIF) -sekaluottoinstrumentin kautta hanketta, jossa Kenian terveysministeriö uudistaa äitiysklinikoita, joiden palveluiden piirissä on n. 300 000–400 000 ihmistä. Hankkeen tavoitteena on vastasyntyneiden kuolleisuuden vähentäminen ja äitiysterveyden parantaminen alueella.

Suomi osallistuu liikenneturvallisuustyöhön sekä EU:ssa että YK:ssa. Suomi on mukana myös YK:n Euroopan talouskomission (UNECE) alaisuudessa toimivassa liikenneturvallisuustyöryhmässä. Liikenneturvallisuustyöryhmä pitää tieliikenneturvallisuutta koskevia kansainvälisiä sopimuksia ajan tasalla ja pyrkii kehittämään liikenneturvallisuuskäytäntöjä, joilla voidaan parantaa liikenneturvallisuutta maailmanlaajuisesti.

Tavoite 4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 4:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

4.1: Suomessa tavoite perus- ja toisen asteen koulutuksen suorittamisesta toteutuu hyvin. Perustaitojen osaaminen on hyvällä tasolla, mutta viimeaikainen kehitys on ollut laskusuuntainen. Perustaitojen vahvistamiselle on tarvetta.

4.2: Mahdollisuus varhaiskasvatukseen sekä oikeus esiopetukseen toteutuu yhtäläisesti kaikille lapsille.

4.3: Ammatillisen koulutuksen reformin myötä kaikilla on entistä paremmat mahdollisuudet osallistua toisen asteen koulutukseen. Oppivelvollisuusikä on nostettu 18 ikävuoteen ja toisen asteen opinnot ovat maksuttomat. Koulutuslaajennukset ovat tukeneet korkeakoulutukseen pääsyä.

4.4: Jatkuvan oppimisen haasteisiin on syytä kiinnittää huomiota.

4.5: Koulutuksellinen tasa-arvo on koulutuspolitiikan keskiössä. Haasteina ovat muun muassa sosioekonomisten erojen sekä sukupuolen heijastuminen oppimistuloksissa.

4.6: Suomalaisnuorten osaaminen matematiikassa, lukutaidossa ja luonnontieteissä on kansainvälisesti vertaillen edelleen korkealla tasolla, mutta osaaminen on heikentynyt 2000-luvun alusta lähtien.

4.7: Kestävän kehityksen periaatteet ovat käytössä kaikilla koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle (myös ammatillinen), ja myös korkeakoulut ovat laajasti sitoutuneet edistämään kestävästä kehitystä.

Hallituksen tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 4:n saavuttamista:

- Koulutus- ja osaamistaso nousevat kaikilla koulutusasteilla, oppimiserot kaventuvat ja koulutuksellinen tasa-arvo lisääntyy
- Lapset ja nuoret voivat hyvin
- Koulutus rakentaa yhteiskunnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta
- Suomi on kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella, tutkia ja investoida
- Jokainen nuori pysyy koulutuspolulla

Suomalaisten oppimistulokset ovat olleet PISA-tutkimusten⁴² mukaan laskusuunnassa vuodesta 2006 alkaen. Erityisesti perustaitojen (luku-, kirjoitus- ja laskutaito) heikkeneminen edellyttää toimenpiteitä. Suomessa perus- ja toisen asteen koulutukseen osallistumisaste on korkea, mutta oppimistuloksissa on parannettavaa (SDG-alatavoite 4.1.).

Hallitus pyrkii siihen, että Suomi nostetaan takaisin maailman osaavimpien kansakuntien kärkeen ja suomalaisten osaamistaso käännetään takaisin kasvu-uralle. Panostusta tarvitaan perustaitojen kehittymiseen jokaisella oppilaalla. Perustaitojen vahvistaminen nostaa myöhemmin tutkintokoulutuksen suorittaneiden määrää ja samalla koulutustasoa. Toiseen asteen koulutuksessa tämä näkyy siten, että osaamistaso vastaa paremmin työelämän tarpeisiin. Hallitus on myös linjannut toteuttavansa osaamistakuun, jonka tavoitteena on varmistaa jokaiselle nuorelle riittävät perustaidot, joilla pärjää jatko-opinnoissa.

⁴² <https://okm.fi/pisa>

Laadukas varhaiskasvatus edistää oppimisen edellytyksiä ja koulutuksellista tasa-arvoa. Suomessa jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen (SDG-alatavoite 4.2.). Varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyy kuitenkin haasteita, kuten kelpoisen henkilöstön saatavuus kasvukeskuksissa. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen aloituspaikkoja lisätään yliopistoissa. Hallitus myös turvaa jo alalla työskenteleville mahdollisuuksia päteväytyä varhaiskasvatustilain mukaisiin tehtäviin muunto- ja monimuotokoulutuksella.

Varhaiskasvatuksen osallistumisaste kasvaa Suomessa jatkuvasti, mutta olemme vieläkin muita Pohjoismaita jäljessä. Hallitus suuntaa erityisiä toimia maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen nostamiseksi varhaiskasvatuksessa. Tämä vahvistaa maahanmuuttajataustaisten lasten suomen ja ruotsin kielen osaamista ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Suomessa on hyvät mahdollisuudet osallistua peruskoulun jälkeisiin opintoihin. Ongelmia osallistumisessa tuottavat ennen kaikkea perustaitojen ja -valmiuksien puute (SDG-alatavoite 4.3). Hallitus uudistaa niin lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän kuin myös ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin. Lukiokoulutuksen keskeisenä tavoitteena tulee jatkossakin olemaan laaja-alaisen yleissivistyksen tarjoaminen sekä jatko-opintokelpoisuuden tuottaminen. Ammatillisessa koulutuksessa tavoitteena on kohottaa ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista, vastata työelämän osaamistarpeisiin ja edistää koulutuksen läpäisyä sekä koulutuksen jälkeistä työllisyyttä.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjausten mukaisesti ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin (SDG-alatavoite 4.4). Jotta ammatillinen koulutus vastaisi paremmin työelämän tarpeisiin, niin hallitus pyrkii vahvistamaan ammatillisen koulutuksen ja elinkeinoelämän yhteistyötä. Näin koulutus vastaa nykyistä paremmin työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin.

Korkeakoulutuksen kohdalla kouluttautumistaso on pysynyt samalla tasolla koko 2000-luvun⁴³. Noin 40 prosenttia 25–34-vuotiaista suorittaa Suomessa korkeakoulututkinnon. Hallitus on sitoutunut tekemään toimenpiteitä, joilla korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä nousisi mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi hallitus sitoutuu lisäämään korkeakoulujen aloituspaikkoja. Uusia aloituspaikkoja suunnataan erityisesti kasvukeskuksiin ja sinne, missä aloituspaikkojen määrä suhteessa nuoriin on alhainen, sekä aloille ja alueille, joilla ennakoitaan merkittävää työvoimapulaa.

Hallitus valmistelelee lisäksi toimia koulutuksen kasautumisen vähentämiseksi, jotta yhä useampi aloituspaikka korkeakouluissa kohdistuisi nuorille, ensimmäistä tutkinto-oikeuttaan hakeville henkilöille.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan osalta hallitus sitoutuu toimeenpanemaan parlamentaarisen TKI-työryhmän⁴⁴ ehdotukset siitä, miten Suomen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus nostetaan neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Hallitus on

⁴³ <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>

⁴⁴ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-978-6>

laatinut valtion T&K-rahoituksen käytön monivuotisen suunnitelman, joka ohjaa rahoituksen lisäysten kohdentamista. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan kehitys vahvistaa myös osaamista ja koulutuksen laatua sekä lisää opiskelijoiden tulevaisuuden mahdollisuuksia. Hallitus on esimerkiksi tehnyt 255 miljoonan euron panostuksen tohtoripilotin toteuttamiseen.

Suomessa koulutuksen tasa-arvo on toteutunut kansainvälisesti katsoen kauttaaltaan erinomaisesti esimerkiksi PISA-tuloksiin peilaten, mutta viimeisen runsaan 15 vuoden aikana haasteita on ilmaantunut. Koulutuksen alueellinen eriytyminen, sukupuolien väliset kasvaneet oppimistuloserot sekä oppimisen tuen kasvava tarve ovat esimerkkejä haasteista, joihin Suomen tulee vastata (SDG-alatavoite 4.5).

Hallituksen tavoitteena on varmistaa laadukkaan painetun ja digitaalisen opetusmateriaalin molemmilla kansalliskielillä. Kotoperäisten vähemmistökielten asemaa tulee myös vahvistaa koulutuksessa. Hallitus selvittää myös sitä, miten viittomakielisten lasten asema varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa vahvistuisi.

Suomalaiset nuoret ovat PISA-tulosten⁴⁵ perusteella edelleen OECD-maiden keskiarvoa parempia luku- ja laskutaidoissa (SDG-alatavoite 4.6). Suomalaisten tulokset ovat kuitenkin laskeneet merkittävästi vuodesta 2006 alkaen. Myös osaamiserot niin oppilaiden suoritustasojen (high achieving – low achieving) kuin sosioekonomisen taustan perusteella ovat laajenemassa.

Hallitus sitoutuu luonnontieteiden ja matematiikan sekä tekniikan ja teknologian alojen laajan strategian (LUMA-strategia⁴⁶) toimeenpanoon, jotta oppilaiden luonnontieteellismatemaattiset valmiudet vahvistuvat. Kansallisen LUMA(TE)-strategian ja -toimenpidesuunnitelman keskiössä on LUMATE-alojen riittävä osaamisen taso ja kasvava osaajien tarve. Tavoitteena on muun muassa entistä tasa-arvoisempi ja yhdenvertaisuutta edistävä LUMATE-alojen opetuksen ja koulutuksen kenttä.

Hallitus käynnistää tulevaisuustyön peruskoulun kehittämistarpeiden arvioimiseksi. Työn tavoitteena on koota laajasti tutkijoita sekä eri alojen ja koulutuskentän asiantuntijoita arvioimaan peruskoulun kehittämistarpeita. Oppimisen tukea selkeytetään ja tuen ketju yhtenäistetään varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Hallitus myös arvioi niin sanotun S2-opetuksen (suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus) toimivuutta. Tavoitteena on, että oppilas saavuttaa sellaiset kielen perustaidot, että hän pystyy toimimaan ja opiskelemaan ympäröivässä kieliyhteisössä tasavertaisesti muiden oppilaiden kanssa.

Suomessa niin varhaiskasvatuksessa kuin myös yleissivistävässä koulutuksessa opetus perustuu erilaisiin suunnitelmiin (varhaiskasvatussuunnitelma, esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma ja lukion opetussuunnitelma) ja niissä esitettyihin perusteisiin. Valtakunnallisissa perusteisissa kuvataan kestävä kehityksen polku, joka huomioi oppijan ikäkauden ja edellytykset (SDG-alatavoite 4.7). Hallitus on sitoutunut näiden valtakunnallisten perusteiden toteuttamiseen.

⁴⁵ <https://www.oecd.org/publication/pisa-2022-results/>

⁴⁶ <https://okm.fi/luma-strategia>

Opettajankoulutusta tarjoavia korkeakouluja ja muita sidosryhmiä yhdistävä valtakunnallinen Opettajankoulutusfoorumi jatkaa uudella toimikaudellaan 2024–2027 vuonna 2022 julkaistun Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman⁴⁷ toimeenpanoa. Kehittämisohjelman tavoitteena on vastata opettajankoulutuksen uusiin tarpeisiin 2020-luvun toimintaympäristössä ja siinä on huomioitu myös kestävä kehityksen näkökulmia.

Hallituksen tavoitteena on myös panostaa ympäristökasvatukseen ja etenkin lasten ja nuorten luonnossa liikkumisen mahdollisuuksiin. Hallitus uudistaa taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön. Uudistuksen tavoitteena on parantaa opetuksen saavutettavuutta eri taiteenalat huomioiden.

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Suomi tukee kehitysyhteistyövaroin globaalien oppimisen kriisin ratkaisemista tasa-arvoisen, inklusiivisen ja laadukkaan koulutuksen sekä elinikäisten oppimismahdollisuuksien takaamiseksi. Koulutusjärjestelmien kehittämistä tuetaan monenvälisen yhteistyön kautta ja lisäksi Ukrainassa ja useissa Afrikan, Aasian ja Lähi-idän maissa niin hallitusten välisen yhteistyön kuin lukuisten suomalaisten kansalaisjärjestöjen ohjelma- ja hanketuen kautta. Oppimismahdollisuuksia tuetaan erityisesti hauraissa valtioissa, konfliktialueilla ja humanitaarisissa kriiseissä. Suomi rahoittaa myös suomalaisten ja kehittyvien maiden korkeakoulujen välistä yhteistyöohjelmaa, joka tukee kehittyvien maiden korkeakoulujen sisällöllistä, pedagogista ja hallinnollista osaamista. Suomi tukee eri maiden koulutussektorin vahvistamista myös kaupalliselta pohjalta erityisesti Opetushallituksen Education Finland -ohjelman kautta.

Suomi vaikuttaa aktiivisesti EU:n yhteiseen koulutusalan kehityspolitiikkaan sekä YK-järjestöjen, kehityspankkien ja ihmisoikeusneuvoston koulutuspolitiikkaan.

Suomi on panostanut kansainvälisten rahoituslaitosten kautta tekemässään yhteistyössä ja rahoituksessa laadukkaan koulutuksen ja oppimismahdollisuuksien parantamiseen sekä koulutusjärjestelmien vahvistamiseen. Erityisesti yhteistyöhön on panostettu Maailmanpankin kanssa, sillä se on opetusalan suurin rahoittaja kehittyvissä maissa.

Suomi on vaikuttanut kehityspankkien omistajaohjauksessa ja politiikkavaikuttamisessaan sen puolesta, että myös alueellisten kehityspankkien (Aasian kehityspankki, Latinalaisen Amerikan ja Karibian kehityspankki) koulutusjärjestelmien vahvistamiseen ja niiden reformeihin suunnattu lainaportfolio kasvasi. Suomi on mukana myös suurimmassa koulutussektorin rahastossa (Global Partnership for Education, GPE), joka rahoittaa koulutushaasteisiin vastaamista kaikkialla kehittyvissä maissa.

Suomi on kannustanut kehitysrahoituslaitoksia kasvattamaan sekä vaikuttamis- että rahoitusrooliaan kansainvälisen koulutusrahoituksen osalta ja ennen kaikkea ohjaamaan asiantuntijatukea kehittyvien maiden koulutusrahoituksen lisäämiselle ja tehokkaalle käytölle niiden kansallisessa rahoituksessa ja kotimaisissa budjeteissa.

Suomi tukee koulutusta humanitaarisissa kriiseissä ensisijaisesti YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n, YK:n palestiinalaispakolaisjärjestö UNRWA:n ja suomalaisten kansalaisjärjestöjen

⁴⁷ <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022051234795>

kautta. Koulutuksen turvaaminen on erityisen tärkeää pitkittyneissä konflikteissa ja pakolaistilanteissa. Suomi painottaa vammaisten lasten ja aikuisten pääsyä koulutuksen piiriin. Myös EU:n kautta kanavoituvasta humanitaarisesta rahoituksesta 10 prosenttia ohjataan koulutukseen hätätilanteissa. Suomi rahoittaa koulutusta kriisitilanteissa tukevaa Education Cannot Wait (ECW) -rahastoa.

YK:n lastenrahasto UNICEF on keskeinen globaali toimija opetussektorilla ja Suomelle tärkeä YK-järjestökumppani. Suomen prioriteetteihin UNICEF:n työssä kuuluvat naisten ja tyttöjen sekä vammaisten henkilöiden oikeuksien ja aseman vahvistaminen, innovaatioiden edistäminen sekä panostaminen entistä vahvemmin inklusiiviseen ja laadukkaaseen koulutukseen.

Suomi on tiivistänyt yhteistyötä UNICEF:n kanssa Helsinkiin perustetun UNICEF:n oppimisinnovaatioiden keskuksen toiminnan kautta. Oppimisinnovaatioiden keskus kehittää opetusteknologiaan perustuvia koulutusratkaisuja köyhimmille kehitysmailla hyödyntäen suomalaisten ja kansainvälisten koulusteknologiayritysten osaamista ja ratkaisuja ja ottaen niitä käyttöön UNICEF:n maatoimistojen hankkeissa. Suomi tukee myös YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO:n ”Capacity Development for Education” -ohjelmalla koulutuspolitiikan, opettajankoulutuksen, varhaiskasvatuksen ja ammatillisen koulutuksen kehittämistä vähiten kehittyneissä maissa.

Opetus on yksi Suomen kehitysyhteistyön prioriteettisektoreista Ukrainassa. Suomi on tukenut Ukrainan oman opetussektorin reformin toteutusta. Opetussektorin jatkotuen suunnittelu vuosille 2024–2028 on parhaillaan käynnissä. Opetussektorin hankkeet tulevat keskittymään ammatillisen koulutuksen kehittämiseen sekä lukiouudistukseen, joka toteutetaan kahdenvälisenä hankkeena. Ammatillisen sektorin hankkeen toteuttaa Suomen opetushallitus kumppaninaan Ukrainan opetus- ja tiedeministeriö. Hankkeiden suunnittelu pohjautuu Ukrainan esittämiin tukipyyntöihin ja ne tukevat osaltaan myös maan jälleenrakennusta ja EU-lähentymistä.

Opetushallituksen FinCEED-osaamiskeskus osallistuu oppimisen kriisin ratkaisuun kehittämällä EU:n Global Gateway –hankkeissa koulutuspolitiikkaa Länsi-Afrikan talousyhteisöön (ECOWAS) ja Euraasian tulliliittoon (EAC) kuuluvissa maissa (ns. PEERS-hanke) sekä opettajankoulutusta (Regional Teachers' Initiative for Africa) ja ammatillista koulutusta (Opportunity-driven Skills and VET in Africa) Saharan eteläpuolisessa Afrikassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut hallinnonalansa osalta toimintasuunnitelman⁴⁸ Suomen Afrikka-strategian edistämiseksi. Toimintasuunnitelman kautta eri toimijoita kannustetaan hakemaan oppimista tukevia ratkaisuja yhdessä afrikkalaisten kumppaneiden kanssa.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen erityisasiantuntijoiden Team Finland Knowledge (TFK) -verkoston kautta tuetaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistymistä vuosina 2017–2025 sovittujen linjausten mukaisesti. Suomen edustustoissa (New Delhi, Peking, Pretoria, Singapore, Washington, Los Angeles, Lontoo sekä Sao Paulo) toimivat asiantuntijat rakentavat yhteyksiä esimerkiksi osaamisen ja koulutusinnovaatioiden viennille.

⁴⁸ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-787-1>

Korkeakoulujen yhteistyö kehittyvien maiden toimijoiden kanssa on aktiivista. Opetushallitus koordinoi kehittyvien maiden kanssa tehtävän yhteistyön tukemisen HEI-ICI – kumppanuusohjelmaa (joka on jatkunut vuoden 2024 alusta Higher Education Partnership HEP –ohjelmalla) sekä vuonna 2022 käynnistettyä Team Finland Knowledge – kumppanuusohjelmaa, jolla on tuettu korkeakoulujen yhteistyöhankkeita ensisijaisesti Eteläisen Afrikan ja Latinalaisen Amerikan kanssa. Suomalaisten osallistuminen myös EU:n rahoittamiin hankkeisiin, kuten Erasmus+ ja Horizon Europe, on lisääntynyt Afrikan mantereella.

Tavoite 5. Saavuttaa sukupuolten tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 5:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

5.1: Suomessa sukupuolten tasa-arvo toteutuu pääasiassa hyvin, mutta syrjinnän poistaminen sisältää haasteita erityisesti sukupuolivähemmistöihin kuuluvien osalta.

5.2: Suomi on tilastojen perusteella naisille väkivaltainen maa. Suomessa toteutetaan tällä hetkellä ja tullaan toteuttamaan lukuisia väkivallan ennaltaehkäisyyn ja palveluiden parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä.

5.3: Haitallisiin käytäntöihin kuten lapsi- ja pakkoavioliittoihin sekä naisten sukupuolielinten silpomiseen liittyvä lainsäädäntö on Suomessa edistynyt, mutta haasteita on jäljellä.

5.4: Suomalainen perhevapaajärjestelmä on lähtökohtaisesti tasa-arvoinen ja sitä on kehitetty viime vuosina. Sukupuolinäkökulma on myös huomioitu suomalaisessa sosiaaliturvassa ja sen uudistamisessa.

5.5: Sukupuolien tasa-arvo toteutuu Suomessa kansainvälisesti katsoen hyvin niin talouden kuin julkisen elämän johtotehtävissä kuin myös poliittisessa osallistumisessa. Haasteita on kuitenkin paljon jäljellä.

5.6: Seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia ja -terveyttä koskevat palvelut ovat Suomessa hyvällä tasolla. Toimenpiteitä näiden edelleen kehittämiseksi tehdään koko ajan. Myös itsemääräämisoikeutta korostavan seksuaalikasvatuksen lisäämisen eteen Suomessa tehdään paljon työtä.

Hallituksen tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 5:n saavuttamista:

- Hallituksen tavoitteena on edistää yhteisiä tavoitteita sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistamiseksi sekä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.
- Hallitus on sitoutunut yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseen yhteiskunnassa. Hallitus laatii tasa-arvo-ohjelman sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

Suomi on perinteisesti nojannut ulko- ja turvallisuuspolitiikassa (ml. kehityspolitiikka) naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämiseen (SDG-alatavoite 5.1). Hallituksen kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja –oikeuksien vahvistaminen.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvoisuus ja syrjimättömyys ovat kaiken kaikkiaan hallituksen toiminnan perustana. Hallitus antoi heti hallituskauden aluksi eduskunnalle tiedonannon⁴⁹ yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta on Suomessa merkittävä ongelma. EU:n tilastovirasto Eurostatin toteuttamassa Euroopan laajuisessa naisiin kohdistuvan väkivallan kyselytutkimuksen alustavien tulosten mukaan noin joka kolmas 18–74-vuotiaista suomalaisnaisista oli kokenut joskus elämänsä aikana fyysistä parisuhdeväkivaltaa ja joka toinen henkistä väkivaltaa kumppaninsa taholta⁵⁰.

Hallitus pyrkii torjumaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja parantamalla väkivallan tunnistamista viranomaistoiminnassa sekä kuntien ja hyvinvointialueiden vastuulla olevien palveluiden kohdalla (SDG-alatavoite 5.2). Suomi jatkaa Istanbulin sopimuksen velvoitteiden toteuttamista muun muassa vahvistamalla turvakotiverkostoa. Lisäksi Suomessa on avattu tähän mennessä kaikkiaan 24 seksuaalirikosten uhreille suunnattua tukikeskusta. Hallitus aikoo myös parantaa kunniaan liittyvän väkivallan tunnistamista ja torjuntaa.

Hallitus tehostaa ihmiskaupan torjuntaa ja varmistaa tietojenvaihdon viranomaisten välillä (SDG-alatavoite 5.2). Ihmiskauppaa ehkäistään poikkihallinnollisesti ja kokonaisvaltaisesti. Edellisen ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman toimeenpano päättyi vuoden 2023 lopussa. Hallitus on päättänyt uuden toimintaohjelman valmistelusta. Suomessa havaitaan pakkoavioliittoja kasvavassa määrin. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakkaaksi otetaan vuosittain useita kymmeniä henkilöitä, joiden arvioidaan joutuneen pakkoavioliittoon⁵¹. Suomessa pakkoavioliitto on kriminalisoitu ihmiskauppana, törkeänä ihmiskauppana tai pakottamisena. Hallitus on sitoutunut seuraamaan pakkoavioliittojen kumoamista koskevan sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä ryhtymään tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi (SDG-alatavoite 5.3). Pakkoavioliittojen kohdalla on erityisen tärkeää pyrkiä vaikuttamaan asenteisiin sekä lisätä tietoisuutta pakkoavioliitoista ihmisoikeusloukkauksena. Myös uhrien auttaminen tuen ja avun piiriin on ensisijaisen tärkeää. Hallitus on antanut kesäkuussa 2024 esityksen, jolla avioliittoon pakottamisen rangaistavuutta selkeytetään rikoslaissa. Ihmiskauppana rangaistava olisi teko, jonka tarkoituksena olisi pakkoavioliittoon tai siihen rinnastettavaan liittoon saattaminen. Lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 alussa.

Sukuelinten silpominen on yksi sukupuolistuneen väkivallan muoto, joka loukkaa kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. Silpominen on Suomessa rikoslain mukaan rangaistavaa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaiseman Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisen toimintaohjelman arvioiden mukaan Suomessa elää noin 10 000 tyttöä ja naista, jotka ovat läpikäyneet sukuelinten silpomisen⁵². Tämän lisäksi jopa noin 3 000 tyttöä on riskissä joutua läpikäymään silpomisen. Luvut pitävät sisällään Suomessa syntyneitä tyttöjä, joiden vanhemmat ovat lähtöisin maista, joissa tyttöjen sukuelinten silpominen on yleistä.

⁴⁹ <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230829111992>

⁵⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/gender-based-violence/overview>

⁵¹ <https://ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskaupan-muodot/pakkoavioliitto/>

⁵² https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162904/STM_2021_16_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hallitus pyrkii lopettamaan kaikki haitalliset käytännöt, kuten naisten sukupuolielinten silpomisen vahvistamalla viranomaisten kykyä tunnistaa tyttöjen sukuelinten silpomista ilmiönä ja vahvistamalla viranomaisten mahdollisuuksia tietojen vaihtamiseen. Myös ennaltaehkäiseviä toimia silpomisen estämiseksi tehostetaan. Hallitusohjelman mukaisesti tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen kriminalisoidaan rikoslaisissa nykyistä selkeämmin. Myös alaikäisen tytön vieminen ulkomaille sukupuolielinten silpomista varten kriminalisoidaan. Asiaa koskeva hallituksen esitys on annettu kesäkuussa 2024.

Suomessa perhevapaiden ja hoivavastuiden jakautuminen sukupuolien välillä on kansainvälisesti katsoen hyvällä tasolla (SDG-alatavoite 5.4). Perhevapaiden ja hoivavastuun entistä tasaisempi jakautuminen parantaa naisten asemaa työmarkkinoilla. Miesten ja naisten välillä on edelleen suuri ero perhevapaiden käytössä. Näin on erityisesti kotihoidon tuen kohdalla. Tuen käyttäjät ovat pääasiassa naisia (92 % vuonna 2020), ja pitkään kotihoidon tukea käyttävät ovat yleisimmin heikossa työmarkkina-asemassa olevia äitejä⁵³.

Hallitus seuraa perhevapaaudistuksen tuloksia ja jatkaa työtä perhevapaiden tasaisemman jakautumisen puolesta sekä edistää isien perhevapaiden käyttöä. Hallitus myös selvittää keinoja vanhemmuuden kustannusten tasaisemmaksi jakautumiseksi. Työn ja perheen yhteensovittamista tukevien palveluiden kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Näitä ovat erityisesti lasten aamu- ja iltapäivähoidon sekä lomien aikaisen hoidon saatavuuden varmistaminen.

Hallitus laatii hallituskauden aikana väestöpoliittisen selonteon, jossa tarkastellaan lapsiperheiden hyvinvointia, toimeentuloa, työn ja perheen yhteensovittamista sekä tahattomasti lapsettomien tilannetta. Selonteossa huomioidaan erityisesti pikkulapsiperheiden, yksinhuoltajien, opiskelijaperheiden ja monilapsisten perheiden haasteet.

Hallitus edistää myös lapsiperheiden toimeentuloa nostamalla alle kolmevuotiaiden lapsilisää, lisäämällä lapsilisien yksinhuoltajakorotusta, kehittämällä opiskelijoiden huoltajakorotusta ja korottamalla monilapsisten perheiden lapsilisää.

Suomessa sukupuolten tasa-arvo toteutuu kansainvälisesti katsoen hyvin politiikassa, taloudessa ja julkisessa elämässä (SDG-alatavoite 5.5). Esimerkiksi naisten osuus eduskuntavaaliehdokkaista ja eduskuntaan valituista kansanedustajista ovat kahdessa viimeisessä eduskuntavaalissa olleet ennätyskorkeita. Myös naisten osuus kaikkien pörssiyhtiöiden hallituksen jäsenistä on Suomessa ennätyskorkealla (31 % vuonna 2022)⁵⁴. Kuitenkin hyvistä edistysaskelista huolimatta naisten osuus väestöstä (51 %) on edelleen selvästi suurempi kuin heidän osuutensa johtavissa asemissa.

Edistääkseen tasa-arvon laaja-alaista toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa hallitus laatii poikkihallinnollisen tasa-arvo-ohjelman. Sen linjausten pohjalta päivitetään ja edistetään tasa-arvopoliittisen selonteon yhteisiä tavoitteita sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistamiseksi ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Tasa-arvon edistäminen huomioidaan työarvio- ja uudistusprosessissa sekä keskeisissä uudistuksissa ja hankkeissa.

⁵³ <https://ylehti.fi/yleinen/yp-2-23-kotihoidon-tuen-yleisyys-ja-kesto/>

⁵⁴ https://kauppakamari.fi/wp-content/uploads/2022/07/Naisjohtajakatsaus_062022.pdf

Hallituksen esityksistä ja keskeisistä hankkeista tehdään sukupuolivaikutusten arviointi, kun asiassa oletetaan olevan vaikutusta sukupuolten tasa-arvoon. Ministeriöiden talousarvioesityksissä esitetään yhteenveto hallinnonalan toiminnasta, jolla on merkittäviä sukupuolivaikutuksia. Tasa-arvoa edistetään myös ministeriöiden tulosohejauksessa. Valtioneuvoston toiminnallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmien verkosto toimii sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen kehittämiseksi valtionhallinnossa. Tasa-arvokoulutusta hyödynnetään poliittisen- ja virkamiesjohdon tietoisuuden lisäämiseksi.

Hallitus edistää työelämän tasa-arvoa ja syrjinnän ehkäisyä. Perhevapaiden ja hoivavastuun tasaisempi jakautuminen parantaa osaltaan naisten asemaa työmarkkinoilla. Hallitus seuraa perhevapaaudistuksen tuloksia, jatkaa työtä perhevapaiden tasaisemman jakautumisen puolesta sekä edistää isien perhevapaiden käyttöä. Lisäksi hallituksen tavoitteena on poistaa työelämässä esiintyviä syrjiviä käytäntöjä ja rakenteita edistämällä syrjintää koskevan lainsäädännön noudattamista tehokkaammalla informoinnilla ja hyvien käytäntöjen levittämällä ja muun muassa alustatalouden tehokkaammalla valvonnalla. Erityisesti raskaus- ja perhevapaaseen perustuvan syrjinnän ehkäisyyn kohdistetaan tehokkaampia keinoja.

Suomelle naisten ja tyttöjen aseman sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja –oikeuksien vahvistaminen ovat tärkeitä tavoitteita, ei pelkästään kehityspolitiikan, vaan yleisesti kaiken politiikan taustalla (SDG-alatavoite 5.6). Suomi on edelleen vahvasti sitoutunut kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman ja Pekingin toimintaohjelman sekä niiden arviointikonferenssien päätösasiakirjojen mukaisiin linjauksiin.

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Ihmisoikeudet ja naisten ja tyttöjen aseman parantaminen ovat keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on yksi Suomen pitkäaikaisista tavoitteista. Suomi pyrkii EU-linjauksen mukaisesti siihen, että vaiheittain 85 prosenttia kehitysyhteistyörahoituksesta edistää sukupuolten tasa-arvoa. Suomi painottaa erityisesti seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia (SRHR). Näitä oikeuksia haastetaan kansainvälisesti. Jopa EU:ssa sukupuolten tasa-arvoa sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja –oikeuksiin sisältyviä aihealueita ja toimia haastetaan. Suomi tukee SRHR:n edistämistä tukemalla äitiys- ja lisääntymisterveyspalveluita, ehkäisyä ja turvallisen raskauden keskeytyksen saatavuutta, seksuaalikasvatusta, lapsiavioliittojen ja silpomisen vastaista työtä, sukupuolittuneen ja seksuaalisen väkivallan vastaista työtä, sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien oikeuksia. Suomalaiset kansalaisjärjestöt vaikuttavat niin lainsäädäntöön kuin yhteisötasolla haitallisten asenteiden ja käytäntöjen poistamiseksi.

Kansainvälisesti Suomi edistää sukupuolten tasa-arvoa tukemalla YK:n tasa-arvojärjestöä (UN Women) vapaaehtoisrahoituksen kautta. UN Women edistää sukupuolten tasa-arvoa ja syrjinnän poistamista sekä naisten ja tyttöjen aseman, mahdollisuuksien ja oikeuksien vahvistamista. Järjestön johtokunnassa Suomi on painottanut Naiset, rauha ja turvallisuus –toimia, vammaisinklusiota, syrjiviä sosiaalisten normien ja sukupuolistereotyyppien muuttamista, järjestön ammattimaisuuden kehittämistä ja parempaa YK-järjestelmän sisäistä yhteistyötä sekä tukenut eettisten toimintojen vahvistamista. Yleistuen ohella Suomi on tukenut UN Womenin työtä maatasolla Tansaniassa, Keniassa, Myanmarissa, Nepalissa, Syyriassa, Jordaniassa ja Libanonissa esimerkiksi naisten poliittisen osallistumisen lisäämiseksi ja sukupuolittuneen väkivallan ehkäisemiseksi.

Suomi toimii aktiivisesti UN Womenin sukupuolten tasa-arvoa edistävässä viisivuotisessa (2022–2026) Generation Equality -kampanjassa. Suomi on tehnyt kampanjaan 13 omaa sitoumusta, joiden konkreettinen sisältö koostuu eri hallinnonalat ylittävistä hankkeista. Suomella on kansainvälinen johtorooli yhdessä kuudesta kampanjan ryhmistä. Tämä ryhmä keskittyy tasa-arvoa tukevaan teknologiaan ja innovaatioihin. Suomi on tukenut muun muassa digitaalista rauhanvälitystä, naispuolisten ihmisoikeuspuolustajien digitaalista turvallisuutta ja naisten ja tyttöjen digitaitojen vahvistamista kehittyvissä maissa.

Suomi tukee UNICEF:n virtuaalisen turvallisen tilan kehittämishanketta. Virtuaalisella turvallisella tilalla edistetään naisten ja tyttöjen pääsyä oikeuksiensa ja tarjolla olevien palveluiden piiriin, mitä tulee sukupuolittuneeseen väkivaltaan sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyteen.

Sukupuolten tasa-arvo on yksi Suomen prioriteeteista humanitaarisessa avussa. Suomi edistää sitä, että kaikki humanitaariset toimijat huomioivat sukupuolittuneen väkivallan ehkäisyn ja selviytyjien auttamisen. Suomi on osa Call to Action -aloitetta, joka edistää tämän järjestelmällistä huomioimista ja rahoittamista humanitaarisessa avussa. Suomi on sitoutunut seksuaalisen hyväksikäytön ja häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen kehitysyhteistyössä ja humanitaarisessa avussa. Se on myös ehtona kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun rahoitussopimuksissa.

Ukrainassa sukupuolten tasa-arvoa edistetään läpileikkaavasti kaikissa hankkeissa. Suomen tuki painottuu muun muassa opetussektorille, oikeusvaltiokehitykseen sekä energiaturvallisuuteen ja ympäristöön. Suomi tukee muun muassa Euroopan neuvoston Ukrainan toimintaohjelmaa ja painottaa tuessaan tasa-arvoa ja erityisesti Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa (yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta).

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään myös kehityspoliittisissa sijoituksissa. Kaikissa sijoitusneuvotteluissa tasa-arvokysymykset nostetaan esiin läpileikkaavasti ja osassa sijoituksista kohdennetaan jokin yhdessä sovittava osuus erityisesti tasa-arvoa edistäville hankkeille. Suomi on esimerkiksi ankkurisijoittajana ADB Ventures -sijoitusrahastossa, joka tekee suurimman osan (75 %) riskipääomasijoituksistaan kasvuyrityksiin, jotka edistävät naisten taloudellisia mahdollisuuksia ja työelämän tasa-arvoa.

Suomi toimeenpanee YK:n Naiset, rauha ja turvallisuus –päätöslauselmaa kansallisella toimintaohjelmalla, jolla tuetaan naisten oikeuksien toteutumista konflikteissa, naisten tasa-arvoista ja vahvempaa osallistumista rauhanrakennukseen, rauhanprosesseihin, kriisinhallintaan sekä rauhan ja turvallisuuden päätöksentekoon.

Suomi edistää myös naisten taloudellista ja poliittista osallistumista. Esimerkiksi Nepalissa, Egyptissä, Tunisiassa ja Marokossa Suomi tukee naisten osaamisen ja kapasiteetin vahvistamista työelämään osallistumiseen ja ihmisarvoisen työn pariin pääsemiseksi. Tansaniassa Suomi tukee naisten (ml. vammaisten naisten) poliittista osallistumista paikallisella tasolla.

Tavoite 6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 6:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

6.1 ja 6.2: Suomi on saavuttanut tavoitteet turvallisen ja edullisen juomaveden saatavuuden varmistamiseksi kaikille, sekä riittävän ja yhtäläisen sanitaation ja hygienian takaamiseksi.

6.3: Vuonna 2023 98 prosenttia jätevesistä käsiteltiin turvallisilla menetelmillä ja 87 prosenttia Suomen järvien pinta-alasta katsottiin olevan hyvässä tilassa.

6.4: Veden käytön tehokkuuden suhteen on tapahtunut lievää positiivista kehitystä, mutta veden kierrätyksen suhteen on vielä parannettavaa. Suomi on laatinut usean ministeriön yhteistyönä vesivastuullisuuden toimintasuunnitelman 2023–2025, joka tukee Suomen yrityksille asetettua tavoitetta olla maailman vesivastuullisimpia vuonna 2030.

6.5: Integroidun vesivarojen hallinnan suhteen vesienhoitosuunnitelmat sekä tulvariskien hallintasuunnitelmat ja niiden mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen ovat edenneet hyvin. Rajavesistöjen osalta yhteistyö naapureiden kanssa on esimerkillistä.

6.6: Helmi-elinympäristöohjelma on tuottanut hyviä tuloksia muun muassa lintuvesien kunnostus- ja hoitotoimiin, rantaniittyjen kunnostamiseen sekä soiden suojeluun ja ennallistamiseen liittyen.

6.a: Julkinen kehitysyhteistyörahoitus vesi- ja sanitaatiohankkeisiin oli noin 11,7 miljoonaa euroa vuonna 2022. Suomi on edistänyt vesidiplomatiaa eri keinoin, muun muassa YK:n vesikonferenssin yhteydessä.

6.b: Paikallisyhteisöjen osallistaminen: toimintaa on edistetty pitkäjänteisesti esimerkiksi laajoissa kehitysyhteistyöhankkeissa Etiopiassa ja Nepalissa.

Hallituksen toimet ja tavoitteet, jotka edistävät SDG 6:n saavuttamista:

- Hallitus on sitoutunut turvaamaan vesihuollon toiminnan ja pitämään Suomen vesivarat kansallisessa hallinnassa.
- Vesien parempaa ekologista tilaa edistetään tehostamalla jäte- ja hulevesien käsittelyä sekä pienentämällä maa- ja metsätalouden aiheuttamaa ravinnekuormitusta.
- Vaelluskalojen elinolosuhteita parannetaan ja virtavesiä ennallistetaan.

Suomi varmistaa vesihuollon säilymisen julkisessa omistuksessa ja määräysvallassa. Suomessa tullaan edellyttämään kunnilta ja vesihuoltolaitoksilta suunnitelmallista vesihuollon kehittämistä sekä omaisuuden hyvää hallintaa (SDG-alatavoitteet 6.1 ja 6.2).

Hallitus edistää vesistöjen parempaa ekologista tilaa sekä sisävesistöissä että merialueilla vähentämällä vesien saastumista ja niihin kohdistuvaa ravinnekuormitusta monipuolisilla toimin. Hyviä tuloksia tuottanutta vesiensuojelun tehostamisohjelmaa jatketaan. Harvaanasuttujen alueiden jätevesien keskitettyä ja tehokasta käsittelyä erityisesti Saaristomerellä ja rannikkoalueilla selvitetään. Kuntien hulevesien käsittelyssä edellytetään toimintavarmuuden ja käsittelyn laadun varmistamista. Jokien suistojen ruoppauksia edistetään tulvahaittojen ja siten myös vesistöjen ravinnekuormituksen pienentämiseksi. Hallitus ryhtyy toimiin metsäojituksen ympäristö- ja vesistövaikutusten pienentämiseksi. Hallitus myös kieltää lumenkaadon vesistöihin (SDG-alatavoite 6.3).

Vaelluskalakantojen hyvinvointi on tärkeää niin luonnon monimuotoisuudelle, kestäväälle luontomatkailulle kuin vapaa-ajankalastuksellekin. Hallitus parantaa vaelluskalojen elinolosuhteita ennallistamalla virtavesiä ja mahdollistamalla kalojen luontaisen elinkierron

elpymisen. Vaelluskalakantojen elvyttämishjelmaa⁵⁵ (NOUSU-ohjelma) jatketaan ja kehitetään, ja ohjelman avulla toteutetaan monipuolisesti erilaisia hankkeita kalojen vaellusyhteyksien parantamiseksi. Tärkeimpiä ohjelman toimenpiteitä ovat vaellusesteiden purku, erilaiset ohitusuomat, kalatiet ja alasvaellusrakenteet, elinympäristökunnostukset sekä näihin liittyvät tutkimus-, seuranta- ja kehityshankkeet. Vesitalouslupien sisältämiä kalatalousvelvoitteita päivitetään.

Lisäksi hallitus päivittää vesilakia siten, että vanhojen vesilupien päivityksen lisäksi niin sanotuille nollavelvoitelaitoksille voidaan asettaa kalatalousvelvoitteita. Vesilain muutosten tarkoituksena on tukea kansallisten vaelluskalakantojen elvyttämistä. Hallitus sujuvoittaa kalatiehankkeiden etenemistä sekä mahdollistaa kokeiluja ja pilotointeja vesistöissä. Hallitus edistää Heinäveden Palokin koskien ennallistamista uhanalaisten kalakantojen elvyttämiseksi yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Samalla edistetään alueen kestävä matkailua. Kansallinen kalatiestrategia päivitetään vastaamaan paremmin nykyistä tilannetta vaelluskalakantojen hoitotyön ohjaamiseksi (SDG-alatavoite 6.6).

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Viiden ministeriön (UM, MMM, YM, TEM ja STM) yhteisen Suomen vesialan kansainvälisen strategian⁵⁶ (2018–2030) päämääränä on vastuullinen ja oikeudenmukainen vesiturvallisuus maailmanlaajuisesti.

Suomi toimii aktiivisesti YK:ssa ja muilla kansainvälisillä areenoilla vesiturvallisuuden, rajavesistöyhteistyön, vesivarojen hyvän hallinnan edistämiseksi sekä vesihuollon ja sanitaation edistämiseksi ihmisoikeuksina.

Suomi on ollut alullepanija molemmissa kansainvälisissä vesistöyleissopimuksissa (YK:n Euroopan talouskomissio UNECE:n vuoden 1992 rajavesistöyleissopimus ja YK:n vuoden 1997 kansainvälisten vesistöjen yleissopimus) ja tukee niiden toimeenpanoa. Sopimukset ovat keskeisiä instrumentteja vesiturvallisuuden edistämiseksi, sillä ne muodostavat puitteet kansainvälisten vesivarojen käytölle ja suojelulle, sekä tähän liittyvälle valtioiden väliselle yhteistyölle. Yhteistyö jaettujen vesivarojen hallinnassa voi auttaa lievittämään maiden välisiä jännitteitä ja edistää alueellista yhteistyötä.

Suomi edistää kansainvälisiä rajavesistösojimuksia jaetuilla vesialueilla ja on veteen liittyvässä diplomatiassa – eli vesidiplomatiassa – merkittävä tekijä. Suomalaisessa vesidiplomatiassa yhdistyvät vahvuutemme: tekninen vesialan tuntemus, kokemus kansainvälisestä rajavesistöyhteistyöstä sekä rauhanvälitysosaaminen. Suomen edistämän vesidiplomatian lähtökohtana on ajatus siitä, että jaetut vesivarat sekä vesivarojen tuomien poliittisten, taloudellisten ja sosiaalisten hyötyjen tunnistaminen voivat toimia osana ennakoivaa rauhanvälitystä.

Vesidiplomatia veteen liittyvien kiistojen ratkaisemiseksi on ulkoministeriön rauhanvälityskeskukseen painopiste. Rauhanvälityskeskuksella on käynnissä useita eri tasoisia

⁵⁵ <https://mmm.fi/vaelluskalat/vaelluskalaohjelma>

⁵⁶ https://um.fi/julkaisut/-/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/finnish-water-way-suomen-vesialan-kansainvalinen-strategia

veteen liittyviä prosesseja, joiden lisäksi ulkoministeriö koordinoi vesidiplomatiaverkostoa. Ministeriöt (UM, MMM ja YM) myös rahoittavat yhteishanketta Water4Peace.

Suomi tunnetaan vesialan, kuten vesihuollon, sanitaation ja hygienian, edistäjänä ja osajana useissa kehittyvissä maissa, kuten Nepalissa, Etiopiassa ja Keniassa. Esimerkiksi Nepalissa Suomen tuella arvioidaan tavoitetun yli kaksi miljoonaa ihmistä puhtaalla juomavedellä. Pitkä yhteistyö tukee mahdollisuuksia laajentaa toimintaa esimerkiksi tutkimuksen ja kaupallisen yhteistyön saralla.

Suomen ja Nepalin välinen vesialan kehitysyhteistyö on saanut EU:lta delegoitua rahoitusta vuodesta 2018 alkaen. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun delegoitua rahoitusta myönnettiin vesialan kehitysyhteistyöhön. Yhteistyö on ollut hedelmällistä ja EU on laajentanut delegoitua rahoitusta nyt myös muille aloille.

Myös Etiopiassa pitkäaikainen yhteistyö on ollut tuloksekasta: Suomen tuella rakennetut vesipisteet ovat tuoneet yhteensä noin 5,4 miljoonaa ihmistä puhtaan juomaveden piiriin. Suomi on erityisesti maaseudun vesihuolto- ja sanitaatioasioissa ollut Etiopian keskeisimpiä kumppaneita ja Suomi on useaan otteeseen johtanut myös avunantajien vesiryhmää.

Suomalaisyrityksillä on merkittävää osaamista uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä esimerkiksi veteen liittyvien riskien ja tulvien hallinnassa, vesihuoltolaitosten modernisoinnissa, vesien pilaantumisen torjunnassa sekä vesien ja ravinteiden turvallisessa kierrättämisessä. Ne toimivat aktiivisesti alueilla, joilla kärsitään veteen liittyvistä ongelmista.

Arviolta puolet suomalaisten vedenkäytöstä kohdistuu maan rajojen ulkopuolelle kansainvälisen tuotannon, kaupan ja tuonnin myötä. Kestävän kehityksen yhteiskuntavastuusuittoumuksen osana perustettu vesivastuusuittoumus -aloite kannustaa yrityksiä muun muassa niiden vesivastuullisuusyhteistyössä sekä tukee vesiriskien tunnistamisessa arvoketjuissa.

Tavoite 7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 7:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

7.1: Suomessa on kattava energian saatavuus, koko väestö on sähköverkon piirissä.

7.2: Fossiilisten polttoaineiden ja turpeen käyttö laski edelleen 10 prosenttia vuonna 2023. Uusiutuvan energian osuus energian kokonaiskulutuksesta puolestaan säilyi vuoden 2022 tasolla 42 prosentissa tuulivoiman suuresta lisäyksestä huolimatta.

7.3: Suomi on saavuttanut EU:n energiatehokkuustavoitteen.

Hallituksen toimet ja tavoitteet, jotka edistävät SDG 7:n saavuttamista:

- Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomi puhtaan energian ja ilmastokädenjäljen edelläkävijäksi, joka luo puhtaan talouden kasvua kotimaassa ja syrjäyttää saastuttavia ratkaisuja maailmalla teknologian viennin kautta.
- Hallitus varmistaa sähkönkäyttäjien oikeudenmukaisen kohtelun sähkön niukkuustilanteissa.

- Edistetään biokaasutuotannon kehittämistä ja käynnistämistä sekä biokaasun monipuolista käyttöä.
- Suomen kilpailukykyä ja houkuttelevuutta uusiutuvan teollisuuden investointikohteena vahvistetaan kaksinkertaistamalla puhtaan sähkön tuotanto kotimaassa.
- Uusiutuvan energian osuutta energiantuotannossa kasvatetaan ja edistetään toimia, joiden avulla fossiilisista polttoaineista luovutaan sähkön ja lämmön tuotannossa viimeistään 2030-luvulla.

Hallitus valmistelelee uuden energia- ja ilmastostrategian ja ilmastolain mukaisen keskipitkän aikavälin suunnitelman, joilla tavoitellaan Suomen ilmastotavoitteisiin ja –velvoitteisiin vastaavien päästövähennysten lisäksi teollisuuden puhtaan energiasiirtymän ja vihreiden investointien vauhdittamista. Sähköntuotannon monipuolisuudesta ja alueellista kattavuudesta huolehditaan osana kokonaisturvallisuutta. Hallitus varautuu asettamaan sähkön vähittäismyynnin hintoja väliaikaisesti sääntelyyn sähkömarkkinoiden poikkeuksellisen hintakriisin aikana. Hallitus myös vahvistaa kotitalouksien, yritysten ja maatilojen mahdollisuuksia rakentaa omaa sähköverkkoa ja kytkeä siihen sähkön pientuotantoa sekä toteuttaa energiayhteisöjen kokeiluja. Sähkön siirtoverkon toimivuutta ja riittävyyttä energiamurroksen perustana ja Suomen keskeisenä kilpailuetuna vahvistetaan. Lisäksi nopeutetaan sähköverkkoinvestointien luvitusta, ja lupakäsittelyä resursoidaan vahvemmin (SDG-alatavoite 7.1).

Uusiutuvien liikennepolttoaineiden jakeluelvoitetta koskevaa lainsäädäntöä muutetaan siten, että jakeluelvoite pysyy 13,5 prosentissa vuonna 2024. Vuosina 2025–2027 jakeluelvoitetta nostetaan maltillisesti asteittain, päätyen 22,5 prosenttiin vuonna 2027. Jakeluelvoitteen noston vaikutus polttoaineiden hintoihin kompensoidaan esimerkiksi jakeluelvoitetuille polttoaineenmyyjille suunnatun jakeluelvoitteen joustomekanismin käyttöönotolla, liittämällä liikennesähkö jakeluelvoitteeseen tai laskemalla polttoaineiden verotusta. Mahdolliset veronkevennykset pyritään kohdistamaan uusiutuvan jakeen verotukseen (SDG-alatavoite 7.1).

Hallitus edistää toimia, joiden avulla fossiilisista polttoaineista luovutaan sähkön ja lämmön tuotannossa viimeistään 2030-luvulla ja uusiutuvan energian osuutta energiantuotannossa kasvatetaan. Öljylämmityksestä luopumiseen myönnetään tukea vielä 9 000 omakotitalon tai paritalon remontiin (15.3.2024 tilanne). Vesilain päivittämisen yhteydessä hallitus huolehtii siitä, että kansantaloudelle ja yleiselle edulle tärkeät vesivoimahankkeet ovat edelleen mahdollisia. Mahdollista lisävesivoiman rakentamista suunnataan sellaisiin vesistöihin, jotka on jo valjastettu sähköntuotantoon (SDG-alatavoite 7.2).

Hallitus kehittää tuulivoiman toimintaedellytyksiä tuulivoiman sosiaalinen hyväksyttävyyys ja investointien toteutumiselle suotuisa toimintaympäristö yhteen sovittaen. Hallitus määrittää kunnianhimoisen tavoitteen merituulivoiman kapasiteetille vuonna 2035 ja luo Suomelle kilpailuedun suhteessa Itämeren maihin, jotta suuret merituulihankkeet kytketään tuottamaan energiaa Suomen teollisuudelle ja kotitalouksille. Hallitus edistää ennakoitavaa ja kannustavaa toimintaympäristöä sekä sujuvaa hankekehitystä ja rakentamista niin talousvyöhykkeellä kuin aluevesilläkin. Merituulivoiman pelisääntöjä selkeytetään ja luodaan kannusteita merituulipuistojen sijoittumiseen merialueiden muun käytön, kuten merenkulun ja kalastuksen, kannalta suotuisasti. Tuulivoiman hyväksyttävyyttä ja investoinneille suotuisaa

toimintaympäristöä edistetään ympäristöministeriössä lainsäädäntöuudistuksin, selvityksillä ja oppailla sekä tuulivoima-avustuksilla.

Hallitus edistää aurinkovoimainvestointeja maankäytön kannalta sopiville paikoille, kuten rakennettuun ympäristöön, turvetuotannosta vapautuneille alueille ja joutomaille. Ympäristöministeriö on asettanut ohjausryhmän aurinkovoimaloiden kaavoitusta ja lupamenettelyä koskevan oppaan valmistelua varten. Tavoitteena on yhtenäistää suurten aurinkovoimaloiden kaavoituksen ja rakentamisen käytäntöjä selvittämällä ja kokoamalla yhteen aurinkovoimaloiden merkittävimmät ympäristövaikutukset erityisesti kaavoituksen ja rakentamisen lupien näkökulmasta, esittämällä näkemys sovellettavista kaavoitus- ja lupamenettelyistä ja huolehtimalla vuorovaikutuksesta keskeisten toimijoiden ja sidosryhmien kanssa. Ohjausryhmä voi lisäksi tehdä esityksiä aurinkovoimaloiden rakentamista koskevan lainsäädännön kehittämiseksi ja aurinkoenergian edistämiseksi. Aurinkovoimaloiden kaavoitusta ja lupamenettelyn nykytilaa käsittelevä taustaselvitys valmistui tammikuussa 2024 ja meneillään on opasaineiston kokoaminen (SDG-alatavoite 7.2).

Hallitus ylläpitää ensisijaisesti erilaisista jäte-, jäännös- ja sivutuotteista tuotetun bioenergian vakaata ja ennakoitavaa toimintaympäristöä kansallisella päätöksenteolla ja aktiivisella EU-vaikuttamisella. Biopolttoaineiden kestävää käyttöä ei rajoiteta esimerkiksi veroilla ja lainsäädännöllä. Hallitus edistää biokaasun ja biometaanin tuotantoa ja käyttöä. Hallitus edistää vetytaloutta ja tähtää siihen, että Suomi tuottaa 10 prosentin osuuden EU:n puhtaasta vedystä ja ylittää vähintään samaan osuuteen vedyn jatkokäytöstä (SDG-alatavoite 7.2).

Hallitus ohjaa resursseja tutkimukseen, kehittämiseen ja innovaatioihin, jotka edistävät kestävyysmurrosta, lisäävät energia- ja resurssitehokkuutta sekä vähentävät energiantarvetta. Rakentamisen energiankulutusta vähennetään ja rakennusten energiatehokkuutta parannetaan kustannustehokkain keinoin. Samalla Suomi pyrkii vaikuttamaan siihen, ettei EU:n rakennusten energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanosta koidu asukkaille ja kiinteistön omistajille kohtuuttomaksi katsottavia velvoitteita. Kotitalouksien kykyä vastata mahdollisiin uusiin velvoitteisiin tuetaan, mikäli sellaisia aiheutuu (SDG-alatavoite 7.3).

EU-tasolla Suomi osallistuu aktiivisesti politiikan ja tavoitteiden muotoiluun, jotta EU:n uusiutuvan energian tuotantoa kasvatetaan ja päästöjen vähentämistä jatketaan. Hallitus vaikuttaa aktiivisesti EU:n sääntelyyn Suomelle tärkeiden puhtaan vetytalouden haarojen edistämiseksi. Suomi edistää EU-rahoituksen hyödyntämistä puhtaan siirtymän hankkeisiin tukemalla muun muassa ympäristölle, luonnonsuojeluun ja ilmastotoimiin kohdistuvien LIFE-hankkeiden käynnistymistä (SDG-alatavoite 7.a).

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Suomi tekee kansainvälistä innovaatioyhteistyötä ja edistää puhtaiden ratkaisujen kansainvälistymistä ja vientiä. Näin Suomi edistää maailmanlaajuista muutosta, jota tarvitaan edulliseen ja puhtaaseen energiajärjestelmään siirtymisessä.

Suomi muun muassa tukee 17:ssä itäisen ja eteläisen Afrikan maassa toimivaa Afrikan energia ja ympäristö -ohjelmaa (Energy and Environment Partnership, EEP Africa), joka edistää sekä energiansaantia että uusiutuvan energian hyödyntämistä tuotannollisiin tarkoituksiin. EEP Africa myös edistää työpaikkojen syntymistä Afrikassa, mobilisoi yksityistä rahoitusta uusiutuvan energian hankkeisiin ja vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. EEP Africa on

osaltaan onnistunut auttamaan lukuisia yrityksiä kasvamaan tasolle, jossa ne ovat päässeet käsiksi muihin myöhemmän vaiheen rahoitusinstrumentteihin. Ohjelman hyvien tulosten vuoksi myös muita maita on liittynyt ohjelman rahoittajiksi.

Suomen kehityspoliittisten sijoitusten avulla useat kehitys pankit (IFC, IDB Invest ja EBRD) ovat voineet lisätä rahoitustaan suurille teollisille hankkeille, kuten aurinko- ja vesivoimaloille, sekä energiatehokkuutta parantaville investoinneille sekä houkuttelemaan myös muuta rahoitusta näihin investointeihin. Esimerkiksi vuonna 2023 aktiivisen sijoitus kautensa päättäneen IFC:n kanssa perustetun rahaston sijoitusten arvioidaan vähentävän 8 miljoonaa tonnia kasvihuonekaasupäästöjä vuodessa. Suomi tukee myös uusien ja innovatiivisten teknologioiden kehittymistä tarjoamalla riskipääomarahoitusta Aasian kehittyvillä markkinoilla toimiville kasvuyrityksille ADB Ventures -sijoitusrahaston kautta.

Uudistuva energia on yksi Suomen kansallisen kehitysrahoituslaitoksen Finnfundin painopistealueista. Uusiutuvan energian sijoitussalkku on arvoltaan yli 160 miljoonaa euroa ja se sisältää sijoituksia tuuli-, aurinko- ja pienvesivoimaan sekä biokaasuun, varastointiin ja energiatehokkuuden kehittämiseen. Hankkeiden koko vaihtelee ja niissä hyödynnetään eri teknologioita ja rahoitusratkaisuja. Uusiutuvan energian sijoituskohteet tuottivat 5 300 GWh energiaa vuonna 2022.

Fossiilisten polttoaineiden tuet ovat yksi suurimpia taloudellisia esteitä uusiutuviin energialähteisiin siirtymiselle, sillä ne vääristävät markkinoita ja heikentävät fossiilisia korvaavien puhtaiden energiamuotojen kilpailukykyä. Suomi kuuluu Uuden-Seelannin vuonna 2010 perustamaan, fossiilisten polttoaineiden tukien uudistamista ajavaan maaryhmään (Friends of Fossil Fuel Subsidy Reform, FFFSR), joka pyrkii edistämään fossiilisten polttoaineiden tehottomista tukijärjestelmistä luopumista.

Kriittisiä mineraaleja tarvitaan puhtaan energiasiirtymän tarpeisiin, varsinkin uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi. Suomi tekee yhteistyötä kolmansien maiden kanssa kriittisten mineraalien vastuullisesta hyödyntämisestä sekä kiertotalouden edistämisestä muun muassa kansainvälisen Minerals Security Partnership -kumppanuuden puitteissa. Tässä suomalaisilla yrityksillä ja tutkimusorganisaatioilla on osaamista. Suomi tukee myös EU:n ja kolmansien maiden välisiä raaka-ainekumppanuuksia.

Ukrainassa Suomen kehitysyhteistyöllä tuetaan nykyaikaisia energiatehokkaita ja ilmastoystävällisiä energiaratkaisuja muun muassa Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiö NEFCO:n energiatehokkuusrahastojen sekä Euroopan jälleenrakennus- ja kehitys pankin energiatehokkuus- ja ympäristökumppanuusrahaston (E5P) kautta.

Tavoite 8. Edistää kaikkia koskevaa kestävästä talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 8:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

8.1: Suomen bruttokansantuote laski vuosina 2020 ja 2023. Talouskasvu on ollut yleisesti ottaen viime vuosina maltillista ja epävarmaa.

8.2: Tuottavuuskehitys on ollut Suomessa pitkällä aikavälillä heikkoa, mutta vuodesta 2015 lähtien monien verrokkimaiden tasolla.

- 8.3: Suomessa edistetään monin tavoin yrittäjyyttä ja yritysten kestäväää kasvua.
- 8.4: Suomi pyrkii parantamaan resurssitehokkuuttaan. Suomella on EU-maiden vertailussa paljon kirittävää kiertotalouden hyödyntämisessä. Suomi on kestävä ja resurssitehokkaan biotalouden edelläkävijä globaalisti.
- 8.5: Suomen työllisyysasteen kehitys on ollut viime vuosina suotuisaa (koronapandemian aiheuttamaa notkahdusta lukuun ottamatta).
- 8.6: Niiden nuorien määrä, jotka eivät opiskele tai käy työssä, on vähentynyt Suomessa vuosien 1995–2020 välillä, mutta työtä heidän määränsä edelleen vähentämiseksi on syytä jatkaa.
- 8.7: Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin pakkotyön, modernin orjuuden ja ihmiskaupan poistamiseksi sekä lapsityön pahimpien muotojen kieltämiseksi ja poistamiseksi maailmanlaajuisesti.
- 8.8: Suomi toimeenpanee kansainvälisen työjärjestö ILO:n säädöksiä työelämlainsäädännössä, joka koskee kaikkia työntekijöitä tasapuolisesti.
- 8.9: Suomessa on otettu isoja kehitysaskelia matkailualan kestävyden edistämiseksi.
- 8.10: Suomalaisten rahoituslaitosten palvelut ovat kansainvälisesti katsoen hyvin kaikkien käytettävissä.

Hallituksen tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 8:n saavuttamista:

- Julkisen talouden velka suhteessa bruttokansantuotteeseen tasapainotetaan ja käännetään laskuun pitkällä aikavälillä
- Kansalaisten ostovoima turvataan ja arjen kustannukset pysyvät kohtuullisina
- Energiamurroksen ja puhtaiden teknologioiden edistäminen ovat mahdollisuus kestäväälle talouskasvulle

Suomen talous on kokenut viime vuosina monia ulkoisia shokkeja. Ennen kaikkea koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama energiakriisi ja nopea inflaatio ovat vaikeuttaneet talouden kehitystä. Valtiovarainministeriön viimeisimmän talouskatsauksen⁵⁷ mukaan kuva Suomen viime vuosien talouskehityksestä on synkentyntynyt. Suomi on taantumassa, joka on ollut pidempi ja syvempi kuin aiemmin on arvioitu. Bruttokansantuote markkinahintaan oli -1,0 prosenttia vuonna 2023. Bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan olevan vuonna 2024 nollassa. Vuosille 2025 ja 2026 bruttokansantuotteen kasvuksi ennustetaan 1,6 ja 1,5 prosenttia (SDG-alatavoite 8.1).

Hallituksen tavoitteena on kääntää Suomen talous kestävään kasvuun. Talouskasvua vauhditetaan parantamalla reilua kilpailua, tekemällä merkittäviä panostuksia T&K-toimintaan, nostamalla osaamistasoa ja kehittämällä työmarkkinoita. Lisäksi hallituksen tavoitteena on vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja yrittämisen edellytyksiä.

Suomen tuottavuus on kasvanut heikosti pitkän aikavälin tarkasteluissa. Vuoden 2015 jälkeen kasvuvauhti on pysynyt kuitenkin jälleen verrokkimaiden kehityksessä ja kokonaistuottavuuden kehitysvauhti on ollut jopa nopeampaa kuin OECD-maissa keskimäärin.⁵⁸ Tämä ei ole kuitenkaan riittänyt kuroma kiinni pitkän aikavälin tuottavuuseroa verrokkimaihin. Pidemmän aikavälin heikko kehitys kumpuaa suurelta osin yksityisen palvelusektorin tuottavuuden ongelmista (SDG-alatavoite 8.2). Tuottavuuskasvun palauttaminen nopeamman kasvun uralle

⁵⁷ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165709>

⁵⁸ https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=PDB_GR

edellyttää innovaatiopoliittisia toimia, jotka edistävät laajemmin yhteiskuntaa hyödyttävien innovaatioiden syntymistä ja tiedon leviämistä taloudessa.⁵⁹

Suomen heikon tuottavuuskehityksen taustalla ovat muun muassa vähäiset investoinnit aineettomaan pääomaan. Suomen panostukset esimerkiksi T&K-toimintaan ovat olleet riittämättömiä ja nuorten koulutusaste on jäänyt alemmalle tasolle kuin muissa kehittyneissä teollisuusmaissa. Hallitus on sitoutunut kansalliseen tavoitteeseen nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Tavoite vahvistaa osaltaan pitkän aikavälin kasvua ja uudistumiskykyä. Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoitusta kohdennetaan niin, että niillä saavutetaan positiivisia vaikutuksia osaamiseen, tuottavuuteen ja kilpailukykyyn sekä pitkän aikavälin talouskasvuun, joka vahvistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjaa.

Suomessa kehittämislähtöiset ja radikaalit innovatiiviset käytännöt olisivat hyvä keino, joiden avulla yrityksillä olisi mahdollisuus kehittyä korkean tuottavuuden yrityksiksi (SDG-alatavoite 8.3). Suomen kestävä kasvun ohjelma tukee osaltaan kehityslähtöisten käytäntöjen edistämistä. Tavoitteena on monipuolisempi elinkeinorakenne, viennin vahvistaminen sekä yritysten paremmat mahdollisuudet uudistua ja synnyttää toimivia innovaatioekosysteemejä talouden uusiksi ajureiksi.

Suomi on kiertotaloudessa vielä kaukana EU-maiden keskitasosta mitä tulee niin materiaalien kulutukseen tai materiaalien kiertotalousasteeseen (SDG-alatavoite 8.4). Suomella on kansallisesti katsoen kunnianhimoinen kiertotalousohjelma, jonka tavoitteina ovat, että kotimaan primääriraaka-aineiden kokonaiskulutus ei vuonna 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa, resurssien tuottavuus kaksinkertaistuu vuoden 2015 tilanteesta vuoteen 2035 mennessä ja materiaalien kiertotalousaste kaksinkertaistuu vuoteen 2035 mennessä.

Suomen työllisyysaste on ollut viime vuosina kasvussa. Vuoden 2014 alussa työllisyysasteen trendi 20–64 -vuotiailla oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 72,1 prosenttia, josta se nousi parhaimmillaan 78,6 prosenttiin marraskuussa 2022⁶⁰. Talouden epävarmuudet heijastuvat kuitenkin koko ajan työllisyystilanteeseen ja pitkän ajan suotuisa työllisyysasteen kehitys ei näy vastaavalla tavalla tehdyissä työtunneissa.

Työelämässä ja työmarkkinoilla on käynnissä digitalisaatiosta, maahanmuuton lisääntymisestä, väestömuutoksista ja ympäristöhaasteista johtuva suuri ja maailmanlaajuinen rakennemuutos, jonka yhteydessä työmarkkinoiden kannalta relevantin osaamisen ja työvoiman jatkuvan oppimisen merkitys korostuu. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on luonut uusia haasteita työmarkkinoille, kun tuotantoa joudutaan sopeuttamaan muun muassa Venäjä-pakotteiden vuoksi ja Ukrainan pakolaisten työllistymisen tueksi.

Hallitus pyrkii edesauttamaan työllisyyden kehitystä monella erilaisella politiikkatoimella. Työvoimapalveluita pyritään kehittämään poistamalla kohtaanto-ongelmia. Myös ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamisella on kannustinvaikutus nopeaan uudelleen työllistymiseen. Sosiaaliturvan uudistamisessa periaatteena on, että työtä kannattaa ottaa vastaan.

⁵⁹ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165002>

⁶⁰ <https://www.tilastokeskus.fi/julkaisu/cl89xplrstmes0avyn7w0nmwz>

Osatyökykyisten ja vammaisten henkilöiden työllisyys on edelleen selvästi valtaväestöä alhaisempaa. Eurostatin tilastojen mukaan osatyökykyisten ja ei-osatyökykyisten henkilöiden työllisyysasteiden ero Suomessa oli vuonna 2023 noin 19 prosenttiyksikköä⁶¹. Hallitus pyrkii toimillaan vahvistamaan osatyökykyisten ja vammaisten työllistymistä, osaamista sekä työelämäosallisuutta.

Niiden nuorien määrä, jotka eivät käy työssä tai eivät opiskele (eli ns. NEET-nuoret), on laskenut suhteellisesti ottaen vuosien 2009 ja 2023 välillä (SDG-alatavoite 8.6). Kuitenkin heidän osuutensa 15–24 -vuotiaista on pysynyt melko korkeana. Vuonna 2023 7,3 prosenttia 15–24 -vuotiaista oli NEET-nuoria. Tämä tarkoittaa, että noin 45 000 nuorta oli vailla opiskelua tai työpaikkaa⁶².

Hallituksen tavoitteena on, että työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä edelleen vähenee vuoteen 2027 mennessä. Nuorten työllisyyttä edistävä monialainen yhteispalvelu (Ohjaamo-palvelu) vakinaistettiin osana lakia työllistymisen monialaisesta edistämisestä. Hallitus vahvistaa Ohjaamojen monialaisuutta lisäämällä sosiaali-, terveys- ja koulutusalan osaajaresursseja. Tähän toimintaan on varattu Suomen kestävän kasvun ohjelman valtionavustusta yhteensä 6,5 miljoonaa euroa vuosille 2021–2026.

Suomi on vahvasti sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, sitoumuksiin ja toimenpiteisiin, joilla pakkotyötä, modernia orjuutta ja ihmiskauppaa poistetaan sekä kielletään ja poistetaan lapsityön pahimmat muodot kokonaan maailmanlaajuisesti. Väärinkäytöksiä Suomeen töihin tulevien kohdalla poistetaan vaatimalla maahan saapuvilta työntekoon tarkoitetut luvat. Ulkomaisten ei-työsuhteisten kausityöntekijöiden asemaa turvataan lainsäädännön keinoin. Suomi on tukenut EU-komission ehdotusta pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kieltävästä asetuksesta EU-markkinoilla, jonka komissio antoi vuonna 2022. Näillä näkymin asetus astuu voimaan vuonna 2027 (SDG-alatavoite 8.7).

Hallitusohjelman yhtenä keskeisenä tavoitteena on työmarkkinoiden vahvistaminen. Työperusteinen maahanmuutto on Suomen talouskasvun ja palvelujen turvaamisen kannalta erittäin tärkeää ja tämän tavoitteen saavuttamiseksi edistetään kohdennetusti kansainvälistä rekrytointia Suomeen. Samalla tulee kuitenkin puuttua ennakoiden ja aktiivisesti työmarkkinoilla esiintyviin väärinkäytöksiin. Työperusteisen maahanmuuton kehittäminen kestäväällä tavalla edellyttää, että ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä torjutaan tehokkaasti.

Työperäisen hyväksikäytön vastainen toimenpideohjelma⁶³ hyväksyttiin työllisyyden ja yrittäjyyden ministerityöryhmässä helmikuussa 2024. Toimenpideohjelmassa on viisi päätavoitetta, joita edistetään yhteensä 33 toimenpiteellä. Useat toimenpiteet pyrkivät viranomaisyhteistyön tehostamiseen ja tiedonvaihdon parantamiseen. Harmaan talouden, talousrikollisuuden sekä hyväksikäytön vastaiseen työhön osallistuvien viranomaisten toimintaedellytykset turvataan ja yhteistyötä kehitetään. Hyväksikäytön ja ihmiskaupan tunnistamista ja ilmituloa sekä uusiutumisen ennaltaehkäisyä edistetään monilla keinoilla. Työperäisten oleskelulupien ennako- ja jälkivalvontaan panostetaan, jotta epäkohtia muun muassa palkanmaksussa voidaan havaita yhä tehokkaammin. Yrittäjyyden ja työsuhteen välistä rajanvetoa selkeytetään ja uhrien asemaa parannetaan.

⁶¹ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_dlm200/default/table?lang=en&category=dsb.dsb_lab

⁶² <https://stat.fi/tilasto/tyti>

⁶³ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-767-0>

Epävarmoissa työsuhteissa – yleisimmin määräaikaiset tai osa-aikaiset työsuhteet – olevien työllisten osuus kaikista työllisistä on Suomessa hieman EU-maiden keskitason alapuolella. Määräaikaisessa työssä olevien osuus ei ole pitkällä aikavälillä juuri muuttunut Suomessa (n. 16–17 % kaikista työllisistä). Koronapandemian aikana heidän osuutensa työllisistä laski, koska monilla määräaikaistyötä suosivilla aloilla (esim. ravintola- ja matkailuala) työllisyysnäkökulmat olivat pandemian aikana heikot. Nyt määräaikaisten työsuhteiden osuus on palautunut pandemiaa edeltäneelle tasolle. Osa-aikatyön tekeminen on ollut Suomessa tasaisessa kasvussa 1990-luvun alkupuolelta lähtien. Nykyään noin 19 prosenttia työsuhteista on osa-aikaisia.⁶⁴

Määrä- ja osa-aikatyösuhteiden suurin ongelma on, että ne ovat hyvin sukupuolittuneet Suomessa. Naiset tekevät selvästi useammin määrä- tai osa-aikaista työtä⁶⁵. Vaikka osa epävarmoista työsuhteista perustuu vapaaehtoisuuteen (henkilö ei halua tehdä jatkuvaa tai kokoaikaista työtä), niin vastentahtoiset epävarmat työsuhteet (henkilö tekisi työtä jatkuvasti tai kokoaikaisesti, jos työtä olisi tarjolla) heikentävät osaltaan sukupuolten tasa-arvoa.

Hallitus vastaa työelämän oikeuksien haasteisiin jatkamalla kansallisen Työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelman (Työ2030)⁶⁶ toteuttamista (SDG-alatavoite 8.8). Ohjelman tarkoituksena on vauhdittaa toimintatapojen uudistamista työelämässä vastaamaan työn murrokseen ja edistämään turvallista ja terveellistä työympäristöä. Hallitus myös selvittää miten työterveyspalvelut saadaan saavutettavammiksi ja työhyvinvointia edistetään etä-, alusta-, pätkä- ja vuokratyöntekijöiden piirissä olevilla henkilöillä.

Suomi on sitoutunut edistämään kestävä matkailua (SDG-alatavoite 8.9). Suomen kansallisen matkailustrategian⁶⁷ (2022–2028) tavoitteena on, että Suomi on Pohjoismaiden kestävimmin kasvava matkailukohde. Käytännössä kaikki Suomen matkailualueet ovat sitoutuneet toimimaan kestävä kehityksen mukaisesti. Matkailun vastuullisuuden mittaamista, seuranta ja arviointia kansallisella tasolla on kehitetty systemaattisesti erityisesti Agenda 2030 –tavoitteet huomioiden. Hallitus tukee matkailualan kasvun edellytyksiä. Hallitusohjelman mukaisesti esimerkiksi pienimuotoisen majoitustoiminnan tarjoamista helpotetaan.

Suomalaisten pankki-, vakuutus- ja rahoituspalveluiden saatavuus ovat hyvin varmistettuja (SDG-alatavoite 8.10). Palveluiden digitalisoituminen toisaalta parantaa palveluiden saatavuutta, mutta voi myös lisätä eriarvoisuutta, jos tarvittavien digilaitteiden saatavuus tai käyttäjien taidot eivät ole riittävällä tasolla. Hallitus haluaa toimillaan varmistaa, että rahoitusmarkkinoiden vakaus, ennustettavuus ja kilpailukyky – mukaan lukien rahoituslaitosten palvelut – turvataan myös jatkossa.

Kestävän talouskasvun mahdollistamiseksi hallitusohjelmassa edistetään kotimaiseen uusiutuvaan raaka-aineeseen perustuvan teollisuuden arvonlisän nostamista. Puun käytössä pyritään mahdollisimman korkeaan jalostusasteeseen. Puurakentamista lisätään kannustimin sekä purkamalla siihen liittyvää sääntelyä.

⁶⁴ <https://guides.stat.fi/tyoelama-tilastoina/tyosuhteet-ja-tyonteon-tavat>

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ <https://hyvatyo.ttl.fi/tyo2030>

⁶⁷ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-772-4>

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Suomi tukee yhdessä useiden rahoittajien (viisi EU-maata, Euroopan komissio, Kanada, Norja, Iso-Britannia, Yhdysvallat, Gates Foundation) kanssa TradeMark Africa -järjestöä (TMA), joka edistää alueellisen kaupan kehittymistä Afrikassa. Järjestö tukee Afrikan sisäisen, rajat ylittävän kaupankäynnin vahvistamista logististen käytävien osalta. Toiminnan tuloksena eri maiden liiketoimintaympäristö on kehittynyt ja kuljetusajat ovat lyhentyneet. Myös naisten rajakaupankäynti on kasvanut. Lisäämällä kaupan volyymejä sekä kaupan kestävyyttä ja osallisuutta TMA on osaltaan luonut uusia työpaikkoja ja lisännyt talouskasvua.

Enhanced Integrated Framework (EIF) on vähiten kehittyneiden maiden (LDC), 24 avunantajamaan (ml. Suomi) sekä kahdeksan kansainvälisen järjestön maailmanlaajuinen kumppanuus, jonka tavoitteena on tukea LDC-maita hyötymään kansainvälisestä kaupasta kestävänsä talouskasvun edistämiseksi, työpaikkojen luomiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi. EIF:n ansiosta LDC-maiden mikro- ja pk-yritysten toiminta on kehittynyt, kaupan kehittäminen on osa kansallisia kehitysstrategioita, ulkomaankauppa on kasvanut ja talous monipuolistunut, yritykset ovat luoneet työpaikkoja ja ihmiset ovat saaneet elannon.

Suomi on tehnyt yhteistyötä alueellisten kehityspankkien innovatiivista start up -toimintaa ja kasvuyrityksiä tukevien rahastojen, kuten Latinalaisen Amerikan ja Karibian kehityspankin IDB Lab –rahaston, kanssa. Yhteistyöllä Suomi on lisännyt tunnettavuutta suomalaisen yrityskehityksen kanssa kumppanuuksien luomiseksi sekä kestävänsä kehityksen ja talouskasvun vahvistamiseksi.

Naisten taloudellisen osallistumisen edistäminen on yksi Suomen prioriteeteista. Suomi toimii tiiviissä yhteistyössä yksityisen sektorin toimijoiden kanssa. Esimerkiksi Finnfund investoi 2X -aloitteen puitteissa yrityksiin, jotka edistävät naisten taloudellista itsenäisyyttä, yrittäjyyttä ja johtajuutta sekä heidän rooliaan työmarkkinoilla.

Suomi tukee ihmisten toimeentulomahdollisuuksia myös humanitaarisessa toiminnassaan. Suomen tukemat humanitaariset kumppanit toteuttavat osana ohjelmiaan myös elinkeinotukea avunsaajille. Erityisesti Suomen Maailman Ruokaohjelmalle (WFP) antama yleistuki mahdollistaa sen joustavan käytön myös elinkeinotukeen erityisesti kriisivaiheesta toipumisessa.

Vuonna 2024 Suomi toteuttaa selvityksen EU:n kestävyysääntelyn kumulatiivisista vaikutuksista suomalaisyrityksille ja kolmansissa maissa toimiville yrityksille. Selvityksen tarkoituksena on tukea EU:n kestävyysääntelyn tavoitteiden toteutumista. Suomi myös julkaisee yritykset ja ihmisoikeudet -verkkokurssin kaikille avoimeksi.

Suomi tekee työtä ihmisarvoisen työn edistämiseksi vaikuttamalla Kansainvälisen työjärjestö ILO:n kautta. ILO:n ihmisarvoisen työn agenda tukee osaltaan Agenda 2030:n kestävänsä kehityksen tavoitteiden toteutumista. On yhä tärkeämpää kestävänsä kehityksen kannalta huolehtia, että kukaan ei syrjäydy työmarkkinoilta.

Suomi rahoittaa Kauppa ja ihmisarvoinen työ -yhteishanketta ILO:n ja Euroopan komission kanssa. Suomen rahoitus kohdistuu viiteen Afrikan maahan (Ghana, Mosambik, Kap Verde, Madagaskar ja Norsunluurannikko).

ILO:n toimissa yhteiskunnallisen eriarvoistumisen torjunta sekä sosiaaliturvan riittävyys ovat keskeisiä haasteita. Ne korostavat ILO:n roolia monenvälisessä järjestelmässä ja politiikan johdonmukaisuuden edistämässä. ILO:n toiminta työntekijöiden perusihmisoikeuksien puolestapuhujana on myös yhä tärkeämpää demokratiakehityksen ja oikeusperustaisen lähestymistavan (rights-based approach) taantuessa monissa valtioissa. Suomi rahoittaa ILO:n sosiaalisten oikeuksien globaalin koalition työtä, joka edistää ihmisarvoista työtä ja sosiaalisia oikeuksia.

Vuonna 2022 ILO:n työkonferenssissa tunnustettiin turvallinen ja terveellinen työympäristö viidenneksi työelämän peruseriaatteen ja -oikeudeksi yhdistymisvapauden; kollektiivisen neuvotteluoikeuden; pakkotyön, lapsityön ja työsyrynnän torjunnan sekä saman palkan turvaaminen naisille ja miehille samantarvoisesta työstä rinnalle. Päätös vaikuttanee muun muassa tulevien kauppasopimusten ja muiden yhteistyösopimusten sisältöön, jos sopimusosapuolet päättävät edellyttää solmittavien sopimusten kestävän kehityksen lausekkeissa ILO:n perustavaa laatua olevien periaatteiden noudattamista.

EU:ssa, YK-järjestelmässä ja muussa monenkeskisessä yhteistyössä Suomi on korostanut erityisesti eriarvoisuuden ja ihmisarvoisen työn ja työntekijöiden perustavaa laatua olevien oikeuksien sekä inklusiivisten työmarkkinoiden tärkeyttä, erityisesti työ-, kehitys- ja kauppapolitiikassa.

Suomi edistää kansallisesti ja kansainvälisillä foorumeilla hyvinvointitalousajattelua (Economy of Wellbeing). Hyvinvointitalous perustuu vakaaseen ja kestäväan talouspolitiikkaan. Hyvinvointitalous on horisontaalinen toimintamalli, joka pohjautuu eri politiikanalojen väliseen monialaiseen yhteistyöhön ja korostaa talous- ja hyvinvointipolitiikkojen toisiaan vahvistavaa luonnetta. Tavoitteena on taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden tasapaino, joka kytkee hyvinvointitalouden Agenda 2030:een ja kestäväan kehityksen päämääriin.

Suomi edistää myös globaalisti kestäväa biotaloutta muun muassa osana maailman suurimpien talouksien foorumin (ns. G20-ryhmä) työtä.

Tavoite 9. Rakentaa kestäväa infrastruktuuria sekä edistää kestäväa teollisuutta ja innovaatioita

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 9:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

9.1: Valtion laajan väyläverkon pitäminen kunnossa edellyttää pitkäjänteisiä satsauksia rahoitukseen.

9.2 ja 9.4: Innovaatiotukea suunnataan teollisuuden uudistumiseen.

9.4: Suomen tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä.

9.1 ja 9.5: Suomen menestys ja kansainvälinen kasvu on perustunut koulutukseen, tutkimus- ja kehittämistoimintaan, teknologiseen osaamiseen ja innovaatioihin. Tämä on luonut vaurautta ja edellytyksiä sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväalle kasvulle.

9.5: Suomen tutkimus- ja kehittämisrahoituksen suunta on pitkän laskuvaiheen jälkeen ollut kasvava. Kokonaisuutena Suomen T&K-menoista julkisen sektorin osuus on noin kolmasosa ja yksityisen sektorin osuus on noin kaksi kolmasosaa.

Hallituksen tavoitteet ja toimet SDG 9:n saavuttamiseksi:

- Hallitus investoi merkittävästi väylähankkeisiin, joilla pyritään vahvistamaan talouden kilpailukykyä ja ihmisten sujuvaa liikkumista. Hallitus myös kehittää julkista liikennettä yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa.
- Hallitus toteuttaa johdonmukaista elinkeino-, yrittäjyys- ja teollisuuspolitiikkaa, joka antaa yrityksille näköalan kilpailukykyisestä toimintaympäristöstä ja varmuutta investoida.
- Hallitus toimeenpanee parlamentaarisen TKI-työryhmän ehdotukset siitä, miten Suomen T&K-toiminnan rahoitus nostetaan neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Hallitus laatii valtion T&K-rahoituksen käytön monivuotisen suunnitelman.

Hallituksen tavoitteena on tehdä Suomesta yksi maailman menestyneimmistä puhtaasta teknologiasta ja digitalisaatiosta hyvinvointia ammentavista maista. Suomi jättää yhä suuremman maailmanlaajuisen kädenjäljen viemällä maailmalle päästöttömiä ratkaisuja. Datatalous ja digitalisaatio vahvistavat Suomen kilpailukykyä entisestään. Hallitus toimeenpanee Suomen digitaalista kompassia, joka ohjaa Suomen digitalisaatiokehitystä. Digikompassissa asetetaan tavoitteet digitalisaatiolle ja datataloudelle vuoteen 2030.

Hallitus toteuttaa mittavan, lähes kolmen miljardin euron liikenneinvestointiohjelman. Väyläverkon kehittämiseen ja korjausvelan kasvun torjumiseen panostetaan yhteensä noin 1,6 miljardia euroa. Raideliikenteen kilpailukykyä liikkumisen muotona vahvistetaan lähes 1,4 miljardin euron erillisinvestoinneilla, joilla rakennetaan uusia ratayhteyksiä ja kehitetään nykyistä rataverkkoa. Liikenneinvestointiohjelman toimeenpano on alkanut ja vuoden 2024 talousarviossa on kohdennettu rahoitusta joihinkin raide- ja valtateiden kehittämishankkeisiin. Lisäksi hallitus edistää uusia ratakankkeita hankeyhtiömallilla. Hallitus varmistaa myös maantielautojen ja -lossien sekä yhteysalusten toimintaedellytykset toimivan saaristoliikenteen takaamiseksi (SDG-alatavoite 9.1).

Lisäksi hallitus on käynnistänyt 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman päivityksen. Liikenne 12 -suunnitelmassa linjataan, kuinka koko liikennejärjestelmää (liikenneverkot, liikenteen palvelut, tieto) kehitetään tulevien 12 vuoden aikana. Päivityksessä suunnitelman tavoitteiksi on asetettu toimivuus, turvallisuus ja kestävyys. Suomi edistää pohjoismaisten liikennejärjestelmien koordinoitua rajat ylittävän liikenteen sujuvoittamiseksi (SDG-alatavoite 9.1).

Hallitus laatii vaalikauden alussa teollisuuspoliittisen strategian, joka sisältää vientiteollisuudelle olennaiset politiikkakokonaisuudet, kuten logistiikan. Strategialla hallitus tavoittelee kasvuhakuisten, työllistävien ja vientiin tähtäävien yritysten määrän kasvua sekä teollisten työpaikkojen säilymistä Suomessa. Koulutustarjonta uudistetaan vastaamaan nykyistä paremmin työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin – vienti- ja teollisuusmaakuntien tarpeet huomioiden (SDG-alatavoite 9.2).

Hallitus painottaa ilmastopolitiikassaan päästöjä vähentävien ja hiiltä talteen ottavien ratkaisujen kehittämistä teollisuudessa ja energiantuotannossa. Energia- ja ilmastostrategian yhdeksi painopisteeksi asetetaan, että Suomi hyödyntää mahdollisuudet teollisuuden ja energiantuotannon ennakoitua nopeampaan päästöjen vähenemiseen sekä Euroopan

suurimpiin kuuluvan puupohjaisen hiilidioksidin talteenoton ja jatkokäytön potentiaalin käyttöön. Puhtaiden ratkaisujen edistämiseksi huomioidaan ilmastopäästöjen rinnalla toiminnan vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen ja ympäristöön laajemmin (SDG-alatavoite 9.4).

Hallituksen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja innovaatorahoitus 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Kansallisen tavoitteen ja voimassa olevan T&K-rahoituslain mukaisesti valtion T&K-rahoitus nousee 1,2 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä sillä edellytyksellä, että yksityisen sektorin panostukset kasvavat 2,8 prosenttiin. Hallitus on laatinut monivuotisen suunnitelman valtion T&K-rahoituksen käytöstä ja TKI -järjestelmän kehittämisestä⁶⁸. Suunnitelman ovat valmistelleet opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö tutkimustoimijoita ja elinkeinoelämää laajasti osallistaen. Suunnitelman valmistelua johti pääministerin puheenjohtama tutkimus- ja innovaationeuvosto (SDG-alatavoite 9.5).

Suurempien T&K- ja muiden investointien rinnalla hallitus tekee myös muita politiikkatoimia tutkimus- ja innovaatiomyönteisen toimintaympäristön kehittämiseksi Muuttunut geopoliittinen tilanne sekä kilpailu osaajista, kriittisestä teknologiasta ja raaka-aineista lisäävät kansainvälisten markkinoiden ja TKI-toimintaympäristön epävarmuutta. Tiede, teknologia, talous, kauppa, kehitys ja turvallisuus nivoutuvat tiiviimmin yhteen. Tavoitteena on saada politiikkalohkot toimimaan aiempaa paremmin toisiaan tukevalla tavalla. Valtion T&K-rahoituksen käytön monivuotisen suunnitelman ohella hallitus laatii muun muassa teollisuuspoliittisen strategian. Valtion T&K-rahoituksen käytön monivuotisen suunnitelman mukaisesti tutkimus- ja innovaationeuvosto käynnistää prosessin strategisten valintojen tunnistamiseksi. Näin luodaan edellytyksiä ennakoiville, pitkäjänteisille ja määrätietoisille kansallisille kehittämistoimille. Valintoja tunnistessa huomioidaan kasvu- ja liiketoimintamahdollisuudet, teknologiakehitys ja sen turvallisuuskytkennät, yhteiskunnalliset haasteet ja merkittävät kestävyyssiirtymät sekä korkea osaaminen ja sen keskittymät.

Hallitus tukee teollisuuden ja muun elinkeinoelämän mahdollisuuksia uudistua kestävästi ja parantaa ilmastovaikutuksiaan. Valtion investoinnit T&K-toimintaan kohdennetaan T&K-rahoituslain asettamien tavoitteiden ja reunaehtojen sekä T&K-rahoituksen monivuotisen suunnitelman mukaisesti. Hallitus on tehnyt osan valtion tutkimus- ja kehittämisrahoitusta koskevista lisäyspäätöksistä. Rahoittamalla sekä yrityksiä että yritysten kanssa yhteistyötä tekeviä julkisia tutkimusorganisaatioita yrityksiä kannustetaan lisäämään pitkäjänteisesti niiden omia T&K-investointeja. T&K-rahoitusta suunnataan pääasiassa kilpailullisesti esimerkiksi Business Finlandin ja Suomen Akatemian kautta.

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Suomi tukee kestävästä ja inklusiivista teollista kehitystä ja kestävästä infrastruktuurin kehittämistä EU:n monenkeskisten järjestöjen sekä yksityisen ja julkisen sektorin investointien kautta. Esimerkiksi Investointituki kehitysmaille (PIF) -rahoitusinstrumentilla tuetaan Agenda2030:n tavoitteiden mukaista infrastruktuuria kehitysmaissa.

Suomi tukee kehittyvien maiden kestävästä teollistumisesta, laadukasta infrastruktuuria ja kestävästä digitaalista siirtymää EU:n Global Gateway -lippulaivahankkeiden kautta. Global Gatewayn toimeenpanossa Suomi panostaa erityisesti digitalisaatioon, puhtaaseen siirtymään ja

⁶⁸ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-858-1>

koulutukseen, ja osallistuu aktiivisesti myös digitalisaatioalan eurooppalaiseen yhteistyöhön (ns. D4D Hub -toimintamalli). Suomi osallistuu Global Gateway -lippulaivahankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen Afrikassa, Kaakkois- ja Keski-Aasiassa sekä Latalaisessa Amerikassa ja tukee suomalaisyritysten pääsyä hankkeiden toimeenpanoon. Esimerkiksi alueellinen Data Governance in Africa -hanke on 60 miljoonan euron suuruinen, viiden EU-maan ja komission rahoittama hanke, jolla tuetaan datapolitiikan alueellista yhdenmukaistamista, dataan pohjautuvia innovaatioita ja turvallista, ilmastollisesti kestävämpää datainfrastruktuuria Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Kehitysrahoitusyhtiö Finnfund hyödyntää EU:n kestävästä kehityksestä rahaston (EKKR+) takuita Saharan eteläpuolisessa Afrikassa digitaalisen infrastruktuurin ja palveluiden alalla.

Kehityspankit, joissa Suomi on jäsenenä, toimivat kaikilla kehityksen aloilla, mukaan lukien kestävä infrastruktuuri. Suomi painottaa puhtaan siirtymän mahdollistavia hankkeita sekä Ukrainan tukemista sen tarpeissa (mm. energia).

Suomi rahoittaa YK:n teollisen kehityksen järjestö UNIDO:n kiertotalous, metsä- ja luonnonvarasektorin hankkeita.

Suomi edistää innovaatiotyötä myös yhteistyössä YK:n lastenrahasto UNICEF:n kautta. Oppimisen tukeminen skaalautuvien digitaalisten oppimiskäytäntöjen avulla on yksi järjestön painopisteistä. Suomi tukee UNICEF:n innovaatorahastoa sekä innovatiivisen oppimisen ja innovatiivisen rahoituksen keskuksia, jotka perustettiin Helsinkiin vuonna 2021. YK:n Suomen innovaatiotoiminnot hyödyntävät suomalaisosaamista muun muassa tunnistaakseen ja skaalatakseen innovaatoratkaisuja niin YK:n kuin kehittyvien maiden tarpeisiin.

Hallitus painottaa kehitysrahoituksessaan kehityspoliittisia finanssisijoituksia, joilla edistetään pääomien kohdistumista yritystoimintaan (SDG-alatavoite 9.b).

Suomi edistää innovaatio-ohjelmilla ja -rahoituksella yritysten kestävästä kehityksestä ratkaisujen kansainvälistä skaalautumista myös kehittyville markkinoille. Esimerkiksi Business Finlandin Developing Markets Platform -ohjelma auttaa suomalaisia yrityksiä ja niiden kumppaneita edistämään kestävästä kehityksestä mukaista liiketoimintaa sekä hyödyntämään globaalia kehitysrahoitusta.

Tavoite 10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 10:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

10.1: Suomessa väestön köyhimmän 40 prosentin tulokehitys on ollut tasainen suhteessa muuhun väestöön. Perusturvan taso on viime vuosina yleisesti ottaen parantunut sekä suhteessa hinta- että ansiotasoon.

10.2: Suomen hyvinvointiyhteiskunta toimii hyvin sosiaalisen, taloudellisen ja poliittisen osallistumisen edistämiseksi.

10.3: Lainsäädäntö kehittää koko ajan enemmän yhdenvertaisuutta korostamaan ja syrjintää ehkäisevään suuntaan.

10.4: Tasa-arvon edistäminen on suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan keskeinen tavoite – mukaan lukien finanssipolitiikka, palkkatarkistukset ja sosiaaliturvan kehittäminen.

10.5: Suomi tukee globaalien rahoitusmarkkinoiden ja -instituutioiden sääntelyn ja valvonnan tehostamista

10.6: Suomi tukee kehitysmaiden edustuksen ja äänen vahvistamista kansainvälisten talous- ja rahoitusinstituutioiden päätöksenteossa.

10.7: Suomi tukee sääntöperusteista ja vastuullista maahanmuuttopolitiikkaa.

Hallituksen tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 10:n saavuttamista:

- Hallituksen tavoitteena on kestävä talous, joka toimii perustana hyvinvoinnille.
- Hallituksen tavoitteena on ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä edistäminen niin Suomessa kuin maailmanlaajuisesti.
- Kaikilla tulee olla mahdollisuus kasvattaa osaamistaan, työllistyä, pärjätä palkallaan tai eläkkeellään ja elää turvassa.

Viimeisimmässä hallituskausittain Suomessa toteutettavassa perusturvan riittävyyden arviointiraportissa todettiin, että perusturvan taso on yleisesti ottaen Suomessa parantunut. Tosin useilla perusturvan varassa elävillä väestöryhmillä (työttömät, sairaat ja vanhempainvapaalla olevat) turva ei riitä kattamaan sellaista minimikulutustasoa, jolla kotitalous pääsisi aidosti osalliseksi yhteiskuntaan.⁶⁹

Köyhin 40 prosenttia Suomen väestöstä ei ole kokenut tulokehityksessään suuria muutoksia verrattuna väestön keskitasoon (SDG-alatavoite 10.1). Vuonna 2022 alimpien 40 prosentin käytettävissä olevat mediaanitulot olivat noin 8 300 euroa vuodessa, kun kansallinen mediaani oli noin 15 100 euroa/v.⁷⁰ Ajalliset muutokset tulokehityksessä ovat pysyneet osapuilleen saman suuruisina vuodesta 2010 alkaen. Suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä ja verotus ovat kansainvälisesti suhteellisen tehokkaita estämään tuloerojen kasvua. Tämä havaittiin myös koronapandemian aikana, jolloin tutkimusten mukaan erot kotitalouksien käytettävissä olevissa tuloissa eivät kasvaneet vuonna 2020.⁷¹

Hallituksen tavoitteena on edistää köyhimmän 40 prosentin väestönosan toimeentuloa työllinjalla, jonka tarkoitus on kannustaa työn vastaanottamiseen. Työn vastaanottamisen pitää kannattaa ja työn tekemisen palkita. Pyrkimyksenä on, että yhä useampi saisi palkkaa, jolla tulee toimeen tulonsiirtojen sijaan. Työelämän vastaanottokyvykkyyttä pyritään vahvistamaan niin, että osatyökykyisten, maahanmuuttajien, ikääntyneiden sekä matalan koulutustason tehtävissä toimivien henkilöiden työllistyminen paranee.

Suomessa toteutuu kansainvälisesti katsoen hyvin ihmisten oikeus osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan riippumatta heidän taustastaan (SDG-alatavoite 10.2). Varhainen puuttuminen sosiaalista, taloudellista tai poliittista eriarvoisuutta lisääviin ongelmiin ja entistä paremmat mahdollisuudet syrjäytymisriskien tunnistamiseen ovat avainasemassa edistettäessä ihmisten mahdollisuuksia käyttää perustuslaillisia oikeuksiaan.

Hallitus on huolehtinut velallisten käyttöön jäävien tulojen riittävyydestä säilyttämällä ulosoton suojaosuus nykyisellä tasolla, kunnes jatkotoimista on päätetty. Lisäksi hallitus toteuttaa yksityishenkilön velkajärjestelyn toimivuuden arvioinnin osana hallitusohjelman mukaista

⁶⁹ <https://www.julkari.fi/handle/10024/146182>

⁷⁰ <https://stat.fi/julkaisu/cl8lyr6zpsv3y0duk4wc191rl>

⁷¹ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-436-1>

velkaantumislmiön kokonaistarkastelua. Kansallisen talousosaamisen strategialla toteutetaan hallitusohjelman tavoitteita ylivelkaantumisen ehkäisemisestä (SDG-alatavoite 10.2).

Hallitus valmistelee ja toimeenpanee kansallisen ohjelman demokratian ja osallistumisen edistämiseksi sekä valmistelee kansalaisjärjestöstrategian (SDG-alatavoite 10.2). Erityisenä tavoitteena on äänestysaktiivisuuden kasvattaminen sekä lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen. Hallitus edistää demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittämistä. Suomalaisessa yhteiskunnassa on perinteisesti ollut hyvä keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuri, jota tuetaan jo lapsesta lähtien perustuslaillinen sanan- ja mielipiteenvapaus turvaten.

Myös Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2024–2027⁷² sisältää toimenpiteitä nuorten osallisuuden edistämiseksi, kuten nuorten kuulemisen sisällyttäminen aikaisempaa paremmin ministeriöiden valmistelutyöhön, mukaan lukien lainsäädäntötyö sekä strategioiden ja toimintaohjelmien valmistelu.

Hallitus edistää myös kielellisiä oikeuksia jatkamalla kansalliskielistrategiassa ja kielipoliittisessa ohjelmassa⁷³ määriteltyjen toimenpiteiden toteuttamista (SDG-alatavoite 10.2).

Hallitus kunnioittaa ja edistää kaikkien saamelaisten ja saamelaisryhmien kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutumista ottaen huomioon kansainväliset sopimukset. Hallituksen esitystä uudeksi saamelaiskäräjälaiksi on valmisteltu yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa. Myös totuus- ja sovintokomission työtä jatketaan ja Saamelaisen ilmastoneuvoston resurssit turvataan (SDG-alatavoite 10.2).

Hallitus pyrkii myös vahvistamaan kotoperäisten vähemmistökielten, erityisesti saamen kielten, karjalan kielen, romanikielen ja kotimaisten viittomakielten asemaa. Hallitus selvittää, miten viittomakielisten lasten asemaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa voidaan vahvistaa (SDG-alatavoite 10.2).

Suomalaisessa yhteiskunnassa mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu kansainvälisesti katsoen hyvin (SDG-alatavoite 10.3). Yhdenvertaisuuden edistäminen on kuitenkin jatkuva prosessi, sillä edelleen syrjintää ja eriarvoisuutta ylläpitävää kohtelua esiintyy monista eri syistä.

Hallitus antoi eduskunnalle tiedonannon yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa heti hallituskauden aluksi. Tiedonanto sisältää lukuisia toimia, joita edistääkseen hallitus käynnisti Yhdenvertainen Suomi –toimintaohjelman.

Hallitus laatii myös poikkihallinnollisen tasa-arvo-ohjelman, jonka linjausten pohjalta päivitetään ja edistetään tasa-arvopoliittisen selonteon yhteisiä tavoitteita sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistamiseksi ja naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseksi. Tasa-arvo-ohjelma tukee osaltaan tavoitteen saavuttamista esimerkiksi siten, että tasa-arvon edistäminen huomioidaan talousarvioprosessissa, keskeisissä uudistuksissa ja hankkeissa. Hallitus teettää myös taloustieteellisen vaikuttavuusanalyysin, jossa selvitetään samapalkkaisuusohjelmien, lainsäädännön muutosten, taloussuhdanteiden, työmarkkinoiden rakennemuutosten ja työmarkkinatoimenpiteiden vaikutuksia naisten ja miesten keskiansioiden eron muutoksiin.

⁷² <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-942-4>

⁷³ <https://oikeusministerio.fi/kansalliskielistrategia-ja-kielipoliittinen-ohjelma>

Hallitus vahvistaa lisäksi oikeusvaltion toimivuutta valmistelemalla ja panemalla täytäntöön Suomen neljännen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman. Toimintaohjelma vahvistaa edelleen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen seuranta Suomessa.

Hallituksen pitkän aikavälin tavoitteena on, että Suomi saavuttaa pohjoismaisen talouskasvun tason ja velkasuhteen bruttokansantuotteeseen verrattuna. Näin voidaan turvata hyvinvointiyhteiskunnan toimivuus ja turvata ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus (SDG-alatavoite 10.4).

Globaalien rahoitusmarkkinoiden ja –instituutioiden sääntelyn ja valvonnan kohdalla Suomen kansalliset säädökset perustuvat suureksi osaksi EU-sääntelyyn, joka on laajasti yhdenmukaistettua (SDG-alatavoite 10.5).

Hallitusohjelman mukaisesti Suomen tavoitteena on edistää sääntöpohjaista maailmanjärjestystä (SDG-alatavoite 10.6). Globaalin etelän sitouttaminen sääntöpohjaiseen järjestykseen, demokratiaan ja ihmisoikeuksien edistämiseen on eräs Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan painopiste.

Oikeudenmukainen siirtolaispolitiikka on osa maailmanlaajuisien eriarvoisuuksien hillitsemistä. (SDG-alatavoite 10.7). Hallituksen turvapaikkapolitiikka perustuu hädänalaisimpien auttamiseen, kansainväliseen yhteistyöhön, turvallisuuden takaamiseen ja länsimaisten arvojen, kuten demokratian ja tasa-arvon, puolustamiseen. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten, naisten ja vammaisten oikeuksiin.

Hallitus uudistaa ulkomaalaislain selkeäksi kokonaisuudeksi. Hallituskauden aikana uudistetaan ja selkeytetään ulkomaalaislain oleskelulupajärjestelmä. Ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa uudistetaan myös kansainvälistä suojelua ja maahantulokieltoa koskevat säännökset.

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Luotettava, tehokas ja tasaava verojärjestelmä yhdistettynä toimivaan verohallintoon ovat edellytyksiä kehittyvien maiden yhteiskuntien toiminnan kehittämiseksi ja rahoittamiselle. Sen lisäksi, että verot muodostavat valtioiden suurimman tulonlähteen, ne myös toimivat tulojaon välineenä.

Suomi on määritellyt toimintatapansa Verotus ja kehitys –toimintaohjelmassa⁷⁴, jonka tarkoituksena on tukea kehitysmaiden pyrkimyksiä vahvistaa omia verojärjestelmiään ja saada äänensä kuuluviin myös globaalin veropolitiikan neuvotteluissa. Suomi tukee myös tulojaon läpinäkyvyyden lisäämistä.

Suomen kehityspolitiikassa vammaisten henkilöiden oikeuksien ja aseman vahvistaminen on eräs tärkeistä prioriteeteista. Se on myös läpileikkaava tavoite, jota edistetään sekä erityistoimilla että valtavirtaistamalla se osaksi kaikkia kehityspolitiikan painopisteitä.

⁷⁴ <https://um.fi/documents/35732/0/Verotus+ja+kehitys+-toimintaohjelma+080620.pdf/a82aad6c-f57d-fe05-4a78-99f2bf441ec9?t=1591618810453>

Vammaisten naisten ja tyttöjen asema on integroitu osaksi kaikkia Suomen kehityspolitiikan tasa-arvotavoitteita.

Suomi edistää aktiivisesti vammaisten henkilöiden aseman parantamista humanitaarisessa avussa niin vaikuttamistyön kuin rahoituksen kautta. Suomi pyrkii erityisesti parantamaan vammaisten henkilöiden huomioimista humanitaarisen avun koordinaatiojärjestelmässä kestävien vaikutusten aikaansaamiseksi.

Suomi tukee vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista ja edistämistä kansalaisyhteiskuntatyössä läpileikkaavasti ja kohdennetusti. Työn lähtökohtana on YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (CRPD). Kohdennetun työn tavoitteena on tukea haavoittuvassa asemassa olevien vammaisten henkilöiden oikeuksien ja elinolosuhteiden kohentamista sekä edistää vammaisinkluusion toteutumista eri tasoilla, myös vaikuttamistyön avulla. Suomi myöntää hankerahoitusta vammaisjärjestöille ja vammaisten henkilöiden muodostamille ryhmille heidän itsensä identifioimien tarpeiden ja aloitteiden pohjalta. Vahvana fokuksena on kansalaisyhteiskunnan ja vammaisjärjestöjen tukeminen, sillä ne edistävät osaltaan vahvaa vammaisliikettä ja vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien toteutumista.

Uusi avaus on vammaisinkluusio kauppapolitiikassa ja kauppaa tukevassa kehitysyhteistyössä. Suomi laati tutkimuksen aiheesta "Inclusive Trade and Persons with Disabilities"⁷⁵, joka on edistänyt teeman käsittelyä kansainvälisissä kaupan järjestöissä.

Suomi tukee kehitysmaiden osallistumista monenkeskiseen kauppaan. Tuki kanavoidaan Maailman kauppajärjestön (WTO) teknisen avun ohjelmiin, jotka tukevat kehitysmaiden osaamista ja institutionaalista kapasiteettia osallistua tasavertaisesti sääntöperustaiseen monenkeskiseen kauppajärjestelmään.

Suomi tukee WTO:n lainsäädännön neuvoo-antavaa keskusta (Advisory Centre on WTO Law, ACWL), jonka tehtävänä on tarjota kehitysmaille WTO-lainsäädäntöä koskevaa juridista neuvontaa ja tukea, jotta ne pystyvät puolustamaan etujaan WTO:n riitojen ratkaisussa tasavertaisina teollisuusmaiden kanssa.

Tavoite 11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 11:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

11.1: Asunnottomien määrä on vähentynyt aikavälillä 2008–2023 noin 80 prosenttia ja pitkäaikaisasunnottomien määrä on vähentynyt samalla aikavälillä noin 70 prosenttia.⁷⁶

11.2: Vuonna 2022 90 prosentilla väestöstä oli sujuva pääsy julkisen liikenteen palveluihin.

11.3: Maankäyttö- ja rakennuslaki tukee kestävien kaupunkien ja yhdyskuntien suunnittelua ja varmistaa jokaiselle oikeuden osallistua maankäytön suunnitteluun.

11.4: Kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi on hyväksytty valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriperintöstrategiasta 2023–2030, joka tarkastelee kulttuuriperintöä Suomessa ensimmäistä kertaa kokonaisvaltaisesti.

⁷⁵ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-375-6>

⁷⁶ <https://www.ara.fi/fi/document/asunnottomat-2023>

11.5: Katastrofeja ja niiden aiheuttamia taloudellisia ja terveyteen kohdistuvia haittoja tapahtuu Suomessa harvoin.

11.6: Kaupunkien haitalliset ympäristövaikutukset asukasta kohden ovat vähäiset ja niitä pyritään edelleen vähentämään.

11.7.2: Julkisia kaikkien käytettävissä olevia ulkotiloja ja viheralueita on runsaasti, ja ne ovat turvallisia ja hyvin saavutettavissa.

11.a: Kaupunkialueiden, niiden lähialueiden ja maaseudun välisiä positiivisia yhteyksiä tukeva kansallinen ja maakunnallinen kehittämissuunnittelu on laajalti käytössä.

11.b: Kaupungit ja kunnat toimeenpanevat katastrofiriskien vähentämissuunnitelmia sekä varautumis- ja sopeutumis suunnitelmia.

Hallituksen tavoitteet ja toimet SDG 11:n saavuttamiseksi:

- Hallitus huolehtii asumisen ja liikkumisen edellytyksistä koko Suomessa: pääkaupunkiseudulla, suurilla kaupunkiseuduilla, maakuntakeskuksissa, kehyskunnissa, seutukaupungeissa sekä maaseutumaisessa ja harvaan asutussa Suomessa.
- Hallituksen tavoitteena on toimiva, terveellinen ja turvallinen elinympäristö kaikille suomalaisille.
- Hallitus edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta sekä torjuu alueiden eriarvoistumista.

Hallitus edistää laadukasta ja kohtuuhintaista asumista vapaarahoitteisella asuntorakentamisella. Hallitus kohdistaa yhteiskunnan tukemat vuokra-asunnot nykyistä tehokkaammin pienituloisille, vähävaraisille ja erityisryhmille, joiden on vaikea vuokrata asuntoa vapailta markkinoilta. Hallitus toteuttaa asumistuen kokonaisuudistuksen, jonka tavoitteena on ohjata asumistuki paremmin sitä tarvitseville muun muassa palauttamalla tukeen varallisuusrajat. Yhteiskunnan tukemaa ARA-asuntotuotantoa vähennetään hallitusti. Mahdollisuus ensiasunnon hankkimiseen turvataan ASP-järjestelmää kehittämällä (SDG-alatavoite 11.1).

Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2027 mennessä on hallituksen keskeinen tavoite. Tavoitteen toteuttamiseksi hallitus kohdistaa yhteiskunnan tukia ja toimenpiteitä heikoimmassa asemassa olevien suomalaisten asumisen turvaamiseen ja erityisesti nuorten asunnottomuuden poistamiseen. Nuorten tuettujen asumisyksiköiden perustamista edistetään. Asunnottomuutta ehkäistään varmistamalla asumis-, talous- ja velkaneuvonnan sekä päihde- ja mielenterveyspalvelujen saatavuus, ja panostetaan asunnottomuutta kokeneiden työllistymiseen (SDG-alatavoite 11.1). Asuntopolitiikan osalta pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti keskeisten ministeriöiden, kaupunkiseutujen, hyvinvointialueiden ja järjestöjen kanssa on käynnistetty valtakunnallinen ohjelma⁷⁷ pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Ohjelmalla vahvistetaan valtion, hyvinvointialueiden ja kaupunkien välistä yhteistyötä pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisessa.

Hallitus vahvistaa kaupunkipolitiikkaa, joka rakentuu valtion ja kaupunkien reilun kumppanuuden varaan. Suuret kaupungit, maakuntakeskuskaupungit, seutukaupungit ja valtio toimivat kumppaneina kestävän kasvun ja kansainvälistymisen edistämiseksi. Hallitus käynnistää strategisen yhteistyöallianssin kuuden suurimman kaupungin kanssa, kehittää

⁷⁷ <https://ym.fi/-/uusi-ohjelma-pyrkii-poistamaan-pitkaaikaisasunnottomuuden>

valtion ja maakuntien keskuskaupunkien suhdetta teemakohtaisilla sopimuksilla ja vahvistaa yliopisto-, yliopistokeskus- ja pääkaupunkiseudun kaupunkien kanssa tehtyjen innovaatioekosysteemisopimusten täytäntöönpanoa. Lisäksi hallitus toteuttaa seutukaupunkiohjelmaa ja päivittää seutukaupunkiohjelman toimeenpano-ohjelman.

Hallitus jatkaa suurimpien kaupunkiseutujen kanssa maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimusmenettelyä, joka keskittyy seutujen kasvun ja saavutettavuuden edellytysten varmistamiseen infrastruktuuri- ja asuntotuotantoinvestoinneilla. Valtio on solminut Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kanssa 12-vuotiset vuoteen 2031 asti voimassa olevat MAL-sopimukset. MAL-sopimusten tarkoituksena on vahvistaa kaupunkiseutujen kuntien keskinäistä sekä kaupunkiseutujen ja valtion välistä yhteistyötä. MAL-sopimuksilla edistetään kestävästä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää sekä tarpeita vastaavaa asuntokaavoitusta ja -tuotantoa, mitkä ovat kaupunkiseutujen kasvun edellytyksiä. Sopimusten tavoitteena on myös tukea liikennejärjestelmän digitalisaatiota, edistää liikenneturvallisuutta sekä kannustaa kaupunkiseutuja yhdyskuntarakenteen tiivistämiseen, joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn edistämiseen sekä segregaaation ehkäisemiseen.

Hallitus sujuvoittaa liikkumista riippumatta kulkumuodosta, tunnistaen Suomen alueelliset erot ja luottaen ihmisten vapautteen valita itselleen tarkoituksenmukaisin tapa asua ja liikkua. Liikenneväylien rakentamiseen ja korjaamiseen sekä julkisen liikenteen kehittämiseen investoidaan mittavasti. Liikennejärjestelmän pitkäjänteistä kehittämistä koskevan 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (Liikenne 12) päivittäminen on käynnissä. Suunnitelmassa huomioidaan eri alueiden erityispiirteet. Julkisesti tuetun joukkoliikenteen rahoitus koostuu valtion ja kuntien rahoituksesta. Valtion suora rahoitus joukkoliikenteeseen on noin 100 miljoonaa euroa vuonna 2024 (SDG-alatavoite 11.2).

Joukkoliikenteen ja muiden liikennepalveluiden kehittämisessä otetaan huomioon myös palveluiden esteettömyys ja saavutettavuus. Syksyllä 2023 julkaistiin Liikenteen esteettömyysvisio⁷⁸, joka pyrkii takaamaan jokaiselle sujuvan, turvallisen ja itsenäisen matkanteon henkilökohtaisista rajoitteista riippumatta. Vammaisille tarkoitetut kuljetuspalvelut järjestetään käyttäjäystävällisesti ja erityistarpeet huomioiden. Liikenneturvallisuutta parannetaan siten, ettei Suomessa tapahtuisi lainkaan liikennekuolemia vuonna 2050. Tavoitetta toteutetaan vuosille 2022–2026 annetulla liikenneturvallisuusstrategialla (SDG-alatavoite 11.2).

Hallitus turvaa kulttuuriperinnön hyödynnettävyyttä ja säilymistä digitoinnin avulla ja ottaa toiminnan ekologisen kestävyuden huomioon esimerkiksi seuraamalla vuosittain digitaalisen pitkäaikaissäilytyksen hiilijalanjälkeä (SDG-alatavoite 11.4). Kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen suojelu ilmastonmuutoksen vaikutuksilta on huomioitu myös kansallisessa ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmassa. Rakennetun ympäristön ekologista, sosiaalista, taloudellista ja kulttuurillista kestävyttä edistävä Suomen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 2022–2035 tukee osaltaan kulttuuri- ja luonnonperinnön säilymistä.

⁷⁸ https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/e802f07f-b9aa-47b7-a702-b0302a3b6739/79c5dbca-99ce-4dfa-b2c7-66e2e0a23a12/LIITE_20240227125441.PDF

Hallitus laatii alueidenkäyttölain, joka edistää tarkoituksenmukaista maankäyttöä, hyvää elinympäristöä, kaavoituksen sujuvuutta, kaupunkien ja kuntien kasvua, riittävää asuntotuotantoa, alueiden elinvoimaisuutta, yritysten kilpailukykyä ja Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Alueidenkäyttölain uudistusta varten on asetettu työryhmä, jonka toimikausi kestää vuoden 2024 syyskuun loppuun saakka. Tavoitteena on, että hallituksen esitys uudeksi alueidenkäyttölainsäädännöksi annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2025.

Hallitus perustaa ministeriörajat ylittävän selvitysryhmän ratkomaan alueiden eriytymisen tuomia haasteita asumiselle koko Suomessa. Alueiden eriytymiseen liittyen ympäristöministeriö valmistelee vuoden 2024 aikana virkatyönä alueiden eriytymisen selvitystä, jota hyödynnetään asunto-osakeyhtiölain valmistelussa.

Rakentamismääräyksiä kevennetään, jotta rakentamisen ja asumisen kustannusten kasvua saadaan hillittyä. Käynnistetään rakennusvalvontauudistus, jonka tavoitteena on varmistaa, että rakennusvalvonnassa on joka puolella Suomea riittävä osaaminen ja palvelutaso sekä mahdollisimman yhtenäiset tulkinnot. Sisäilmaongelmia ehkäistään ja korjataan tutkittuun tietoon ja hyviin käytäntöihin pohjautuen (SDG-alatavoite 11.6).

Hallitus on käynnistänyt valtioneuvoston kanslian johdolla Pohjoisen ja Itäisen Suomen ohjelmien valmistelun ja perustanut työn tueksi neuvottelukunnat. Ehdotukset ohjelmiksi ja niihin liittyviksi toimenpiteiksi valmistuvat vuoden 2024 loppuun mennessä. Länsi-Suomi ja Etelä-Suomi puolestaan ovat monella tavoin tärkeitä Suomen elinvoimaisuudelle ja kasvuille. Hallitus pyrkii mahdollistamaan kaikkien alueiden määrätietoisen kehittämisen (SDG-alatavoite 11.a).

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Suomi toimii liikenteen päästövähennysten edistämiseksi sekä digitalisaation, automaation ja kestävästä liikenneinfrastruktuurin kehittämiseksi EU:ssa, kansainvälisessä merenkulkujärjestö IMO:ssa ja Kansainvälisessä siviili-ilmailujärjestö ICAO:ssa.

Hallitusohjelman kokonaisvaltaisen kehityspolitiikan mukaisesti Suomi ohjaa YK:n asuinyhdyskuntaohjelmaa YK-Habitatin (United Nations Human Settlements Programme, UN-Habitat) kestävästä kaupunkikehityksestä koskevaa työtä. Ympäristöministeriön hanketuella Suomi jatkaa kestävästä kehityksestä tavoitteiden paikallista toteuttamista koskevaa kumppanuuttaan YK-Habitatin, Kuntaliiton sekä suomalaisten ja afrikkalaisten kaupunkien kanssa.

Suomi edistää kestävästä kaupunkikehityksestä myös Pohjoismaissa ja EU-tasolla. Suomi osallistuu Pohjoismaiden ministerineuvoston alaiseen kaupunkipolitiikan yhteistyöhön Pohjoismaiden ja pohjoismaisten kaupunkien kesken. EU-tasolla Suomi edistää kestävästä kaupunkikehityksestä erityisesti osallistumalla aktiivisesti EU:n kaupunkiagendan (Urban Agenda for the EU) yhteistyöhön EU:n kaupunkien, jäsenmaiden ja EU-instituutioiden kesken.

Suomi edistää myös kestävästä kaupunkikehitykseen liittyvien kunnianhimoisten ilmastotavoitteiden saavuttamista tukemalla EU:n Horisontti-ohjelman missioon ”luoda 100 ilmastoneutraalia ja älykästä kaupunkia vuoteen 2030 mennessä” valittujen kuuden suomalaisen edelläkävijäkaupungin työtä, ja levittämällä niissä saatuja kokemuksia ja hyviä käytäntöjä laajemminkin Suomessa ja maailmalla.

Tavoite 12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 12:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

12.1: Suomella on kiertotalouden strateginen ohjelma sekä biotalouden kansallinen strategia. Kiertotaloudessa on asetettu kiertotaloustaseeseen sekä luonnonvarojen ja materiaalien käyttöön liittyviä tavoitteita ja biotalousstrategialla tavoitteena on kaksinkertaistaa biotalouden arvonlisä ja luoda innovatiivisia biotalouden ratkaisuja maailmanlaajuisiin ongelmiin sekä korvata fossiilisten raaka-aineiden käyttöä.

12.2: Suomessa kulutetaan selvästi enemmän raaka-aineita kuin EU-maissa keskimäärin. Kansantalous on materiaali-intensiivinen ja resurssitehokkuus sekä kiertotaloustase ovat matalia. Kiertotaloustase on kuitenkin ollut hienoisessa kasvussa.

12.3: Suomeen on kehitetty kansallinen ruokahävikin seurantajärjestelmä. Koko ruokajärjestelmä on laatinut yhteisen tiekartan, joka kokoaa keskeisiä keinoja vähentää elintarvikejätettä ja ruokahävikkiä kaikissa elintarvikeketjun vaiheissa.

12.4: Suomi on osapuolena kaikissa monenvälisissä kemikaaleja koskevissa ympäristösopimuksissa, sekä toimii aktiivisena osallistujana maailmanlaajuisessa kemikaalien toimintakehyksessä (Global Framework on Chemicals). Suomella on kansallinen kemikaaliohjelma.

12.5: Yhdyskuntajätteen määrä on Suomessa kasvussa ja se oli vuonna 2021 henkeä kohden mitattuna noin viidenneksen suurempi kuin Euroopan unionissa keskimäärin.

12.6: EU:n vuonna 2024 voimaan astuneen kestävyysraportointidirektiivin toimeenpano tehostaa yritysten vastuullisuusraportointia ja lisää läpinäkyvyyttä entisestään.

12.7: Kestäviä julkisia hankintoja edistetään Suomessa monitoimijayhteistyöllä ja hallinnon eri tasoilla sekä erilaisille hankintayksiköille suunnatuilla oppailla.

12.8: Kestävä kehitys on sisällytetty opetukseen kaikilla koulutusasteilla. Virkahenkilöille on kehitetty avoin kestävän kehityksen verkkokurssi.

Hallituksen tavoitteet ja toimet SDG 12:n saavuttamiseksi:

- Hallituksen tavoitteena on, että Suomi luo puhtaan talouden kasvua kotimaassa ja syrjäyttää saastuttavia ratkaisuja maailmalla teknologian viennin kautta. Suomen osuus puhtaan talouden investoinneista, työpaikoista ja arvonlisästä kasvaa.
- Suomi hyödyntää luonnonvarojaan kestävästi omavaraisuutensa parantamiseksi.

Hallitus vahvistaa Suomen kansainvälistä edelläkävijyyttä kiertotaloudessa ja sen potentiaalia luoda uutta työtä ja liiketoimintaa. Suomi myös edistää kansallisen etu huomioiden Euroopan sisämarkkinoiden kiertotaloutta sekä eurooppalaisten uusioraaka-ainemarkkinoiden syntymistä.

Hallitus edistää kotimaiseen uusiutuvaan raaka-aineeseen perustuvan teollisuuden arvonlisän nostamista. Puun käytössä pyritään mahdollisimman korkeaan jalostustaseeseen.

Puurakentamista lisätään kannustimin sekä purkamalla siihen liittyvää sääntelyä. TKI-rahoitusta kanavoidaan puurakentamiseen ja panostetaan alan koulutukseen. Metsien käyttö pohjautuu aktiiviseen ja monitavoitteiseen metsänhoitoon Kansallisen metsästrategia 2035:n⁷⁹ mukaisesti. Näin turvataan metsä- ja biotuoteteollisuuden toimintaedellytykset, kuten raaka-aineen saatavuus.

⁷⁹ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-740-2>

Hallitus parantaa Suomen omavaraisuutta tehostamalla materiaalien ja ravinteiden kiertoa. Kierrätetylle raaka-aineelle kehitetään toimivat markkinat eri käyttökohteisiin ja kierrätysmateriaalien käyttöosuutta kasvatetaan. Tuotannossa ja taloudessa tuetaan elinkaariajatteluun siirtymistä, jossa kiertotalous tuottaa kilpailuetua (SDG-alatavoite 12.2).

Suomi osallistui aktiivisesti YK:n kestävän kulutuksen ja tuotannon kymmenvuotisen puiteohjelman toimeenpanoon ja johti kestävän rakentamisen ohjelmaa yhdessä YK:n ympäristöohjelma UNEP:n ja australialaisen RMIT-yliopiston kanssa (SDG-alatavoite 12.1). YK:n yleiskokouksen antaman jatkomandaatin myötä puiteohjelman toimeenpano jatkuu vuoteen 2030 asti.

Suomi on asettanut itselleen seuraavat luonnonvarojen käyttöä koskevat konkreettiset tavoitteet valtioneuvoston periaatepäätöksessä kiertotalouden strategisesta ohjelmasta⁸⁰:

- 1) Uusiutumattomien luonnonvarojen kulutus vähenee, ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö voi kasvaa siten, että kotimaan primääriraaka-aineiden kokonaiskulutus ei vuonna 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa. Vientituotteiden valmistukseen käytetyt luonnonvarat eivät kuulu tavoitteen piiriin;
- 2) Resurssien tuottavuus kaksinkertaistuu vuoden 2015 tilanteesta vuoteen 2035 mennessä;
- 3) Materiaalien kiertotalousaste kaksinkertaistuu vuoteen 2035 mennessä.

Tavoitteiden toteutumista edistetään muun muassa strategisella kiertotalouden green deal -sitoumuksella sekä kehittämällä jätelakia kohti kiertotalouslakia (SDG-alatavoite 12.2).

Hallitus kehittää jäte-, tuote- ja kemikaalisääntelyä siten, että ne muodostavat selkeät kokonaisuudet ja ympäristösääntely on selkeää. Päällekkäisiä velvoitteita tai ohjauskeinoja pyritään karsimaan (SDG-alatavoite 12.4).

Hallitus lisää kierrätysmateriaalien käyttöä markkinaehtoisesti jätelainsäädäntöä muuttamalla. Uusiutuvilla, biopohjaisilla ja kierrätetyillä materiaaleilla korvataan fossiilitalouden ratkaisuja, vähennetään syntyvän jätteen määrää sekä uusiutumattomien raaka-aineiden käyttöä, vahvistetaan kotimaisia arvoketjuja sekä tuotteiden jalostusastetta ja luodaan kasvumahdollisuuksia Suomeen.

Kiertotalouden toimintaedellytyksiä tuetaan muun muassa edistämällä biopohjaisten ja biohajoavien materiaalien erilliskeräystä ja jatkohyödyntämistä sekä lisäämällä tekstiilijätteen, koneiden ja laitteiden sekä ajoneuvojen osien uudelleenkäyttöä (SDG-alatavoite 12.5).

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti yritys vastuusääntelyä kehitetään EU:n ja OECD:n tasolla. Suomi on osallistunut aktiivisesti neuvotteluihin EU-komission ehdotuksesta unionin laajuiseksi yritys vastuudirektiiviksi (CSDDD), joka astuu voimaan ensimmäisten suurimpien yritysten osalta vuonna 2027. OECD:n piirissä Suomen vastuullisen liiketoiminnan kansallinen yhteyselin vertaisarvioidaan vuonna 2024 ja näin kehitetään sen toimintaa vertaisarviosta seuraavien suositusten toimeenpanolla (SDG-alatavoite 12.6).

⁸⁰ <https://ym.fi/kiertotalousohjelma>

Julkisia hankintoja tehdään Suomessa vuodessa noin 47 miljardilla eurolla⁸¹. Hallitusohjelma sisältää monia yhteiskunnallisia uudistustavoitteita, joiden toteutuksessa voidaan hyödyntää julkisen sektorin merkittävää ostovoimaa. Näitä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden uudistaminen sekä uusien teknologioiden ja ratkaisujen käyttöönotto puhtaan siirtymän ja kiertotalouden edistämiseksi. Hallituksen tavoitteena on parantaa hankintaosaamista ja edistää innovatiivisten hankintojen käyttöä. Hankkimalla uusia ratkaisuja julkinen sektori voi vaikuttaa tarvittavan yhteiskunnallisen muutoksen suuntaan ja nopeuttaa sitä. Samalla lisätään yritysten kannusteita innovoida, nopeutetaan uusien ratkaisujen skaalausta sekä voidaan vahvistaa kiertotaloutta.

Hankinta-Suomi –ohjelma⁸² (2024–2027) on valtiovarainministeriön, Suomen Kuntaliiton, Elinkeinoelämän keskusliiton, Suomen Yrittäjien ja Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n yhteinen toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on edistää julkisen talouden kestävyttä ja julkisten hankintojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta (SDG-alatavoite 12.7).

Julkisten elintarvike- ja ruokapalveluhankintojen kehitystyö jatkuu maa- ja metsätalousministeriön toimesta kestävän ja oikeudenmukaisen ruokajärjestelmän edistämiseksi sekä ruokaturvan ja huoltovarmuuden varmistamiseksi (SDG-alatavoite 12.7).

Ympäristökasvatukseen (ja etenkin lasten ja nuorten luonnossa liikkumisen mahdollisuuksiin) panostetaan. Lisäksi turvataan lasten ja nuorten osallisuus ja heitä koskevat vaikutusten arvioinnit ilmasto- ja luontopolitiikassa. Osana toimenpidettä vakiinnutetaan Nuorten Agenda2030-ryhmä ja sen alla toimiva Nuorten ilmasto- ja luontoryhmä (SDG-alatavoite 12.8).

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Suomi osallistuu poikkialueellisesti (YM/TEM/UM) Sitran vetämän maailman kiertotalousfoorumin (World Circular Economy Forum, WCEF) toteuttamiseen. Suomi tukee etenkin afrikkalaisten toimijoiden osallistumista foorumiin. WCEF tarjoaa tietoa, verkostoja ja kumppaneita kiertotalouden toteuttamiseksi globaalisti.

Suomi rahoittaa YK:n teollistamisjärjestö UNIDO:n Switch -hanketta, joka tukee kehittyvien maiden yritysten pääsyä mukaan kestäviin arvoketjuihin eri sektoreilla, kuten tekstiilien, muovin ja ICT-alan kiertotalouteen.

Maailman kauppajärjestö WTO:ssa Suomi edistää kiertotaloutta aktiivisesti tuomalla esiin esimerkkejä ja hyviä käytäntöjä uusista liiketoimintamalleista, palveluista ja käänteisistä arvoketjuista. Suomi tekee yhteistyötä kehittyvien kumppanimaiden, kuten Costa Rica, Vietnam ja Chile, kanssa.

Suomi jatkaa aktiivista osallistumistaan YK:n kestävän kulutuksen ja tuotannon kymmenvuotisen puiteohjelman toimeenpanoon ohjelman johtokunnan jäsenenä ja yhtenä johtokunnan puheenjohtajista. Lisäksi Suomi jatkaa ohjelman osana kestävän rakentamisen edistämistä osana Global Alliance for Buildings and Construction -aloitetta.

⁸¹ <https://vm.fi/documents/10623/15348578/Hankinta-Suomi+tiivistelm%C3%A4+20210701.pdf/68f9611b-14b0-9d26-7426-9f4899293eff/Hankinta-Suomi+tiivistelm%C3%A4+20210701.pdf?t=1645435901702>

⁸² <https://vm.fi/hankinta-suomi>

Suomi osallistuu G20 -ryhmän työhön kestävän biotalouden edistämiseksi maailmanlaajuisesti.

Tavoite 13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 13:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

13.1: Suomi päivitti kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmansa vuonna 2022 ja tekee kansainvälistä yhteistyötä ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistämiseksi. Muun muassa osana valtionpäämiesten ilmastokoalitiota.

13.2: Ilmastolaissa määritelty kansallinen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä varmistaa, että ilmastopolitiikka on johdonmukaista ja pitkän aikavälin näkökulmaan perustuvaa.

13.3: Ekososiaalinen sivistys on lisätty kansallisiin varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmiin.

13.a: Suomi on sitoutunut Pariisin sopimuksen kansainväliseen ilmastorahoitustavoitteeseen.

13.b: Valtaosaan Suomen kahdenvälisistä kehityshankkeista kuuluu toimintavalmiuksien vahvistaminen. Suomi on maailman johtavia maita kehitysmaiden hydrometeorologisten palveluiden tuottamiseen tarvittavien toimintavalmiuksien vahvistamisessa.

Hallituksen tavoitteet ja toimet SDG 13:n saavuttamiseksi:

- Hallitus päivittää ilmastolain mukaiset ilmastopolitiikan suunnitelmat ja muut keskeiset ilmastopolitiikkaa ohjaavat strategiat vastaamaan Suomen EU-velvoitteita ja ilmastolain tavoitetta hiilineutraaliudesta. Puhtaiden teknologioiden ja investointien edistäminen on osa hallituksen TKI-politiikkaa, energiapolitiikkaa ja teollisuuspolitiikkaa.
- Ilmastotoimet toteutetaan taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja alueellisesti kestävällä ja oikeudenmukaisella tavalla.
- Hallitus edistää päästövähennysten lisäksi toimia, joilla parannetaan yhteiskunnan kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen. Lisäksi tiivistetään yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa.

Suomelle EU:ssa sovitut ilmastotavoitteet sekä Suomen kansallisen ilmastolain tavoitteet ja kansalliset ilmastosuunnitelmat ovat perustuneet siihen, että hoidetun metsämaan hiilinielu pysyy jatkuvasti suurena. Metsien hiilinielu on kuitenkin viime vuosina pienentynyt ja maankäyttösektori on nettotasolla muuttunut jopa päästölähteeksi joinain vuosina.

Suomen kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet merkittävästi vuodesta 2005 lähtien etenkin päästökaupasektorilla, eli teollisuudessa ja energiantuotannossa. Taakanjakosektorin, eli muun muassa liikenteen, asumisen ja maatalouden, päästövähennykset ovat edenneet hitaammin, mutta oikeaan suuntaan. Maankäyttösektorilla Suomella on merkittäviä haasteita saavuttaa tavoitteitaan nettonielun pienennyttä ja muututtua nettopäästölähteeksi lisääntyneiden metsähakkuiden, metsien kasvun hidastumisen ja turvemaametsien maaperäpäästöjen kasvun vuoksi⁸³. Maaperäpäästöjen nousun taustalla on laskentatavan tarkentuminen. Nettonielun pienenemisen vuoksi Suomen nettopäästöt eivät ole merkittävästi pienentyneet vuoden 2005 jälkeen. Viimeisimpien lukujen mukaan Suomen maankäyttösektori oli vuonna 2018 ensimmäistä kertaa nettopäästölähde, eli sektorin päästöt ylittivät sen poistumat. Tämän lisäksi maankäyttösektori on ollut nettopäästölähde vuosina

⁸³ [Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman skenaariotarkastelun päivitys \(luke.fi\)](#)

2021 ja 2022. Maankäyttösektorin tilanne vaikeuttaa EU:n Suomelle maankäyttöasetuksessa (LULUCF) asettamien velvoitteiden saavuttamista. Jos Suomi ei saavuta sille asetettuja tavoitteita, tulee sen ostaa LULUCF- ja taakanjakosektorin yksikköjä muista EU-jäsenmaista velvoitteidensa täyttämiseksi. Merkittävä riski on myös, että velvoite siirtyy rangaistuskertoimella taakanjakosektorille, jolla olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Suomen ilmastopolitiikan keskeinen pilari on kansallinen ilmastolaki, joka sisältää hiilineutraaliustavoitteen lisäksi päästövähennystavoitteet vuosille 2030, 2040 ja 2050. Päästövähennystavoitteet ovat -60 prosenttia vuoteen 2030 mennessä, -80 prosenttia vuoteen 2040 mennessä ja -90 prosenttia – pyrkien kuitenkin -95 prosenttiin – vuoteen 2050 mennessä verrattuna vuoden 1990 tasoon.

Ilmastolain mukaisessa pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa on esitettävä muun muassa päästöjen ja poistumien kehitystä koskevat skenaariot, jotka kattavat vähintään seuraavat 30 vuotta, ja joissa otetaan huomioon kasvihuonekaasujen päästöjen vähentäminen, nielujen vahvistaminen ja ilmastomuutokseen sopeutuminen. Suunnitelma valmistellaan vähintään kerran kymmenessä vuodessa, ja sen valmistelun koordinoinnista vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Ilmastolain mukaista pitkän aikavälin suunnitelmaa ei ole vielä valmisteltu. Uuden ilmastolain mukaan ensimmäinen pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma on annettava viimeistään vuonna 2025.

Suomi edistää taakanjakosektorin päästövähennystoimia valmistelemalla vuoden 2025 alussa keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman. Ilmastolain mukaisesti suunnitelmassa on arvioitava oikeudenmukaisuusnäkökohtia. Osana keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimeenpanon tukea toteutetaan ilmastoratkaisujen vauhdittajahanke⁸⁴ (ACE) vuosina 2024–2030. Hallitus päivittää ilmasto- ja energiastrategian ja laatii päästövelan lyhentämisohjelman sekä teollisuuspoliittisen strategian Suomen ilmastolain tavoitteiden ja EU-velvoitteiden mukaisten päästövähennysten saavuttamiseksi. Maankäyttösektorille suunnitellaan lisätoimia hiilinielun kasvattamiseksi ja päästöjen vähentämiseksi. Varsinainen maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma päivitetään vasta seuraavalla hallituskaudella (SDG-alatavoite 13.2).

Lisäksi toimialojen vähähiilisyystiekartat päivitetään työ- ja elinkeinoministeriön ja toimialojen yhteistyönä vuoden 2024 aikana⁸⁵. Hallitus myös edistää ilmastokädenjäljen laskentamallin luomista yhteistyössä elinkeinoelämän ja tutkimuslaitosten kanssa. Ilmasto- ja ympäristökädenjäljen kasvattamiseksi panostetaan uusien ratkaisujen tutkimukseen, kehittämiseen ja markkinoille viemiseen. Suomalaisten toimijoiden kädenjälkivaikutukset eivät kompensoi Suomen omia ilmasto- ja ympäristötoimia (SDG-alatavoite 13.2).

Hallitus jatkaa arjen kustannuksia lisäämättömiä toimia liikenteen päästöjen vähentämiseksi, kuten käyttövoimamuutoksen helpottamista erityisesti raskaassa liikenteessä. Hankintatukien hakeminen on mahdollistettu myös vetyajoneuvoille kaasu- ja sähköajoneuvojen ohella. Lisäksi valmistellaan fossiilisia polttoaineita korvaavien vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraohjelma, joka sisältää infra- ja ajoneuvokantaa koskevat tavoitteet sekä niiden saavuttamiseen tarvittavat toimet (SDG-alatavoite 13.2).

⁸⁴ [https://www.syke.fi/fi-](https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Ilmastoratkaisujen_vauhdittaja_ACE)

[FI/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Ilmastoratkaisujen_vauhdittaja_ACE](https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Ilmastoratkaisujen_vauhdittaja_ACE)

⁸⁵ <https://tem.fi/vahahiilisyystiekarttojen-paivittaminen> (osa päivitetystä tiekartoista julkistettu jo touko-kesäkuussa 2024)

Kaupungit ja kunnat ovat keskeisiä toimijoita ilmastonmuutoksen hillinnän toimeenpanossa paikallisella tasolla. Paikallista toimeenpanoa tukevissa kuntien ilmastosuunnitelmissa on mukana tavoitteet ja toimet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi, tiedot kunnan päästöjen kehityksestä sekä suunnitelman toteutumisen seurannan tiedot. Tammikuussa 2024 ympäristöministeriön tietojen mukaan 89:llä Manner-Suomen kunnalla oli laadittuna suunnitelma, joka käsittelee joko kokonaan tai osittain ilmastoasioita. Vuoden 2024 alussa 77 kuntaa valmisteli uutta tai päivitti omaa ilmastosuunnitelmaansa, ja 11 kuntaa oli mukana seudullisissa ilmastosuunnitelmissa. Hallitusohjelman taloudellisten päätösten myötä kuntien ilmastosuunnitelmavelvoite poistetaan ilmastolain muutoksella.

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Suomen rahoituksella ja Suomen Ilmatieteen laitoksen asiantuntemuksella useiden kehittyvien maiden hydrometeorologian laitokset kehittävät sää- ja ilmastopalvelujaan sekä ennakkovaroitusjärjestelmiään. Suomen Punainen Risti toteuttaa yhteisötason ennakkovaroitusjärjestelmiä yhteistyössä paikallisten järjestöjen kanssa esimerkiksi Itä-Afrikassa ja Nepalissa.

Vuonna 2024 on käynnissä kahdeksan institutionaalisen yhteistyön hanketta (IKI), joissa Ilmatieteen laitoksen asiantuntijat kouluttavat alueellisessa hankkeessa Kenian, Tansanian ja Ruandan sekä kahdenvälisissä hankkeissa Nepal, Vietnamin, Indonesian, Uzbekistanin, Tadžikistanin, Kirgistanin ja Ukrainan hydrometeorologian laitosten henkilöstöä. Hankkeissa kasvatetaan henkilöstön kykyä käyttää säähavaintolaitteita ja tuottaa sää- ja ilmastopalveluja sekä parannetaan varoitusjärjestelmiä.

Lisäksi käynnissä on Suomen ensimmäinen investointituki kehitysmaille -instrumentilla (PIF) rahoitettava hanke, eli Etiopian säähavainto- ja ennustamisjärjestelmän uudistaminen, jossa Suomesta toimitetaan hankkeen teknologiset ratkaisut ja sääennusteiden ja -varoitusten tuotantojärjestelmän sekä järjestetään meteorologinen koulutus. Näiden edellä mainittujen IKI-hankkeiden (pl. Ukraina) sekä PIF-hankkeen tuloksena parantuneet sää- ja ilmastopalvelut sekä ennakkovaroitusjärjestelmät hyödyttävät välillisesti yli 700 miljoonaa ihmistä.

Suomi edistää Pariisin ilmastopöytäkirjan tavoitteiden mukaisia toimia sekä ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista kaikilla ulko- ja turvallisuuspolitiikan sektoreilla, mukaan lukien kauppa- ja kehityspolitiikassa. Suomi tuo kansainvälisesti esiin ilmasto-, ympäristö- ja kiertotalousratkaisuja. Vuonna 2023 YK:n ilmastokokous COP28:ssa Dubaissa Suomi oli ensimmäistä kertaa esillä omalla yrityspaviljongillaan.

Suomi kuuluu sekä EU:ssa että YK:ssa kunnianhimoista ilmastodiplomatiaa ajavien maiden joukkoon. Suomi kannustaa ilmastodiplomatiallaan etenkin suurimpia päästäjiä tiukempiin päästövähennystoimiin. Ilmastokokous COP28:n yhteydessä Suomi liittyi muun muassa Saksan ja muiden G7-maiden aloitteesta perustettuun ilmastoklubiin, jonka pyrkimyksenä on kirittää ilmastotoimien etenemistä.

Suomi edistää ilmastonmuutoksen, luontokadon ja vesikysymysten tuomista vahvemmin osaksi eurooppalaista ja kansainvälistä turvallisuuspolitiikkaa. Venäjän hyökkäyssota on alleviivannut puhtaan siirtymän merkitystä myös turvallisuuskysymyksenä Euroopassa. Lisäksi Suomi korostaa maailmanlaajuisen puhtaan siirtymän oikeudenmukaisuutta.

Ilmastotoimet ovat hallitusohjelmassa yksi kehityspolitiikan painopisteistä. Suomi tukee kehittyviä maita ilmastomuutoksen hillinnässä, siihen sopeutumisessa ja luontokadon pysäyttämisessä. Suomi painottaa ihmisoikeusperustaista ja inklusiivista lähestymistapaa kaikessa ilmastotyössä. Naisten ja tyttöjen, alkuperäiskansojen sekä haavoittuvien ryhmien, kuten vammaisten ihmisten, asema ja vaikutusmahdollisuudet on huomioitava.

Suomen julkinen kansainvälinen ilmastorahoitus on osa YK:n ilmastosopimusten velvoitteita. Suomi tukee kehitysyhteistyövaroin muun muassa Vihreää ilmastorahastoa (GCF) ja uutta ilmastomuutoksen vahinkoihin ja menetyksiin keskittyvää rahastoa.

Katastrofiriskien ennaltaehkäisy ja ennakoiva rahoitus ovat tärkeä osa Suomen kehitysyhteistyötä ja -politiikkaa. Suomi rahoittaa esimerkiksi vähiten kehittyneiden maiden ja pienten saarivaltioiden ilmastoriskien hallintaan ja ennakkovaroitusjärjestelmiin keskittyvää CREWS-aloitetta (Climate Risks and Early Warning Systems) ja globaalia säähavainto- ja seurantaverkostoa vahvistavaa Systematic Observations Finance Facility -aloitetta (SOFF). Aloitteet tukevat YK:n pääsihteeri António Guterresen tavoitetta saada kaikki ihmiset ennakkovaroitusjärjestelmien kattavuuden piiriin vuoteen 2027 mennessä.

Suomen tukemat metsähankkeet esimerkiksi Tansaniassa edistävät ilmastomuutokseen sopeutumista. Hankkeiden avulla on laajennettu kylien hallinnassa olevien luonnonmetsien pinta-alaa, tasattu veden kiertoa ja parannettu ihmisten toimeentuloa. Kehitysrahoitusyhtiö Finnfundin sijoitukset hillitsevät ilmastomuutosta tuottamalla uusia FSC-sertifioituja (biologista monimuotoisuutta, taloudellista kestävyttä sekä maisema- ja kulttuuriarvoja vaalivia) istutusmetsiä Tansaniassa, Ghanassa ja Sierra Leonessa.

Suomi edistää puhtaiden ja vähähiilisten ratkaisujen kansainvälistymistä ja vientiä. Näin voidaan edistää positiivista kädenjälkeä maailmalla. Meri- ja lentoliikenteen päästövähennyksiä tulisi edistää ensisijaisesti riittävän määrätietoisin kansainvälisin toimin. Meri- ja lentoliikenteen kansainvälisissä järjestöissä (IMO, ICAO) Suomi edistää tehokkaita maailmanlaajuisia toimia kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi.

Tavoite 14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 14:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

14.1: Vaikka pitkällä aikavälillä Suomen Itämereen kohdistuva kuormitus on vähentynyt, Suomi ei ole viime vuosina onnistunut vähentämään merkittävästi kuormitusta.

14.2: Vuonna 2018 42:sta arvioidusta veden alaisesta luontotyypistä viisi luokiteltiin uhanalaiseksi ja viisi haavoittuvaiseksi. Vuoden 2008 jälkeen 24 prosenttia luontotyypeistä on taantunut.

14.4: Kalastuslaki perustuu parhaan saatavilla olevan tutkimustiedon mukaiseen kestäväan luonnonvarojen käyttöön. EU:n yhteinen kalastuspolitiikka perustuu kestäväan enimmäistuoton tavoitteeseen. Itämeren silakka- ja kilohailikannat ovat viime vuosina heikentyneet. Tämän vuoksi kalastuksen säätelytoimia on kiristetty. Itämeren turskakannat ovat meriympäristön heikentymisestä johtuen heikossa tilassa ja niihin kohdistuva kalastus on laajasti kielletty.

14.5: Suomi saavutti vuonna 2018 Agenda2030:n tavoitteen 10 prosentin suojelualuekattavuudesta omilla merialueillaan.

14.6: Kalastustukien on oltava EU:n valtionapuseräntöjen mukaisia. EU:n kalastukselle myöntämä tuki ei salli laittomaan, ilmoittamattomaan ja sääntelemättömään (LIS) kalastukseen, liikakapasiteettiin tai ylikalastukseen johtavia toimia.

14.7–14.a: Vuodesta 2016 Suomen merentutkimuksen infrastruktuurin yhteenliittymä FINMARI on tuonut yhteen suomalaisen meritutkimusyhteisön tieteellisen tiedon lisäämiseksi, tutkimusvalmiuksien kehittämiseksi ja meriteknologian käyttöönoton edistämiseksi, jotta merten tila parantuisi.

14.b: Suomessa pienimuotoisen kalastuksen harjoittajilla on lain nojalla mahdollisuus hyödyntää meren luonnonvaroja ja pääsy markkinoille.

14.c: Suomi osallistuu aktiivisesti uuden merten muovirooskaantumista ehkäisevän kansainvälisen sopimuksen neuvotteluihin.

Hallituksen tavoitteet ja toimet SDG 14:n saavuttamiseksi:

- Hallitus turvaa luontopääoman säilymisen osana vastuullista talouspolitiikkaa ja tavoittelee luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä.
- Hallitus jatkaa vesiensuojelun tehostamisohjelmaa ja käynnistää vapaaehtoisen suojelun ohjelman meriluonnolle.
- Hallitus edistää vesistöjen parempaa ekologista tilaa sisävesistöissä ja merialueilla.

Suomi on sitoutunut Kunmingin-Montrealin maailmanlaajuisen luonnon monimuotoisuuskehityksen tavoitteiden toimeenpanoon, mukaan lukien tavoitteeseen kasvattaa luonnonsuojelualueiden määrää maailmanlaajuisesti 30 prosenttiin maa- ja sisävesialueilla sekä merialueilla ja luonnon monimuotoisuuden kestävään käyttöön maa-, metsä- ja kalataloudessa.

Hallitus suojelee Suomen vesistöjä ja etenkin haavoittuvaa Saaristomerta. Hallitus jatkaa Saaristomeri-ohjelmaa⁸⁶. Ohjelmassa painotetaan mittakaavaltaan merkittäviä ravinnekiertoja parantavia toimenpiteitä, kuten eläinperäisen ravinteiden kiertoa, maaperän pidätyskyvyn parantamista ja ravinteiden poistoa vesistöistä. Hallitus vahvistaa hallinnonalojen ja tutkimuksen kokonaiskoordinaatiota (SDG-alatavoite 14.1).

Alusten rikkipesurivesien ja harmaiden vesien päästäminen mereen kielletään Suomen aluevesillä ja käsiteltyjä käymäläjätevesiä koskevaa päästörajoitusta tarkennetaan. Hallitus vahvistaa yhteistyötä kansainvälisillä foorumeilla (esim. Itämeren suojelukomissio HELCOM ja kansainvälinen merenkulkujärjestö IMO) muiden Itämeren maiden, erityisesti naapurivaltioiden kanssa. Hallitus varmistaa riittävän öljyntorjuntavalmiuden kansallisiin sitoumuksiin ja toimintaympäristön muutosten aiheuttamiin tarpeisiin vastaamiseksi (SDG-alatavoite 14.1).

Hallitus käynnistää vapaaehtoisen suojelun ohjelman meriluonnolle ja kartoittaa muut tehokkaat suojelutoimet monimuotoisuutta tukeville alueille (OEEM) osana ratkaisukeskeistä toimintaa (SDG-alatavoite 14.2).

Hallitus parantaa vapaa-ajankalastuksen mahdollisuuksia ja ammattikalastajien toimintaedellytyksiä kalan kotimaisen käytön ja viennin edistämiseksi (SDG-alatavoite 14.b).

⁸⁶ <https://www.ely-keskus.fi/web/saaristomeri/saaristomeri-ohjelma>

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Suomi kannattaa Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa neuvoteltavia tiukempia maailmanlaajuisia rajoituksia alusten ilmaan ja veteen tuottamille päästöille, sekä tavoitteita ja toimia, joilla parannetaan aluksilla syntyvän jätteen käsittelyä.

Suomi tuki meriympäristön suojelun kannalta mahdollisimman kunnianhimoista lopputulosta neuvotteluissa, joita käytiin kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisten merialueiden biologisen monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä koskevasta YK:n merioikeusyleissopimuksen (UNCLOS) alaisesta sopimuksesta (ns. BBNJ-sopimus). Sopimus vastaa alatavoitteesen 14.c ja muun muassa mahdollistaa merensuojelualueiden perustamisen kansainvälisille merialueille. Suomi allekirjoitti sopimuksen syyskuussa 2023.

Suomi kuuluu Kansainvälisessä merenpohjajärjestössä käytävissä neuvotteluissa maaryhmään, joka katsoo, että järjestön ei pidä hyväksyä kansainvälisen merenpohja-alueen mineraalivarojen hyödyntämisen aloittamista, ennen kuin YK:n merioikeusyleissopimuksen määräyksiä täydentävä niin sanottu kaivossääntö on saatu valmiiksi. Hyväksymistä ennen tarvitaan myös riittävästi tutkimustietoa päätöksenteon pohjaksi merenpohja-alueen ekosysteemeistä ja hyödyntämisen vaikutuksista.

Suomi neuvottelee aktiivisesti käynnissä olevissa YK-maiden välisissä neuvotteluissa kansainvälisestä sopimuksesta muovin aiheuttaman saastumisen lopettamiseksi, mukaan lukien meriympäristössä. Suomen tavoitteena on sopu sopimuksen sisällöstä vuoden 2024 aikana, jotta sopimus voidaan hyväksyä vuoden 2025 aikana. Suomi on myös osa korkean kunnianhimoitason koalitiota, joka pyrkii kansainväliseen muovisopimukseen tukemalla YK-maiden välisiä neuvotteluja.

Suomi ohjaa yleistukea merien suojeluun ja hallinnon kehittämiseen monenvälisten rahoituskanavien, kuten Maailman ympäristörahaston (GEF) ja sen kansainväliset vedet – painopistealueen, kautta. GEF:n kautta ohjataan tukea kehittyville maille muun muassa BBNJ-sopimuksen ratifioinnin tukemiseen ja sopimuksen varhaisvaiheen toimiin merien suojelemiseksi.

UM, LVM ja Liikenne- ja viestintävirasto Traficom yhteisrahoittavat kansainvälisen merenkulkujärjestö IMO:n GreenVoyage2050 –projektia, jonka kautta laajennetaan Karibian alueen pienten ja kehittyvien saarivaltioiden (ns. SIDS-valtiot) ja vähiten kehittyneiden maiden (ns. LDC-valtiot) hallintojen ja satamien mahdollisuuksia kansallisten toimenpideohjelmien kehittämiseksi ja merenkulun energiasiirtymää tukevan lainsäädännön jouduttamiseksi.

Suomi tukee komission ponnisteluja maailman kauppajärjestö WTO:n kalastustukineuvotteluissa, jotka ovat WTO:n kontribuutio kestävään kehityksen tavoitteiden (SDG 14.6) saavuttamiseksi.

Tavoite 15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 15:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

15.1: Kestävä käyttö on integroitu lainsäädäntöön ja erilaisiin suunnitelmiin, mutta tavoitteiden saavuttaminen vaatii lisäpanostuksia.

15.2: Kansallinen metsästrategia 2035 edistää metsien kestävää hoitoa ja käyttöä, esimerkiksi metsänhoidon suositusten kautta. Metsäkatoasetusta toimeenpannaan.

15.5: Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi on tehty toimia, mutta toimien tehostamista ja lisäpanostuksia tarvitaan.

15.6: Kansallinen geenivaraohjelma (kattaa viljelykasvien, kotieläinten, metsäpuiden ja kalojen geenivarat) uudistettiin vuonna 2018 ohjaamaan geenivarojen säilytystä, suojelua ja kestävää käyttöä.

15.7: Toimitaan kansallisen, EU:n ja kansainvälisen lainsäädännön puitteissa, esimerkiksi CITES:n ja eri lajien kannanhoitosuunnitelmien mukaisesti.

15.8: Toimitaan kansallisen ja EU:n vieraslajilainsäädännön puitteissa. Niiden mukaisesti on valmisteltu viisi kansallista vieraslajien torjuntaa edistävää hallintasuunnitelmaa.

15.9: Eri lajien taloudellisia arvoja on viety suunnitteluprosesseihin, mutta työ on edelleen kesken. Suomessa on käynnissä 8-vuotinen Priodiversity LIFE-hanke, jonka kautta kaikille ministeriöille ja niiden hallinnonalojen virastoille tarjotaan tukea ja koulutusta luontovaikutusten arviointiin ja rahoituksen kohdentumisen seurantaan.

15.a: Rahoitusta on eri lähteistä, mutta rahoitustarpeita on edelleen kattamatta.

Hallituksen tavoitteet ja toimet SDG 15:n saavuttamiseksi:

- Hallitus turvaa luontopääoman säilymisen osana vastuullista talouspolitiikkaa ja tavoittelee luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä.
- Hallitus jatkaa ja kehittää METSO-, Helmi- ja NOUSU –ohjelmia.
- Suomen sopeutumiskykyä ilmastonmuutokseen tuetaan vahvistamalla luonnon monimuotoisuutta muun muassa tehostamalla vieraslajien torjuntaa ja edistämällä talousmetsien aktiivista luonnonhoitoa.
- Hallitus suojelee jäljellä olevat kansalliset kriteerit täyttävät valtion luonnontilaiset vanhat metsät.

Suomi on sitoutunut Kunming-Montrealin maailmanlaajuisen luonnon monimuotoisuuskehityksen tavoitteiden ja EU:n biodiversiteettistrategian⁸⁷ toimeenpanoon. Suomi toimittaa kansalliset sitoumuksensa EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteiden toteuttamiseksi Euroopan komissiolle vuoden 2024 aikana. Parhailaan valmistellaan uutta kansallista luonnon monimuotoisuusstrategiaa sekä siihen liittyvää toimintaohjelmaa vuoteen 2035. Suomi vaikuttaa aktiivisesti Kunming-Montreal-seurantajärjestelmän ja siihen liittyvien indikaattorien kehittämiseen siten, että kestävä kehityksen indikaattoreita hyödynnetään täysimääräisesti.

Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian valmistelun lisäksi hallitus jatkaa ja kehittää vapaaehtoisiin toimiin perustuvia Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa

⁸⁷ <https://ym.fi/eu-n-biodiversiteettistrategia>

(METSO)⁸⁸ ja Suomen luonnon monimuotoisuutta vahvistavaa ja luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja turvaavaa Helmi –ohjelmaa⁸⁹ (SDG-alatavoite 15.1). METSO:n avulla yksityiset metsänomistajat voivat suojella metsiensä monimuotoisuutta. Metsänomistaja voi suojella metsäänsä joko määräaikaaisesti tai pysyvästi, tai toteuttamalla luonnonhoitotöitä. Helmi-elinympäristöohjelma puolestaan vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvaa luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja ja luontoarvoja. Sen piirissä suojellaan ja ennallistetaan soita, kunnostetaan lintuvesiä ja -kosteikoita, torjutaan vieraslajienpetoja sekä hoidetaan perinnebiotooppeja. Vapaaehtoisuus on hallitukselle keskeinen luonnonsuojelun periaate ja nämä ohjelmat ovat tärkeitä osa Suomen EU- ja kansainvälisten velvoitteiden täyttämistä. Lisäksi yksityisen sektorin toimet ja luonnon monimuotoisuuden laaditut tiekartat ovat luontokadon pysäyttämisen kannalta ensisijaisen tärkeitä.

Hallitus on vahvasti sitoutunut luonnon monimuotoisuutta edistäviin toimenpiteisiin yhteisen maatalouspolitiikan kansallisessa strategiasuunnitelmassa 2023–2027 (Suomen CAP-suunnitelma). Suomen CAP-suunnitelma sisältää laajan kirjon luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä. Toimenpiteistä osa on kaikille viljelijöille pakollisia, ja ne ovat kaikkien viljelijätukien maksamisen edellytyksenä. Osa toimenpiteistä on puolestaan vapaaehtoisia.

Hallitus edistää Kansallinen metsästrategia 2035:n⁹⁰ mukaisin toimin metsien aktiivista, kestävä ja monipuolista käyttöä ja vahvistaa metsien elinvoimaisuutta, monimuotoisuutta ja sopeutumiskykyä. Hallitus edistää politiikallaan metsien kasvua ja terveyttä parantavia toimenpiteitä sekä vahvistaa oikea-aikaisten ja -suhtaisten harvennushakkuiden tekoa huolehtimalla myös taimikonhoito- ja ensiharvennusrästeistä. Metsätuhojen seuranta, ennakoitua ja torjuntaa kehitetään. Toimia luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi toteutetaan osana kestävä metsänhoitoa, muun muassa edistämällä talousmetsien aktiivista luonnonhoitoa. Lisäksi hallitus selvittää ympäristöllisten tarjouskilpailujen hyödyntämistä (SDG-alatavoite 15.2).

Suomi aloittaa EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpanon valmistelun vuoden 2024 aikana.

Saimaannorppakannan kasvun edellytykset turvataan (SDG-alatavoite 15.5). Hallitus pitää tärkeänä haittaa aiheuttavien vieraslajien torjunnan tehostamista ja pyrkii mahdollistamaan sellaisten lajien metsästyksen ja hyödyntämisen, joiden kanta on riittävän vahva ja joista on haittaa luonnolle ja ihmisille (SDG-alatavoite 15.8).

Hallitus mahdollistaa kansallispuistojen vapaaehtoisten käyntimaksujen käyttöönoton niiden rahoituspohjan vahvistamiseksi ja selvittää mahdollisuuksia hyödyntää yhteistyöyrityksiltä perittäviä maksuja.

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Hallitus edistää kehittyvissä maissa suomalaista osaamista ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista sekä kestävä metsätaloutta ja metsityshankkeita sekä muita luonnonvaroihin

⁸⁸ <https://mmm.fi/metsa-ohjelma>

⁸⁹ <https://ym.fi/helmi>

⁹⁰ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-740-2>

liittyviä hankkeita, jotka parantavat paikallisia ja alkuperäiskansojen elinoloja ja kasvattavat globaalia hiilinielua.

Suomi osallistuu aktiivisesti kansainväliseen luonnon monimuotoisuutta koskevaan yhteistyöhön. Suomi osallistuu ja neuvottelee osana EU:ta YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksissa. Seuraava kokous (CBD COP16) järjestetään lokakuussa 2024 Kolumbiassa. Suomi edistää Kunming-Montreal -luonnon monimuotoisuuskehityksen tavoitteiden toimeenpanoa ja seurantaa, geenivaroista saatavien hyötyjen tasapuolista jakamista ja alkuperäiskansojen oikeuksia.

Pääosa Suomen kansainvälisestä luonnon monimuotoisuusrahoituksesta kehittyville maille kanavoidaan Maailman ympäristörahaston (GEF), YK:n ympäristöohjelman (UNEP) ja kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) kautta. Suomi vaikuttaa aktiivisesti niiden päätöksentekoaikavälissä.

Suomi edistää kehittyvissä maissa suomalaista osaamista hyödyntävää kestävää metsätaloutta ja metsityshankkeita sekä muita hankkeita, jotka parantavat paikallisia elinoloja ja kasvattavat globaalia hiilinielua.

Suomi tukee suurinta kehitysyhteistyökumppaniaan Ukrainaa Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamien ympäristövahinkojen arvioimisessa, korjaustoimien suunnittelussa sekä Ukrainan ympäristöhallinnon kehittämisessä. Tuki ohjataan YK:n ympäristöjärjestö UNEP:n Ukrainassa tekemään työhön. Tuki täydentää Suomen jo tekemää työtä Ukrainan rauhanaloitteen ympäristöturvallisuussektorin yhtenä puheenjohtajanaan.

Suomi tukee maailman metsien kartoitusta sekä metsätiedon kokoamista ja siitä raportointia YK:n maatalousjärjestö FAO:n kanssa. Näin kumppanimaat saavat tarkempaa tietoa metsistään sekä pystyvät perustamaan pitkäaikaisia metsien käytön ja suojelun ohjelmia. Tietojen avulla maat pystyvät myös raportoimaan kestävä kehityksen sekä YK:n ilmasto- ja biodiversiteettisopimusten tavoitteiden saavuttamisesta. Suomen tuella käynnistettyjen metsien mittauksen sekä metsätiedon laskennan ja raportoinnin ilmaisia ohjelmistoja on käyttänyt yli 200 000 henkilöä 196 maassa. Luonnonvarakeskus LUKE ja suomalaiset konsultit ovat olleet mukana luomassa näitä ohjelmistoja.

Suomi tukee muun muassa Tansanian metsien hallinnointia, suojelua, kaupallista hyödyntämistä, metsäsektorin työpaikkojen syntymistä ja koulutusta sekä puutavaran ja hunajan arvoketjuja. Vuonna 2024 käynnistyvässä hankkeessa suomalaiset metsäalan yritystoimijat ja osaajat voivat tarjota ratkaisuja muun muassa viljelijäjärjestöjen ja instituutioiden kehittämiseen, teknologioihin, laitteisiin ja koulutukseen.

Suomi edistää YK:n aavikoitumissopimuksen kautta sukupuolten tasa-arvoa sekä naisten ja tyttöjen aseman parantamista ja maa- ja metsätalouden oikeuksia. Maan hallintaoikeuksien takaaminen naisille, pienviljelijöille ja haavoittuville ryhmille, kuten alkuperäiskansoille, vahvistaa maatalouden tuottavuutta, kotitalouksien hyvinvointia ja ruokaturvaa. Turvattu maanhallinta kannustaa viljelijöitä investoimaan työtään ja rajallisia resurssejaan. Suomen kustantama apulaisasiantuntija vahvistaa tasa-arvo- ja maanhallintatyötä sopimussihteeristöissä. Suomi tekee vaikuttamistyötä EU-maiden kanssa sekä sopimuksen osapuolikokouksissa.

Tavoite 16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 16:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

16.1, 16.2: Kaikkien rikosten kokonaismäärä on ollut pääosin laskusuuntainen vuoden 1990 jälkeen. Joidenkin rikostyyppien määrä on kuitenkin lisääntynyt.

16.3: Kansainvälisten vertailututkimusten mukaan suomalainen oikeusvaltio on vankalla pohjalla. Vuonna 2023 vuosittaisessa World Justice Project -järjestön julkaisemassa oikeusvaltion tilaselvityksessä Suomi sijoittui kolmanneksi Tanskan ja Norjan jälkeen. Merkittävimpiä oikeusturvahaasteita Suomessa ovat edelleen oikeusprosessien pituus ja oikeudenkäyntien kalleus.

16.4: Suomessa on tunnistettu noin 90–100 rikollisjärjestöä, joissa on mukana noin 1 000 henkilöä. Valtaosa näistä ryhmistä on tunnuksellisia, kuten moottoripyöräjengejä, niiden paikallisosastoja ja tukiryhmiä.

16.5: Kansainvälisissä vertailuissa Suomi arvioidaan yhdeksi maailman vähiten korruptoituneeksi maaksi.

16.6, 16.7: Suomessa on The 2023 Legatum Prosperity -indeksin⁹¹ mukaan maailman parhaiten toimiva hallinto, ja ihmisten poliittiset ja sosiaaliset oikeudet toteutuvat Suomessa hyvin. The 2023 Legatum Prosperity -indeksin Hallinto -pilari (The Governance) mittaa sitä, missä määrin valtaa valvotaan ja rajoitetaan ja toimivatko hallitukset tehokkaasti ja ilman korruptiota.

Hallituksen tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 16:n saavuttamista:

- Hallitus edistää demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien toteutumista.
- Luottamuksen yhteiskunta ja hyvät väestösuhteet syntyvät siitä, että Suomessa jokainen voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen, sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen lain edessä, syrjimättömyyteen ja mahdollisuuksiin vaikuttaa elämänsä suuntaan.
- Kaikilla on oikeus tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksi Suomessa.

Kaikkien rikosten kokonaismäärä on Suomessa ollut laskusuuntainen. Vuonna 1990 rikosten määrä oli 1 150 rikosta 10 000 asukasta kohti, kun vastaava osuus vuonna 2022 oli 855.⁹² Vuonna 2023 viranomaisten tietoon tuli yhteensä 511 200 rikoslakirikosta, mikä on 7,4 prosenttia edellisvuotta enemmän. Henkirikoksia tuli vuonna 2023 tietoon yhteensä 57, mikä on vähemmän kuin kertaakaan vuoden 1980 jälkeen⁹³.

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan määrä on kuitenkin lisääntynyt viime vuosina. Lisäksi lasten ja nuorten osuus kaikista rikosepäilyistä on kasvussa. Lapsen seksuaaliseen

⁹¹ <https://prosperity.com/rankings>

⁹² Beuker, A, 2023 Rikollisuustilanne 2022: rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa, luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/4880dad7-bf96-4840-be46-233bb02e8454/content>

⁹³ Lisätietoja: Tilastokeskus, <https://stat.fi/julkaisu/cln328ikz5bck0bvzrnax22se>

hyväksikäyttöön liittyvien ilmoitettujen tapausten määrä on moninkertaistunut vuodesta 1980. Tilastoitujen rikosten määrän kasvu ei kuitenkaan yksiselitteisesti viittaa pelkästään siihen, että lasten seksuaalinen hyväksikäyttö olisi ilmiönä lisääntynyt, vaan taustalla on muun muassa viranomaiskontrollin tehostuminen ja kiinnijäämisriskin kasvu. Tähän viittaavat tutkimustulokset, joissa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä on tutkittu kyselytutkimuksin. Tietoon tulleen ihmiskaupan määrä on moninkertaistunut kymmenen vuoden aikana, mutta sitä myös tunnistetaan paremmin. Suomessa hyväksikäyttö on ollut ennen kaikkea pakkotyötä. Tunnistettujen rikollisryhmien määrä on kasvanut Suomessa voimakkaasti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana.

Oikeuslaitos, kansalaisyhteiskunta, osallistava demokratia ja luotettava julkinen viranomaistoiminta luovat perustan luottamuksen yhteiskunnalle ja turvalliselle arjelle. Rikollisuuden ja muiden yhteiskunnallisten ongelmien torjumisessa panostetaan ennaltaehkäisyyn, juurisyiden tunnistamiseen ja rikosvastuun toteutumiseen.

Suomi vaikuttaa inhimillisen turvallisuuden edistämiseen ja ehkäisee eriarvoistumista turvallisuudessa. Hallitus korostaa oikeuksien lisäksi yksilön velvollisuuksia ja vastuita.

Hallitus pyrkii vähentämään kaikkea väkivaltaa yhteiskunnassa monipuolisin keinoin. Nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntyminen on tunnistettu vakavaksi ongelmaksi, ja hallitus on sitoutunut ottamaan käyttöön tarvittavat keinot nuoriso- ja jengirikollisuuden torjumiseksi ja vähentämiseksi. Valtioneuvosto on huhtikuussa 2024 hyväksynyt periaatepäätöksen⁹⁴ nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemisen ja torjumisen toimenpideohjelmasta. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa sekä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa torjutaan vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja tunnistamista erityisesti viranomaisten keskuudessa, kunnissa ja hyvinvointialueilla. Myös edellytyksiä tunnistaa ja puuttua poikiin ja miehiin kohdistuvaan väkivaltaan kehitetään, ja tunnistetaan ja torjutaan kunniaan liittyvää väkivaltaa. Hallitus edistää työturvallisuutta ja työelämän väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyä parantamalla muun muassa hoito- ja pelastushenkilökunnan oikeussuojaa työhön liittyvissä väkivaltatilanteissa virkamiehen suojaavaksi (SDG-alatavoite 16.1).

Väkivallan uhrien tietoisuutta mahdollisuuksista saada suojelua ja turvaa parannetaan. Turvakotien ja raiskauskriisikeskusten palveluiden saavutettavuutta pyritään vahvistamaan. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan sovittelusta pääsääntöisesti luovutaan. Väkivallan ja rikollisuuden ennaltaehkäisytyötä tekevien kansalaisjärjestöjen EU-rahoitusmahdollisuuksia laajennetaan. Hallitus laatii uhripoliittisen toimenpideohjelman, jonka tavoitteena on turvata uhrien tukipalveluiden rahoitus ja parantaa rikoksen uhrien asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä (SDG-alatavoite 16.1).

Hallitus jatkaa työtä väkivallattoman lapsuuden turvaamiseksi. Lapsen kohdistuvan seksuaaliväkivallan tapauksissa varmistetaan lapsen edun mukainen tutkinta ja monialainen tuki eri viranomaisten yhteistyönä. Kouluväkivallan ennaltaehkäisyssä ja väkivaltatilanteisiin puuttumisessa otetaan käyttöön yhtenäiset suunnitelmat ja toimintamallit hyödyntäen olemassa olevia toimintamalleja, kuten Etelä-Karjalan mallia. Hallitus vahvistaa aluehallintovirastojen toimivaltuuksia koulujen laillisuusvalvonnassa. Hallitus tiukentaa lasten hyväksikäyttö – materiaalin (ns. CAM, eli Child Abuse –material) koskevaa sääntelyä vakavien rikosten uhreina olevien lasten suojelemiseksi. Väkivaltakuvauksen hallussapito kriminalisoidaan ja lasta

⁹⁴ <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=1265>

seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidolle säädetään törkeä tekomuoto (SDG-alatavoite 16.2).

Hallitus huolehtii oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä. Vuonna 2023 hallituksen julkisen talouden suunnitelmassa oikeudenhoidon määrärahoja lisättiin siten, että määrärahasato kasvaa asteittain vuodesta 2024 lukien niin, että pysyvä määrärahalisäys on 75 miljoonaa euroa vuodesta 2027. Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuun 2026 loppuun mennessä. Hallitus uudistaa riita-, rikos- ja hakemusprosesseja. Tavoitteena on nopeuttaa ja sujuvoittaa prosesseja samalla huomioiden oikeusturva ja perusoikeudet. Arvioidaan myös mahdollisuudet siirtää soveltuvat asiakokonaisuudet käräjäoikeuksista muille viranomaisille, esimerkiksi velkajärjestelyhakemukset ja summaariset velkomisasiat. Suomessa otetaan myös käyttöön pienten riita-asioiden menettely häätöä ja huoneenvuokraa koskevissa riita-asioissa. Tuomioistuinsovittelua kehitetään ja lisätään vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen käyttöä.

Suomessa tullaan myös luomaan edellytyksiä sille, että kansainvälistä suojelua koskevat valitusasiat ratkaistaan pikaisesti. Välimiesmenettelylain uudistamistarpeet selvitetään ja valmistellaan tarpeelliset säädösmuutokset Suomen välimiesmenettelytoiminnan kilpailukyvyä edistämiseksi. Välimiesmenettelylakia modernisoidaan teknisiltä osin vastaamaan parhaita kansainvälisiä käytäntöjä. Hallitus vahvistaa asioiden selvittämistä yritysten ongelmatilanteissa sekä edistää rikos- ja vahingonkorvausvastuun toteutumista konkurssitapauksissa. Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annettu laki päivitetään vastaamaan nykypäivän tarpeita käytännön valvontatyössä havaittujen tarkennus- ja täydennystarpeiden pohjalta esimerkiksi kirjanpitoaineistoon pääsyä tehostamalla. Lisäksi selvitetään pesänhoitaja- ja selvittäjärekisterin perustamista. Tarkoituksena on parantaa maksukyvyttömyysmenettelyjen laatua ja valvontatyön kohdentamista (SDG-alatavoite 16.3).

Tulojen ulosmittausta yksinkertaistetaan ja selvitetään varojen kohdentamista ja muutostarpeita ulosotossa. Hallitus selvittää keinoja, joiden avulla ulosoton välttelyyn voidaan puuttua entistä tehokkaammin. Tavoitteena on tehostaa harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa ulosottomenettelyssä.

Hallitus parantaa laadukkaiden ja yhdenmukaisempien oikeusavun, edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palvelujen järjestämisen edellytyksiä perustamalla valtakunnallisen oikeuspalveluviraston. Oikeusavun saatavuutta ja oikeusavun käyttöä sovittelussa edistetään (SDG-alatavoite 16.3).

Keskusrikospoliisin harjoittamaa exit-toimintaa laajennetaan kattamaan järjestäytyneen rikollisuuden ja väkivaltaisen ääriajattelun lisäksi myös katujengien jäsenet. Hallitus sujuvoittaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa. Yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa jatketaan järjestäytyneen rikollisuuden ja väkivaltaisen ääriajattelun ennaltaehkäisyssä ja exit-toiminnassa. Hallitus päivittää kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan toimenpideohjelman. Hallitus mahdollistaa nykyistä laajempien salaisten pakkokeinojen käytön rikollisjengissä aktiivisesti toimivan henkilön kohdalla. Hallitus päivittää järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian ja valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset. Myös rikoshiödyn poisottamista helpotetaan (SDG-alatavoite 16.4).

Suomi edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista sekä korruption torjuntaa EU:ssa (SDG-alatavoite 16.5).

Hallitus kehittää lainsäädännön seuranta ja jälkiarviointia. Tiedot voimassa olevan sääntelyn toimivuudesta ja muutostarpeista ovat keskeisiä lainvalmistelun tietopohjan muodostamisen ja sääntelyn tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Lisäksi seuranta ja jälkiarviointi edistävät päätöksenteon avoimuutta, vastuullisuutta ja hyväksyttävyyttä. Myös viranomaisten selkeää ja ymmärrettävää viestintää vahvistetaan. Hallitus edistää kielellisiä oikeuksia jatkamalla kansalliskielistrategiassa ja kielipoliittisessa ohjelmassa määriteltyjen toimenpiteiden toteuttamista. (SDG-alatavoite 16.6).

Laki Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virastosta tulee voimaan vuoden 2025 alussa. Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virastoon kootaan 11 viranomaista, jotka ovat tehtävissään itsenäisiä ja riippumattomia. Lisäksi virastoon tulee yhteinen hallintopalveluyksikkö. Muutoksen tarkoituksena on muun muassa vahvistaa riippumattomuutta ja parantaa erityisviranomaisten mahdollisuuksia suunnata resurssinsa sisältötyöhön (SDG-alatavoite 16.6).

Hallitus käynnistää vankilaverkoston uudistamisen turvallisen ja kustannustehokkaan rangaistusten täytäntöönpanon toteuttamiseksi. Myös vankien kuntoutusta kehitetään. Lisäksi etsitään keinot, joilla Rikosseuraamuslaitoksen vetovoimaa työnantajana parannetaan. Hallitus poistaa myös tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa (SDG-alatavoite 16.6).

Hallitus valmistelee ja toimeenpanee kansallisen ohjelman demokratian ja osallistumisen edistämiseksi sekä valmistelee kansalaisjärjestöstrategian. Valtioneuvoston periaatepäätös kansalaisjärjestöstrategiasta⁹⁵ hyväksyttiin kesäkuussa 2024. Demokratiaohjelman erityisenä tavoitteena on äänestysaktiivisuuden kasvattaminen ja lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen. Kansalaisaloitejärjestelmän ja muiden aloite- ja kuulemisjärjestelmien kehittämiseen liittyvät kysymykset käsitellään parlamentaarisesti. Hallitus kehittää vaaleihin ja äänestämiseen liittyviä käytäntöjä. Toteutetaan poikkihallinnollinen skenaariotyö vaalien toimittamisesta erilaisissa kriisi- ja poikkeusoloissa. Myös vaalijärjestelmän suhteellisuutta parannetaan valmistelemalla parlamentaarisesti vaalialuemalli sellaisille alueille, joissa piilevä äänikynnys on erityisen korkea. Lisäksi demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen laajempaa käyttöönottoa edistetään. Suomessa myös vahvistetaan hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa jo lapsesta lähtien perustuslaillinen sanan- ja mielipiteenvapaus turvaten (SDG-alatavoite 16.7).

Hallitus vahvistaa oikeusvaltiota valmistelemalla ja panemalla täytäntöön Suomen neljännen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman. Lisäksi hallitus huolehtii tuomioistuinten ruotsinkielisten palvelujen saatavuudesta kaksikielisillä alueilla ja toteuttaa kansallisen tietosuojaalainsäädännön kokonaisuudistuksen. Hallitus toteuttaa valmiuslain kokonaisuudistuksen. Tavoitteena on saattaa valmiuslaki vastaamaan nykyaikaista käsitystä yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja sitä uhkaavista tekijöistä sekä erilaisten vaikutuksiltaan vakavien uhka- ja häiriötilanteiden tunnistamisesta (SDG-alatavoite 16.10).

⁹⁵ <https://oikeusministerio.fi/kansalaisjarjestostrategia>

Suomen toimia tavoitteen edistämiseksi kansainvälisesti

Toimiva demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta ovat kestävän yhteiskunnallisen kehityksen edellytyksiä, joita hallitus tukee. Suomi panostaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien edistämiseen ja syrjinnän vastaiseen toimintaan.

Suomi tukee oikeusvaltiokehitystä ja demokraattista päätöksentekoa ja parantaa julkista hallintoa. Suomi vahvistaa oikeusjärjestelmiä ja tukee monipuoluedialogia.

Suomi tukee riippumattomia ja moniäänisiä kansalaisyhteiskuntia, ihmisoikeuksien toteutumista sekä naisten ja vammaisten henkilöiden osallistumista päätöksentekoon. Suomi vahvistaa itsenäistä mediaa ja tukee ihmisoikeusperustaista digitaalista hallintoa.

Suomi on rakentanut määrätietoisesti profiiliaan rauhanrakennussektorilla ja ilmoittautunut ehdolle YK:n rauhanrakennuskomission (PBC) jäseneksi vuosiksi 2027–2028, mikä tukee myös ehdokkuuttamme YK:n turvallisuusneuvostoon kaudelle 2029–2030.

Suomi tukee YK:n pääsihteerin alaista rauhanrakennusrahosta (PBF), joka rahoittaa rauhanrakennushankkeita konflikteista kärsivissä maissa. Suomi on pyrkinyt edistämään Naiset, rauha ja turvallisuus - sekä Nuoret, rauha ja turvallisuus -agendojen rahoitusta. Suomelle on myös tärkeää ohjata rahoitusta paikallisille kansalaisjärjestöille sekä erityisesti naisten ja nuorten johtamille järjestöille.

Suomi edistää YK:n turvallisuusneuvoston Naiset, rauha ja turvallisuus -päättöslauselman sekä Nuoret, rauha ja turvallisuus -päättöslauselman mukaisesti naisten ja nuorten osallistumista rauhanneuvotteluihin sekä rauhaa ja turvallisuutta koskevaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja keskusteluun kansallisten toimintaohjelmien toimeenpanon kautta (16.1). Suomi tukee nuoria osallistavien kansallisten Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmien laatimista hauraissa ja kehittyvissä maissa, tavoitteenaan vahvistaa maiden vakaus- ja demokratiakehitystä.

Suomi vahvistaa rauhanvälitysoosaamista ja -kapasiteettiaan myös ulkoministeriön alaisen rauhanvälityskeskuksen avulla. Keskus koordinoi rauhanvälityksessä tarvittavaa laajaa yhteistyötä sekä edistää suomalaisten osallistumista kansainvälisiin rauhanvälitys- ja dialogiprosesseihin.

Laittoman asekaupan torjunta ja kehitysmaiden pienasehallinnon kehittäminen ovat Suomen asevalvontapolitiikan painopisteitä. Suomi kuuluu YK:n pienaserahastojen ja asekauppasopimuksen toimeenpanoa tukevan vapaaehtoisrahaston suurimpiin rahoittajiin (16.4.).

Suomi tukee Euroopan neuvoston Ukrainan toimintaohjelmaa, joka vahvistaa ihmisoikeuksia, oikeusvaltiokehitystä ja demokratiaa Ukrainassa eurooppalaisten standardien ja normien mukaisesti. Toimintaohjelma tukee Ukrainan jälleenrakennusprosessia ja taloudellista elpymistä, vahvistaa julkisten instituutioiden kestävyyttä ja desentralisaatioprosessia. Toimintaohjelma keskittyy erityisesti sodan vaikutuksista kärsivien ryhmien ja haavoittuvimpien ryhmien (ml. vähemmistöjen, maansisäisesti siirtymään joutuneiden, vammaisten henkilöiden, naisten ja tyttöjen ja lasten) oikeuksien vahvistamiseen.

Tavoite 17. Tukea vahvemmin kestäväen kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 17:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

17.1: Suomi tukee kehittyvien maiden kotimaisen tulopohjan ja verojärjestelmien vahvistamista.

17.2–17.5: Suomi on historiallisesti ollut sitoutunut YK-suosituksen mukaiseen kehitysrahoituksen 0,7 prosentin bruttokansantulo -tasoon, vaikka tavoitteeseen ei ole päästy. Julkisen talouden heikosta tilanteesta johtuen Suomessa tehdään sopeutuksia laajasti eri hallinnonaloilla ja vähennyksiä joudutaan kohdentamaan myös kansainväliseen kehitysyhteistyöhön. Säästöt toteutetaan asteittain ottaen huomioon tehdyt sitoumukset. Kehitysyhteistyön määrärahojen tasoja tarkasteltaessa on hyvä huomioida, että vain pieni osa kestäväen kehitykseen tarvittavasta rahoituksesta voidaan ylipäättänsä kattaa julkisin kehitysyhteistyövaroin. Tuloksellisen kehityspolitiikan saavuttamiseksi tarvitaan sekä lahjamuotoista että laina- ja sijoitusmuotoista kehitysrahoitusta. Suurempi yhteisvaikutus saadaan käyttämällä erilaisia rahoitusmuotoja ja -instrumentteja toisiaan täydentävästi. Kestäväen kehityksen tarpeet kysyvät ennen kaikkea yksityistä rahoitusta sekä kehitysmaiden oman kotimaisen tulopohjan vahvistumista. Suomi pyrkii käyttämään kehitysyhteistyövarojaan yhä enemmän kannustimena yksityisille investoinneille, ja tukemaan lisäksi kehitysmaita muun muassa omien verojärjestelmiensä kehittämisessä.

17.6–17.8: Suomi on vahvistanut tukeaan YK:n innovaatio- ja teknologiatoiminnalle toimien nykyisin toimipaikkana YK:n lastenrahasto UNICEF:n innovaatiotoimistolle ja UN Global Pulse –ohjelmalle, joka vahvistaa YK:n innovaatiokapasiteettia mm. hyödyntämällä teknologiaa ja ennakoitua. Suomi tukee myös priorisoitujen epideemisten ja pandeemisten rokotteiden kehittämistä ja tuotantokapasiteetin maantieteellisen diversiteetin kasvattamista kansainvälisen yhteistyön kautta muun muassa rahoittamalla Epidemiavalmius- ja innovaatiokoalitio CEPI:n työtä.

17.9: Kestäväen kehityksen tavoitteiden toimeenpanon tuki on sisällytetty poikkileikkaavasti Suomen kehitysyhteistyöohjelmiin ja -hankkeisiin.

17.10–17.12: Suomi vaikuttaa EU:n kautta monenkeskisiin kauppaneuvotteluihin tavalla, joka edistää kehittyvien maiden integroitumista kansainväliseen kauppajärjestelmään ja huomioi köyhimpien maiden erityistarpeet.

17.13–17.17: Kestäväen kehityksen politiikkajohdonmukaisuutta edistetään poliittisella sitoutumisella, koko valtionhallinnon osallistumisella, laajalla sidosryhmäyhteistyöllä sekä valtionhallinnon yhteisillä valmisteluprosesseilla.

17.18–17.19: Kehitysyhteistyötä tekevien monenkeskisten järjestöjen tilastotietojen ja eritellyn datan tuottamista edistetään osana kehitysyhteistyötä. Lisäksi yleistukien kautta järjestöjen ydintoiminnoissa rahoitetaan avun läpinäkyvyyden aloitetta, jonka tarkoituksena on tarjota työkalut kaikille toimijoille kehitysrahoituksen ja tulosten raportointiin avoimesti tietopääomaksi hyödynnettäväksi.

Hallituksen tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 17:n saavuttamista:

Suomi tukee toimia, joilla lisätään yksityisen sektorin osallistumista kehitysyhteistyöhön ja -rahoitukseen, sillä vain pieni osa kestäväen kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen tarvittavasta rahoituksesta voidaan kattaa julkisella rahoituksella.

Hallitus painottaa kehitysrahoituksessaan kehityspoliittisia sijoituksia, joilla edistetään pääomien kohdistumista yritystoimintaan. Hallituskaudelle laaditaan tätä tavoitetta tukeva kehityspoliittinen sijoitusstrategia. Toistaiseksi Suomen sijoitusten voidaan arvioida vivuttaneen runsaat 2 miljardia euroa muuta rahoitusta. Ulkoministeriö liittyi vuonna 2023 Pohjoismaiden ja Yhdysvaltojen yhteiseen IMCA -aloitteeseen, jonka tavoitteena on vivuttaa entistä tehokkaammin yksityisiä pääomia yksityisen sektorin investointihankkeisiin kehittyvissä maissa.

Kehitysrahoituksen tehostamiseksi Suomi tähtää lisäksi kehittyvien maiden oman kotimaisen tulopohjan vahvistamiseen erityisesti maiden verojärjestelmiä kehittämällä.

Suomella on vakiintunut toimintamalli tehdä laaja-alaista yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa kehitysyhteistyön ja kehityspolitiikan eri osa-alueilla. Suomi jatkaa pitkäjänteistä tukeaan kansalaisyhteiskunnan toimijoiden omille vahvuuksille rakentuville kumppanuuksille sekä kansalaisjärjestöjen monitoimijayhteistyölle yksityisen ja julkisen sektorin kanssa. Suomi toimii myös OECD:ssa kansalaisyhteiskuntatoimijoiden tukemiseksi kehitysyhteistyössä ja humanitaarisessa avussa.

EU:n kauppapolitiikalla voidaan osaltaan tukea kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Suomi tukee EU-kauppasopimusten solmimista kehittyvien maiden kanssa. EU:n yleisen tullietuusjärjestelmän tarkastuksessa Suomen kanta on, että järjestelmä pysyy mahdollisimman avoimena kehittyville maille. Suomi vaikuttaa myös muun muassa Maailman kauppajärjestö WTO:ssa. Maailman kauppajärjestön 13. ministerikokouksessa keväällä 2024 hyväksyttiin erityis- ja erilliskohtelun soveltamisen parhaita käytänteitä kaupan teknisten esteiden sekä terveys- ja kasvinsuojelutoimien sopimuksissa kehittävä päätös. Suomi tuki päätöstä (17.10., 17.11., 17.12.).

Suomen tuki innovaatio- ja digitalisaatiotyölle näkyy vahvasti vaikuttamistyössä ja toimissa YK-järjestelmän sisällä. Suomi rahoittaa UN Global Pulse Suomen-toimistoa ja sen alaisuudessa toimivaa UN Futures Labia. UN Global Pulse -ohjelmassa kehitetään koko YK-järjestelmän kykyä hyödyntää uutta teknologiaa ja innovaatioita osana YK:n toimintaa. UN Futures Lab puolestaan kehittää strategisen ennakkoinnin työkaluja YK-järjestelmän käyttöön.

Suomi tukee YK:n pääsihteerin digi- ja tekoälyagendaa muun muassa rahoittamalla pääsihteerin korkean tason tekoälypaneelin työtä vuosina 2023–2024. Suomi osallistuu ja vaikuttaa aktiivisesti EU-kannanmuodostukseen YK:n digihallinnon globaaliprosesseissa, kuten Global Digital Compact -prosessissa.

Suomen kestäväen kehityksen toimeenpanojärjestelmä ja toimijat

Hallitus

Valtioneuvosto käsittelee Agenda2030:n toimeenpanoa koskevia hallituksen tavoitteita osana hallitusohjelman toimeenpanoa johtamisjärjestelmänsä kautta. Hallitus kokoontuu säännöllisesti yhteisiin neuvotteluihin ja iltakouluihin, joissa päivitetään hallituksen yhteistä tilannekuvaa hallitusohjelman kokonaisuudesta sekä eri teemoista ja linjataan hallitusohjelman

tavoitteiden toteuttamisen keinoista kohti hallitusohjelman tavoitetta, vahvaa ja välittävää Suomea.

Valtioneuvostolla on neljä lakisäateistä ministerivaliokuntaa, ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta, EU-ministerivaliokunta, raha-asiainvaliokunta ja talouspoliittinen ministerivaliokunta. Valtioneuvosto on lisäksi asettanut seitsemän temaattista ministerityöryhmää, joissa käsitellään kestävästä hyvinvointiyhteiskuntaa, työllisyyttä ja yrittäjyyttä, puhdasta energiaa, ympäristöä ja huoltovarmuutta, sisäistä turvallisuutta ja oikeudenhoitoa, lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia, liikunnallista elämäntapaa ja ihmisten toimintakykyä sekä yhteiskunnan uudistamisen keskeisiä kysymyksiä. Ministerityöryhmien avulla pyritään vahvaan poikkihallinnollisuuteen sekä johdonmukaisuuteen politiikkatoimien ja lainsäädännön valmistelussa sekä toimeenpanossa.

Valtionhallinto

Valtionhallinto toteuttaa Agenda2030:n ja sen kestävästä kehityksen tavoitteita hallitusohjelman asettamien tavoitteiden ja toimien sekä julkisen talouden suunnitelman asettamissa puitteissa. Tämä selonteko kokoaa hallituksen toimet Agenda2030:n toteuttamiseksi ja luo kokonais kuvan hallituksen toimista.

Monet ministeriöt ovat ottaneet Agenda2030:n ja vastuullisuuden keskeiseksi osaksi ministeriön strategiaa ja muita tärkeimpiä linjauksia. Hallinnonaloilla Agenda2030-toimeenpano jalkautuu kansallisesti ja kansainvälisesti strategioista konkreettisiksi toimiksi toiminnan- ja tulossuunnittelun, tulossuunnittelun ja taloussuunnittelun kautta. Monissa ministeriöissä toimii sisäisiä vastuullisuus- ja kestävyystyön verkostoja.

Poikkihallinnollista yhteensovittamista sekä politiikkajohdonmukaisuuden varmistamista tehdään monilla virkatason foorumeilla, joista keskeisiä ovat selonteon osalta kansliapäällikkökokous ja kestävästä kehityksen koordinaatioverkosto sekä ministeriöiden esikuntaverkosto. Kaikki ministeriöt ovat edustettuina näissä verkostoissa.

Koko yhteiskunnan osallisuus

Hallitus jatkaa Suomen pitkää perinnettä osallistaa yhteiskuntaa Agenda2030:n toimeenpanoon. Yhteiskunnan osallisuuden turvaamisen ja kuulemisen foorumeita ovat muun muassa pitkään toimineet Kestävästä kehityksen toimikunta ja Kehityspoliittinen toimikunta. Näitä toimikuntia kuullaan säännöllisesti merkittävimmissä Agenda2030:n toimeenpanon vaiheissa, joissa on tärkeä saada yhteiskunta laajasti mukaan. Kestävästä kehityksen toimikunnan strategia⁹⁶ pyrkii vauhdittamaan kestävästä kehityksen tavoitteiden kansallista toimeenpanoa.

Kestävästä kehityksen toimikunnan työtä kirittävät Nuorten Agenda2030 -ryhmä sekä sen yhteyteen keväällä 2023 perustettu nuorten ilmasto- ja luontoryhmä NUOLI. Nuorten asiantuntijaryhmiä pyritään osallistamaan kestävyys- ja ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden toteutumisen kannalta keskeisiin politiikkaprosesseihin laajemminkin. Toimikunnan työtä tukee myös riippumaton kestävyystutkijoista koostuva Kestävyyspaneeli. Kehityspoliittisesta toimikunnasta annettiin vuonna 2019 asetus, joka tekee toimikunnasta

⁹⁶ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-496-5>

pysyvän, parlamentaarisesti ja yhteiskunnallisesti edustavan neuvoa-antavan elimen. Kestävään kehitykseen liittyvä globaali vastuu ja kehityspoliittisen vaikuttavuuden vahvistaminen kuuluvat sen päätehtäviin.

Toimeenpanojärjestelmän arviointi

Suomen Agenda2030:n toimeenpanosta ja sen ohjausjärjestelmästä julkaistiin riippumaton arviointi helmikuussa 2023⁹⁷. Arviointi oli rajattu valtionhallinnon toimiin ja ohjausjärjestelmään sekä vuosiin 2019–2022. Se toteutettiin osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. Arvioinnissa hyödynnettiin dokumenttianalyysejä, haastatteluita, kyselyä, verrokkimaa-arviota ja työpajoja.

Arvioinnin mukaan Suomen Agenda2030-toimeenpanon tavoitteenasettelu on aiempaa selkeämpää ja systeeminen lähestymistapa toimeenpanossa on vahvistunut. Agenda2030:n tavoitteet näkyvät selkeimmin eri hallinnonalojen strategioissa ja tulosohejauksessa, mutta hallinnonalojen välillä käytännöissä on suurta vaihtelua. Agenda2030:n tavoitteita ei kuitenkaan huomioida riittävästi säädös- ja budjettivalmistelussa.

Suomalaisen ohjausjärjestelmän vahvuutena arvioinnissa nähdään järjestelmän pitkä sekä laaja-alainen sitoutuminen kestävän kehityksen edistämiseen. Heikkouksia ovat monimutkaisuus ja hajanaisuus. Nykyinen malli tukee puutteellisesti ilmiöperusteista poikkihallinnollista ohjausta ja kestävyuden eri ulottuvuuksien samanaikaista huomiointia. Vaikka Suomi on vahvasti edustettuna kansainvälisillä foorumeilla, globaalin vastuun tulisi näkyä vahvemmin osana kaikkien hallinnonalojen toimintaa.

Agenda2030:n kansallisen toimeenpanon seuranta

Hallitus johtaa Agenda2030:n toimeenpanoa Suomessa. Eduskunta valvoo ja arvioi hallituksen toimintaa ja huolehtii näin vastuuvollisuuden toteutumisesta. Eduskunnan osallistuminen kestävän kehityksen kysymysten käsittelyyn ja Agenda2030:n toimeenpanon seurantaan on vastuuvollisuuden ohella tärkeää myös politiikkajohdonmukaisuuden näkökulmasta. Tämä selonteko mahdollistaa laaja-alaisen käsittelyn Agenda2030:n edistämisen näkymistä sekä viimeaikaisesta kehityksestä. Lisäksi eduskunnalle vuosittain annettavan hallituksen vuosikertomuksen liitteenä olevissa ministeriöiden tuloksellisuuden kuvauksissa on kuvattu kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamista kullakin hallinnonalalla.

Agenda2030:n kansallista toimeenpanoa seurataan myös YK:lle annettavien kansallisten maaraporttien muodossa, joista seuraava esitellään heinäkuussa 2025. Maaraporttien valmisteluun osallistuu valtionhallinnon ohella laaja joukko sidosryhmiä. Muun muassa Kestävyyspaneeli, Nuorten Agenda2030 -ryhmä ja kestävän kehityksen toimikunnan jäsenistö ovat keskeisiä kumppaneita maaraportin valmistelussa.

Muita keskeisiä Suomen Agenda2030 -toimeenpanotyön seurannan ja arvioinnin foorumeja ovat kestävän kehityksen toimikunta ja kehityspoliittinen toimikunta. Kestävän kehityksen toimikunnassa käydään laajaa yhteiskunnallista keskustelua kestävän kehityksen tilasta

⁹⁷ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-381-4>

Suomessa sekä toimista kestävyysmurroksen edistämiseksi. Yksi toimikunnan tehtävistä on arvioida Agenda2030:n toteutumista Suomessa. Kehityspoliittisella toimikunnalla puolestaan on tärkeä rooli Suomen Agenda2030:n toimeenpanotyön globaalin ulottuvuuden seurannassa ja arvioinnissa. Kehityspoliittisen toimikunnan tehtävänä on seurata ja arvioida Suomen kehityspoliittisten linjausten ja kansainvälisten sitoumusten toteutumista. Lisäksi kehityspoliittinen toimikunta antaa suosituksia kehityspolitiikan suunnittelusta ja toimeenpanosta sekä laajemmin kestävä kehityksen politiikkajohdonmukaisesta edistämisestä.

Indikaattoripohjaisesti kestävä kehityksen tilaa Suomessa seurataan Tilastokeskuksen luoman ja ylläpitämän, globaaleille kestävä kehityksen indikaattoreille rakentuvan julkisen tietokannan⁹⁸ kautta. Lisäksi valtionhallinnon vastuullisuusraportoinnin yhteinen viitekehys perustuu YK:n Agenda2030 -toimintaohjelmaan. Vastuullisuusraportissa organisaatiot tarkastelevat omaa toimintaansa ohjelmassa määriteltyjen kestävä kehityksen tavoitteiden valossa. Valtionhallinnon vastuullisuusraportointityön kehittämisestä vastaa Valtiokonttori.

Valtioneuvoston kanslia on aloittanut vuosittaisen yhteiskunnallisen kestävyysarvioinnin vahvistamaan kokonaiskuvaa suomalaisen yhteiskunnan kestävyysasteiden nykytiloista, ylivaalikautisista kehitysnäkymistä ja keskinäisriippuvuuksista. Yhteiskuntaa laaja-alaisesti tarkastelevalla kestävyysarvioinnilla voidaan tunnistaa merkittäviä poikkihallinnollisia ja monisektorisia vipuvaikutustekijöitä. Kestävyysarvioinnin ensimmäinen keskustelualoite julkistettiin toukokuussa 2024⁹⁹. Arviointi luo parempia edellytyksiä priorisoida kestävyyttä edistäviä toimia, vahvistaa yhteiskunnan myönteisiä kehityskulkuja sekä välttää ratkaisuja, jotka vastatessaan tiettyyn haasteeseen luovat samaan aikaan merkittäviä ei-toivottuja sivuvaikutuksia toisaalle. Arviointi pyrkii siis osaltaan vahvistamaan kestävä kehityksen politiikkajohdonmukaisuutta ja Agenda2030:n toimeenpanon tietopohjaa.

Arviointia tehdään viidestä kestävyiden näkökulmasta, jotka ovat ekologinen kestävyys, inhimillinen ja kulttuurinen kestävyys, sosiaalinen ja terveydellinen kestävyys, taloudellinen kestävyys sekä turvallisuuden, oikeusvaltion ja demokratian kestävyys. Valmisteluun osallistetaan ministeriöiden lisäksi yhteiskunnan keskeisiä toimijoita ja sidosryhmiä.

Tällä hetkellä neljästätoista tutkijasta koostuva valtioneuvoston kanslian yhteydessä toimiva riippumaton Kestävyyspaneeli tukee Suomen Agenda2030:n toimeenpanoa tiedepohjaisesti. Kestävyyspaneeli pyrkii tukemaan kestävä kehitykseen vaikuttavaa päätöksentekoa ja yhteiskunnallista keskustelua Suomessa tuomalla siihen tutkimukseen perustuvaa ymmärrystä sekä edistämään ympäristö-, talous- ja sosiaalisten kysymysten yhteensovittamista. Paneelin erityistehtävänä on tukea kestävä kehityksen toimikunnan työtä. Paneeli antaa lausuntoja ja tuottaa itsenäisiä politiikkasuosituksia sekä muita keskustelunavauksia päätöksenteon tueksi.

⁹⁸ <https://stat.fi/tup/kestavan-kehityksen-yk-indikaattorit-agenda2030.html>

⁹⁹ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-380-7>

Liite: Kestävän kehityksen tavoitteet ja alatavoitteet

1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.
 - 1.1 Poistaa vuoteen 2030 mennessä äärimmäinen köyhyys (nykymittarien mukaan ihmiset, jotka elävät alle 1,25 dollarilla päivässä).
 - 1.2 Vähentää vuoteen 2030 mennessä ainakin puolella niiden kaikenikäisten ihmisten määrää, jotka kansallisten määritelmien mukaan elävät köyhyydessä.
 - 1.3 Toteuttaa kansallisesti asianmukaiset sosiaaliturvajärjestelmät ja -toimenpiteet, sosiaaliturvan vähimmäistasot mukaan lukien, sekä saavuttaa merkittävä vakuutusuoja köyhille ja huono-osaisille vuoteen 2030 mennessä.
 - 1.4 Taata vuoteen 2030 mennessä, että kaikilla, erityisesti köyhillä ja huono - osaisilla, on yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin sekä mahdollisuus peruspalveluihin, maan ja muunlaisen omaisuuden omistukseen sekä hallintaan, perintöön, luonnonvaroihin, uuteen teknologiaan ja rahoituspalveluihin, esimerkiksi mikrorahoitukseen.
 - 1.5 Kehittää köyhien ja huono-osaisten sopeutumiskykyä vuoteen 2030 mennessä ja vähentää heidän alttiuttaan ja haavoittuvuuttaan ilmastoon liittyville ääri-ilmiöille ja muille taloudellisille, sosiaalisille ja ympäristöön liittyville tuhoille sekä katastrofeille.
 - 1.a Taata merkittävä resurssien mobilisointi eri lähteistä, esimerkiksi tehostetun kehitysyhteistyön kautta, jotta kehitysmaille, erityisesti vähiten kehittyneille maille, voidaan tarjota riittävät ja ennakoitavissa olevat keinot toimeenpanna ohjelmia ja politiikkoja, jotka tähtäävät köyhyyden poistamiseen kaikissa muodoissaan.
 - 1.b Luoda kansallisella, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla järkevät, köyhien asemaa edistäviin ja sukupuolten tasa-arvon huomioiviin kehitysstrategioihin perustuvat toimintakehykset, jotka tukevat tehostettuja investointeja köyhyyden poistamiseen.
2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta.
 - 2.1 Poistaa vuoteen 2030 mennessä nälkä ja varmistaa, että kaikki, erityisesti köyhät ja huono-osaiset, mukaan lukien pikkulapset, saavat riittävästi turvallista ja ravinteikasta ruokaa ympäri vuoden
 - 2.2 Poistaa vuoteen 2030 mennessä kaikki aliravitsemuksen muodot esimerkiksi saavuttamalla vuoteen 2025 mennessä alle 5-vuotiaiden lasten kasvun hidastumista ja kuihtumista koskevat kansainvälisesti sovitut tavoitteet, sekä vastata murrosikäisten tyttöjen, raskaiden ja imettävien naisten sekä ikääntyneiden ihmisten ravitsemuksellisiin tarpeisiin.
 - 2.3 Tuplata vuoteen 2030 mennessä maatalouden tuottavuus ja pienruoantuottajien, erityisesti naisten, alkuperäiskansojen, perheviljelijöiden, paimentolaisten ja kalastajien, tulot esimerkiksi takaamalla yhtäläinen oikeus maahan, muihin tuotantoresursseihin ja -

panoksiin, tietoon, rahoituspalveluihin, markkinoihin ja arvонуontimahdollisuuksiin sekä työllistymiseen maatalouden ulkopuolella.

2.4 Taata vuoteen 2030 mennessä kestävät ruoantuotantojärjestelmät ja toteuttaa sopeutuvia maanviljelykäytäntöjä, jotka lisäävät tuottavuutta ja tuotantoa, auttavat ekosysteemien suojelussa, vahvistavat kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen, äärimmäisiin sääoloihin, kuivuuteen, tulviin ja muihin tuhoihin ja parantavat asteittain maaperän laatua.

2.5 Säilyttää vuoteen 2020 mennessä siementen, viljelykasvien ja tuotantoeläinten sekä niiden sukuisten villien lajien geneettinen monimuotoisuus esimerkiksi järkevästi hallinnoitujen ja hajautettujen kansallisen, alueellisen ja kansainvälisen tason siemen- ja kasvipankkien avulla sekä edistää geeniresurssien ja niihin liittyvien perinnetietojen saantia ja niiden käytöstä aiheutuvien hyötyjen oikeudenmukaista sekä yhtäläistä jakamista kansainvälisesti sovitulla tavalla.

2.a Lisätä muun muassa tehostetun kansainvälisen yhteistyön avulla panostuksia maaseudun infrastruktuuriin, maatalouden tutkimus- ja laajennuspalveluihin, teknologian kehitykseen ja kasvien sekä tuotantoeläinten geenipankkeihin, jotta kehitysmaiden, erityisesti vähiten kehittyneiden maiden, maatalouden tuotantokapasiteettia voidaan kasvattaa.

2.b Oikaista ja estää kaupan rajoituksia ja vääristymiä maailman maatalousmarkkinoilla esimerkiksi poistamalla samanaikaisesti kaikki maatalouden vientitukien muodot ja vaikutukseltaan vastaavanlaiset vientitoimet Dohan kehityskierroksen mandaatin mukaisesti.

2.c Ottaa käyttöön menetelmiä, joilla voidaan taata elintarvikkeiden raaka -ainemarkkinoiden ja niiden johdannaisten toimivuus ja mahdollistaa ajantasaisten markkinatietojen saanti muun muassa elintarvikevarastoista, jotta elintarvikehintojen voimakasta heilahtelua voitaisiin rajoittaa.

3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.

3.1 Vähentää vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuisia äitiyskuolleisuutta niin, että alle 70 äitiä kuolee 100 000 elävänä syntynyttä lasta kohden.

3.2 Lopettaa vuoteen 2030 mennessä vastasyntyneiden ja alle 5-vuotiaiden lasten ehkäistävissä olevat kuolemat; tavoitteena on, että jokaisessa maassa tuhannesta elävänä syntyneestä lapsesta enintään 12 kuolee vastasyntyneinä ja enintään 25 kuolee ennen 5 vuoden ikää.

3.3 Lopettaa vuoteen 2030 mennessä AIDS-, tuberkuloosi- ja malariaepidemioiden sekä hoitamattomien trooppisten tautien epidemiat ja estää hepatiitin, veden välityksellä tarttuvien tautien ja muiden tarttuvien tautien leviäminen.

3.4 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kolmanneksella tarttumattomien tautien aiheuttamia ennen aikaisia kuolemia ennaltaehkäisyä ja hoidon avulla sekä edistää henkistä terveyttä ja hyvinvointia.

3.5 Tehostaa päihteiden, mukaan lukien huumeiden ja alkoholin, väärinkäytön ehkäisemistä ja hoitoa.

3.6 Puolittaa vuoteen 2020 mennessä maailmanlaajuisten liikenneonnettomuuksista johtuvien kuolemien ja vammojen määrää.

3.7 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille pääsy seksuaali- ja lisääntymisterveyden hoitopalvelujen, kuten perhesuunnittelun, tiedottamisen ja koulutuksen, piiriin sekä varmistaa lisääntymisterveyden ottaminen mukaan kansallisiin strategioihin ja ohjelmiin.

3.8 Saavuttaa yleiskattava terveydenhuolto, mukaan lukien turva taloudellisilta riskeiltä, pääsy laadukkaiden ja olennaisten terveydenhoitopalvelujen piiriin sekä turvalliset, tehokkaat, laadukkaat ja edulliset välttämättömät lääkkeet ja rokotukset kaikille.

3.9 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi vaarallisista kemikaaleista ja ilman, veden ja maaperän saastumisesta sekä pilaantumisesta johtuvia kuolemia ja sairauksia.

3.a Tukea tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön (WHO) puitesopimuksen täytäntöönpanoa kaikissa maissa tarpeen mukaan.

3.b Tukea pääasiassa kehitysmaihin vaikuttaviin tarttuviin ja tarttumattomiin tauteihin tarkoitettujen rokotteiden sekä lääkkeiden tutkimusta ja kehitystä, taata edullisten ja välttämättömien lääkkeiden ja rokotteiden saanti TRIPS-sopimusta ja kansanterveyttä koskevan Dohan julistuksen mukaisesti, joka vahvistaa kehitysmaiden oikeuden hyödyntää täysimääräisesti teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehtyyn sopimukseen sisältyviä määräyksiä, jotka koskevat kansanterveyden turvaamiseen liittyviä joustoja, ja erityisesti varmistaa lääkkeiden saanti kaikille.

3.c Lisätä merkittävästi terveyteen kohdennettavaa rahoitusta ja terveydenhuollon työvoiman rekrytointia, kehittämistä, kouluttamista ja säilyttämistä kehitysmaissa, erityisesti vähiten kehittyneissä maissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltioissa.

3.d Vahvistaa kaikkien maiden, erityisesti kehitysmaiden, valmiuksia kansallisten ja maailmanlaajuisten terveysriskien ennakkovaroituksiin, minimointiin ja hallintaan.

4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.

4.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki saavat päätökseen ilmaisen, tasa-arvoisen ja laadukkaan perus- ja keskiasteen koulutuksen, joka johtaa olennaisiin ja tehokkaisiin oppimistuloksiin.

4.2 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikille mahdollisuus laadukkaaseen varhaislapsuuden kehitykseen ja hoitoon sekä perusasteen koulutukseen valmistavaan esiopetukseen.

4.3 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikille mahdollisuus edulliseen ja laadukkaaseen tekniseen, ammatilliseen ja kolmannen asteen koulutukseen korkea -asteen koulutus mukaan lukien.

4.4 Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi niiden nuorten ja aikuisten määrää, joilla on työllistymiseen, säällisiin työpaikkoihin ja yrittäjyyteen tarvittavat taidot, kuten tekninen ja ammatillinen osaaminen.

4.5 Poistaa vuoteen 2030 mennessä sukupuolten eriarvoisuus koulutuksessa ja varmistaa heikossa asemassa oleville, kuten vammaisille, alkuperäiskansoille ja huono-osaisille lapsille, yhtäläinen mahdollisuus kaiken tasoiseen koulutukseen ja ammatilliseen valmennukseen.

4.6 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki nuoret ja merkittävä osa aikuisista ovat luku- ja laskutaitoisia.

4.7 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki oppijat saavat kestäväen kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot esimerkiksi kestävää kehitystä ja kestäviä elämäntapoja, ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa, rauhan ja väkivallattomuuden kulttuurin edistämistä, maailmankansalaisuutta, kulttuurien monimuotoisuuden sekä kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä arvostavan koulutuksen kautta.

4.a Rakentaa ja uudistaa lapset, vammaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon huomioon ottavia koululaitoksia sekä tarjota turvallisia, väkivallattomia, osallistavia ja tehokkaita oppimisympäristöjä kaikille.

4.b Lisätä vuoteen 2020 mennessä merkittävästi kehitysmaiden, erityisesti vähiten kehittyneiden maiden, pienten kehittyvien saarivaltioiden ja Afrikan maiden saatavilla olevia stipendejä, joiden turvin voidaan hakeutua korkeamman asteen koulutukseen, esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen sekä tieto- ja viestintäteknologian, tekniikan, konerakennuksen ja tieteen koulutusohjelmiin kehittyneissä maissa ja muissa kehittyvissä maissa.

4.c Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi pätevien opettajien tarjontaa kehitysmaissa, erityisesti vähiten kehittyneissä maissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltioissa, esimerkiksi kansainvälisen opettajankoulutusta koskevan yhteistyön avulla.

5. Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

5.1 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva syrjintä kaikkialla.

5.2 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta julkisissa ja yksityisissä yhteyksissä, kuten ihmiskauppa ja seksuaalinen tai muu hyväksikäyttö.

5.3 Lopettaa kaikki haitalliset käytännöt, kuten lapsi- ja pakkoavioliitot sekä naisten sukupuolielinten silpominen.

5.4 Tunnustaa palkaton hoito- ja kotityö sekä antaa sille arvo tarjoamalla julkisia palveluja, infrastruktuuri ja sosiaaliturvaan liittyviä käytäntöjä sekä edistämällä jaettua vastuuta kodista ja perheestä kansallisten erityispiirteiden mukaisesti.

5.5 Taata naisille täysivaltainen ja tehokas osallistuminen sekä yhtäläiset johtamismahdollisuudet kaikilla päätöksenteon tasoilla politiikassa, taloudessa ja julkisessa elämässä.

5.6 Taata yhtäläiset mahdollisuudet seksuaali- ja lisääntymisterveyteen sekä lisääntymisoikeudet kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman ja Pekingin toimintaohjelman sekä niiden arviointikonferenssien päätösasiakirjojen mukaisesti sovitulla tavalla.

5.a Toteuttaa uudistuksia, joilla naiset saavat yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin, maan ja muunlaisen omaisuuden omistajuuteen sekä hallintaan, rahoituspalveluihin, perintöön ja luonnonvaroihin kansallisten lakien mukaisesti.

5.b Tehostaa mahdollistavan teknologian, erityisesti tieto- ja viestintäteknologian, käyttöä naisten oikeuksien ja mahdollisuuksien vahvistamiseksi.

5.c Kehittää ja vahvistaa järkeviä käytäntöjä ja täytäntöönpanokelpoista lainsäädäntöä, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja naisen sekä tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia kaikilla tasoilla

6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.

6.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä turvallisen ja edullisen juomaveden saatavuus kaikille.

6.2 Taata vuoteen 2030 mennessä riittävä ja yhtäläinen sanitaatio ja hygienia kaikille ja lopettaa avokäymälät kiinnittäen erityistä huomiota naisten ja tyttöjen sekä huono-osaisten tarpeisiin.

6.3 Parantaa vuoteen 2030 mennessä veden laatua vähentämällä saastumista, lopettamalla kaatopaikat ja minimoimalla vaarallisten kemikaalien ja materiaalien päästöt, puolittamalla käsittelemättömän jäteveden määrä ja lisäämällä merkittävästi maailmanlaajuisista kierrätystä ja turvallista uudelleenkäyttöä.

6.4 Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi vedenkäytön tehokkuutta kaikilla sektoreilla, varmistaa kestävä vedenotto ja makean veden riittävyys vesipulan ehkäisemiseksi sekä vähentää merkittävästi vesipulasta kärsivien määrää.

6.5 Toteuttaa vuoteen 2030 mennessä integroitu vesivarojen hallinta kaikilla tasoilla esimerkiksi valtioiden välisellä yhteistyöllä tarpeen mukaan.

6.6 Suojella ja ennallistaa vuoteen 2020 mennessä vesistöihin liittyviä ekosysteemejä, kuten vuoria, metsiä, kosteikkoja, jokia, pohjavesiä ja järviä.

6.a Laajentaa vuoteen 2030 mennessä kansainvälistä yhteistyötä ja valmiuksien kehittämiseen liittyvää tukea kehitysmaille veteen ja sanitaatioon liittyvissä toimenpiteissä ja ohjelmissa, jotka koskevat esimerkiksi veden talteenottoa, suolanpoistoa, vedenkulutuksen tehostamista, jätevesien käsittelyä sekä kierrätys- ja uudelleenkäyttöteknologioita.

6.b Tukea ja vahvistaa paikallisyhteisöjen osallistumista vesistöjen ja sanitaation hallinnan kehittämiseen.

7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.

7.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä edulliset, luotettavat ja uudenaikaiset energiapalvelut kaikille.

7.2 Lisätä vuoteen 2030 mennessä uusiutuvan energian osuutta merkittävästi maailmanlaajuisessa energialähteiden yhdistelmässä.

7.3 Tuplata vuoteen 2030 mennessä energiatehokkuuden maailmanlaajuinen parantumisvauhti.

7.a Tehostaa vuoteen 2030 mennessä kansainvälistä yhteistyötä, joka tarjoaa mahdollisuuksia puhtaan energian tutkimukseen ja teknologiaan, uusiutuvan energian käyttö, energiatehokkuus ja edistynyt sekä entistä puhtaampi fossiilisten polttoaineiden käyttöteknologia mukaan lukien, sekä edistää investointeja energiainfrastruktuuriin ja puhtaan energian teknologiaan.

7.b Laajentaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja uudistaa teknologioita uudenaikaisten ja kestävien energiapalvelujen tarjoamiseksi kaikille kehitysmaissa, erityisesti vähiten kehittyneissä maissa, pienissä kehittyvissä saarivaltioissa ja kehittyvissä sisämaavaltioissa niiden omien tukiohjelmien mukaisesti.

8. Edistää kaikkia koskevaa kestävästä talouskasvusta, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.

8.1 Ylläpitää kaikkia koskevaa talouskasvusta kansallisten olosuhteiden mukaisesti ja erityisesti vähintään 7 % BKT:n vuosittaista kasvusta vähiten kehittyneissä maissa.

8.2 Saavuttaa korkeampi taloudellisen tuottavuuden taso monipuolistamisen, teknologian uudistamisen ja innovaatioiden avulla, esimerkiksi panostamalla lisäarvoa luoviin ja työvoimavaltaisiin aloihin.

8.3 Edistää kehityslähtöisiä käytäntöjä, jotka tukevat tuottavaa toimintaa, säällisten työpaikkojen luontia, yrittäjyyttä, luovuutta ja innovointia sekä kannustavat mikro- ja pienyritysten sekä keskisuurten yritysten perustamiseen ja kasvattamiseen, esimerkiksi takaamalla rahoituspalvelujen saanti.

8.4 Parantaa vuoteen 2030 saakka asteittain maailmanlaajuisista resurssitehokkuutta kulutuksessa ja tuotannossa ja pyrkiä erottamaan talouskasvu ja ympäristön pilaantuminen toisistaan kestävästä kulutuksesta ja tuotantoa koskevan kymmenvuotisen ohjelmakehyksen mukaisesti, kehittyneet valtiot eturintamassa.

8.5 Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä täysi ja tuottava työllisyys ja säällinen työ kaikille, mukaan lukien nuorille ja vammaisille, sekä sama palkka samanarvoisesta työstä.

8.6 Vähentää vuoteen 2020 mennessä merkittävästi niiden nuorten määrää, jotka eivät käy työssä tai opiskele.

8.7 Ryhtyä välittömiin ja tehokkaisiin toimiin pakkotyön, modernin orjuuden ja ihmiskaupan poistamiseksi, varmistaa lapsityön pahimpien muotojen, kuten lapsisotilaiden värväämisen ja käytön, kieltäminen ja poistaminen sekä lopettaa lapsityö kaikissa muodoissaan vuoteen 2025 mennessä.

8.8 Suojata työelämän oikeuksia ja taata turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille, mukaan lukien siirtotyöläisille, erityisesti naisille ja epävarmassa työsuhteessa oleville.

8.9 Laatia ja toimeenpanna vuoteen 2030 mennessä käytäntöjä työpaikkoja luovan ja paikallista kulttuuria sekä tuotteita edistävän kestävästä matkailun edistämiseksi.

8.10 Tukea kotimaisten rahoituslaitosten kykyä tarjota pankki-, vakuutus- ja rahoituspalveluja kaikille

8.a Lisätä kauppaa tukevaa kehitysapua kehitysmailla, erityisesti vähiten kehittyneille maille, esimerkiksi vähiten kehittyneille maille suunnattua kauppaaan liittyvää teknistä apua koskevan laajennetun integroidun toimintakehyksen kautta.

8.b Kehittää ja ottaa vuoteen 2020 mennessä käyttöön maailmanlaajuinen strategia nuorten työllistämiseksi ja panna ILO:n kansainvälinen työllisyys sopimus täytäntöön

9. Rakentaa kestävästä infrastruktuurista sekä edistää kestävästä teollisuudesta ja innovaatioista.

9.1 Kehittää laadukasta, luotettavaa ja kestävästä infrastruktuurista, kuten alueellista ja rajat ylittävää infrastruktuurista, taloudellisen kehityksen ja ihmisten hyvinvoinnin tueksi panostamalla sen edulliseen ja yhtäläiseen saantiin kaikille.

9.2 Edistää laajamittaista ja kestävää teollistumista ja nostaa vuoteen 2030 mennessä merkittävästi teollisuuden osuutta työllistäjänä ja bruttokansantuotteessa kansallisten olosuhteiden mukaisesti sekä tuplata sen osuus vähiten kehittyneissä maissa.

9.3 Lisätä pienimuotoisten teollisuus- ja muiden yritysten pääsyä rahoituspalvelujen, kuten edullisten luottojen, piiriin erityisesti kehitysmaissa ja niiden integroitumista arvoketjuihin sekä markkinoille.

9.4 Uudistaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja jälkiasennusaloja kestäväen kehityksen mukaisesti, tehostaa resurssien käyttöä ja lisätä puhtaiden sekä ympäristöystävällisten teknologioiden ja tuotantoprosessien käyttöönottoa jokaisen maan omien valmiuksien mukaisesti.

9.5 Lisätä tieteellistä tutkimusta, uudistaa teollisuudenalojen teknologisia valmiuksia kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa, esimerkiksi kannustamalla innovointiin ja lisäämällä merkittävästi tutkimus- ja kehityshenkilöstön määrää miljoonaa ihmistä kohti sekä julkista ja yksityistä rahoitusta tutkimus- ja kehitystoimintaan vuoteen 2030 mennessä.

9.a Mahdollistaa kestävä ja joustava infrastruktuurin kehittäminen kehitysmaissa Afrikan maille, vähiten kehittyneille maille, kehittyville sisämaavaltioille ja pienille kehittyville saarivaltioille tarjottavan tehostetun rahoituksellisen, teknologisen ja teknisen tuen avulla.

9.b Tukea kehitysmaiden omaa teknologista kehitystä, tutkimusta ja innovaatioita esimerkiksi varmistamalla suotuisa toimintaympäristö teollisuuden monipuolistamiseksi ja hyödykkeiden jalostusarvon lisäämiseksi.

9.c Lisätä merkittävästi tieto- ja viestintäteknologian saatavuutta ja pyrkiä tarjoamaan yhtäläinen ja edullinen Internetin käyttömahdollisuus vähiten kehittyneissä maissa vuoteen 2020 mennessä

10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.

10.1 Nostaa vuoteen 2030 mennessä väestön köyhimmän 40 %:n tulojen kasvu asteittain korkeammalle tasolle kuin kansallinen keskiarvo ja pitää se siellä.

10.2 Edistää vuoteen 2030 mennessä kaikkien sosiaalista, taloudellista ja poliittista osallistumista ja kannustaa siihen iästä, sukupuolesta, vammaisuudesta, rodusta, etnisyydestä, alkuperästä, uskonnosta tai taloudellisesta tai muusta asemasta riippumatta.

10.3 Taata yhtäläiset mahdollisuudet ja vähentää eriarvoista kohtelua muun muassa poistamalla syrjinnän mahdollistavat lait, politiikat ja käytännöt sekä edistämällä asianmukaista lainsäädäntöä, politiikkoja ja toimenpiteitä.

10.4 Toteuttaa erityisesti finanssipoliittisia, palkkaan ja sosiaaliturvaan liittyviä käytäntöjä ja edistää tasa-arvoa asteittain.

10.5 Parantaa globaalien rahoitusmarkkinoiden ja -instituutioiden sääntelyä ja valvontaa sekä tukea tällaisen sääntelyn käyttöönottoa.

10.6 Turvata kehitysmaiden parempi edustus ja ääni kansainvälisten talous- ja rahoitusinstituutioiden päätöksenteossa entistä tehokkaampien, uskottavampien, vastuullisempien ja legitiimiempien instituutioiden kehittämiseksi.

10.7 Mahdollistaa ihmisten turvallinen, järjestelmällinen ja vastuullinen siirtolaisuus sekä liikkuvuus esimerkiksi suunnitelmallisten ja hyvin hallintoitujen siirtolaispolitiikkojen avulla.

10.a Ottaa kehitysmaita, erityisesti vähiten kehittyneitä maita, varten käyttöön erityisen ja eriytetyn kohtelun periaate Maailman kauppajärjestön sopimusten mukaisesti.

10.b Kannustaa viralliseen kehitysapuun ja rahansiirtoihin, kuten ulkomaisiin suoriin sijoituksiin valtioille, joissa tarve on suurin, erityisesti vähiten kehittyneille maille, Afrikan maille, pieniin kehittyviin saarivaltioihin ja kehittyviin sisämaavaltioihin niiden kansallisten suunnitelmien ja ohjelmien mukaisesti.

10.c Pienentää vuoteen 2030 mennessä maahanmuuttajien tekemien rahalähetysten käsittelykuluja alle 3 prosenttiin ja poistaa rahalähetyskanavat, joiden kulut ovat yli 5 prosenttia.

11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.

11.1 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille riittävä, turvallinen ja edullinen asunto ja peruspalvelut sekä parantaa slummialueita.

11.2 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille turvallinen, edullinen, luotettava ja kestävä liikennejärjestelmä, parantaa liikenneturvallisuutta erityisesti lisäämällä julkista liikennettä ja kiinnittämällä erityistä huomiota huono-osaisten, naisten, lasten, vammaisten ja ikääntyneiden tarpeisiin.

11.3 Lisätä vuoteen 2030 mennessä laajamittaista ja kestävästä kaupungistumista ja mahdollisuuksia osallistavaan, integroituun ja kestäväan asuinyhdyskuntien suunnitteluun sekä hallintointiin kaikissa maissa.

11.4 Tehostaa hankkeita maailman kulttuuri- ja luontoperinnön suojelemiseksi.

11.5 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi katastrofien, kuten vesistöjen pilaantumisen, aiheuttamia kuolemantapauksia ja niille altistuvien ihmisten määrää sekä niihin liittyviä suoria taloudellisia tappioita suhteessa maailmanlaajuiseen bruttokansantuotteeseen panostaen erityisesti köyhien ja huono-osaisten suojelemiseen.

11.6 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kaupunkien haitallisia ympäristövaikutuksia kiinnittämällä erityistä huomiota esimerkiksi ilmanlaatuun sekä yhdyskunta- ja muiden jätteiden käsittelyyn.

11.7 Taata vuoteen 2030 mennessä yhtäläinen pääsy turvallisiin, osallistaviin, vihreisiin ja julkisiin tiloihin erityisesti naisille ja lapsille, ikääntyneille sekä vammaisille.

11.a Tukea kaupunkialueiden, niiden lähialueiden ja maaseudun välisiä positiivisia taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä yhteyksiä tukemalla kansallisia ja alueellisia kehityssuunnitelmia.

11.b Lisätä vuoteen 2020 mennessä merkittävästi kaupunkien ja asuinyhdyskuntien määrää laatimalla ja toteuttamalla osallistamiseen, resurssitehokkuuteen, ilmastonmuutoksen vaikutusten lievittämiseen ja niihin sopeutumiseen sekä katastrofeista selviytymiseen tähtäviä yhtenäisiä politiikkoja ja suunnitelmia, sekä kehittää ja toteuttaa kokonaisvaltaisia katastrofiriskien hallintatoimia kaikilla tasoilla katastrofiriskien vähentämistä koskevan Sendain toimintakehyksen 2015 – 2030 puitteissa.

11.c Tukea vähiten kehittyneitä maita kestävien ja joustavien, paikallisista materiaaleista tehtyjen rakennusten pystyttämässä esimerkiksi rahoituksen ja teknisen avun keinoin.

12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.

12.1 Panna täytäntöön kestävästä kulutuksesta ja tuotantosta koskeva kymmenvuotinen ohjelmakehys kaikissa maissa kehittyneiden maiden johdolla kehitysmaiden kehitystaso ja valmiudet huomioiden.

12.2 Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä luonnonvarojen kestävä ja tehokas käyttö.

12.3 Puolittaa vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuinen ruokajätteen määrä jälleenmyyjä- ja kuluttajatasolla sekä vähentää ruokahävikkiä tuotanto- ja jakeluketjuissa sadonkorjuun jälkeinen hävikki mukaan lukien.

12.4 Varmistaa vuoteen 2020 mennessä ympäristön kannalta kestävä kemikaalien ja jätteiden käsittely niiden koko elinkaaren ajan sovittujen kansainvälisten toimintakehysten mukaisesti ja vähentää merkittävästi niiden vapautumista ilmaan, veteen tai maahan, jotta haitalliset vaikutukset terveyteen ja ympäristöön voidaan minimoida.

12.5 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi jätteiden syntymistä ennaltaehkäisyyn, kierrätykseen ja uudelleenkäytön keinoin.

12.6 Kannustaa erityisesti suuria ja kansainvälisiä yhtiöitä ottamaan käyttöön kestävä käytännöt ja sisällyttämään kestävä kehitystä koskevat yritys vastuutiedot raportointiinsa.

12.7 Edistää kestäviä julkisia hankintakäytäntöjä kansallisten lakien ja prioriteettien mukaisesti.

12.8 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kestävästä kehityksestä ja luontoa suosivista elämäntavoista ollaan tietoisia kaikkialla.

12.a Tukea kehitysmaita tieteellisten ja teknologisten valmiuksiensa vahvistamisessa, jotta ne voivat siirtyä kestävämpiin kulutus- ja tuotantotapoihin.

12.b Kehittää ja ottaa käyttöön työkaluja, joilla voidaan valvoa kestävä kehityksen vaikutusta työpaikkoja luovan ja paikallista kulttuuria ja tuotteita edistävän kestävä matkailun kannalta.

12.c Järkeistää tehottomia ja tuhlailevaan kulutukseen kannustavia fossiilisten polttoaineiden tukia poistamalla markkinoiden vääristymiä paikallisten olosuhteiden mukaisesti, esimerkiksi uudistamalla verotusta ja karsimalla haitallisia tukia niiden ympäristövaikutusten perusteella ottaen kuitenkin huomioon kehitysmaiden erityistarpeet ja tilanne sekä minimoiden niiden kehitykselle mahdollisesti aiheutuvat haitat siten, että köyhien ja toimenpiteille altistuvien yhteisöjen asema voidaan turvata.

13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.

13.1 Parantaa kaikkien maiden kykyä sopeutua ilmastoon liittyviin riskitekijöihin ja luonnonkatastrofeihin.

13.2 Integroida ilmastonmuutosta koskevat toimenpiteet kansalliseen politiikkaan, strategiaihin ja suunnitteluun.

13.3 Parantaa ilmastonmuutoksen hidastamiseen, sopeutumiseen, vaikutusten lievittämiseen ja ennakkovaroituksiin liittyvää koulutusta, tietämyksen lisäämistä sekä kansalaisten ja instituutioiden valmiuksia.

13.a Panna täytäntöön YK:n ilmastonmuutosta koskevaan puitesopimukseen osallistuvien kehittyneiden maiden lupaus mobilisoida vuoteen 2020 mennessä vuosittain 100 miljardia dollaria kehitysmaiden ilmastotoimiin ja varmistaa vihreän ilmatorahaston läpinäkyvä täytäntöönpano ja toiminnan aloittaminen pääomittamisen kautta mahdollisimman pian.

13.b Edistää mekanismeja, joilla lisätään tietoisuutta tehokkaasta ilmastonmuutokseen liittyvästä suunnittelusta ja hallinnasta vähiten kehittyneissä maissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltiossa, painopisteinä erityisesti naiset, nuoret ja paikalliset sekä marginalisoituneet yhteisöt.

14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävä käyttöä.

14.1 Ehkäistä ja vähentää vuoteen 2025 mennessä merkittävästi merten saastumista erityisesti maalla tapahtuvien toimintojen vaikutuksesta, kuten meriin päätyvien jätteiden ja ravinnekuormituksen kautta.

14.2 Suojella ja hallita vuoteen 2020 mennessä kestävästi merten ja rannikkoalueiden ekosysteemejä merkittävien haittavaikutusten ehkäisemiseksi esimerkiksi vahvistamalla niiden kestokykyä sekä ryhtyä ennallistamistoimiin terveiden ja tuottavien merialueiden turvaamiseksi.

14.3 Minimoida ja torjua merten happamoitumisen vaikutuksia esimerkiksi tehostamalla tieteellistä yhteistyötä kaikilla tasoilla.

14.4 Säännellä kalastusta tehokkaasti vuoteen 2020 mennessä ja lopettaa liikakalastus, laitton, raportoimaton ja sääntelemätön kalastus sekä tuhoisat kalastuskäytänteet ja toteuttaa tiedepohjaisia hallintasuunnitelmia, jotta kalakannat voidaan palauttaa mahdollisimman lyhyessä ajassa vähintään tasolle, joilla voidaan taata suurin mahdollinen kestävä tuotto kalakantojen biologisten ominaisuuksien mukaisesti.

14.5 Suojella vuoteen 2020 mennessä vähintään 10 % rannikko- ja merialueista kansallisten ja kansainvälisten lakien sekä parhaan käytettävissä olevan tutkimustiedon mukaisesti.

14.6 Kieltää vuoteen 2020 mennessä tietyt kalastustukien muodot, jotka edistävät liikakapasiteettia ja -kalastusta, poistaa tuet, jotka edistävät laitonta, raportoimatonta ja sääntelemätöntä kalastusta ja pidättyä uusista vastaavanlaisista tuista ottaen huomioon, että kehitysmaita ja vähiten kehittyneitä maita koskevan asianmukaisen ja tehokkaan erityisen ja eriytetyn kohtelun tulisi olla kiinteä osa Maailman kauppajärjestön kalastusalan tukia koskevia neuvotteluja.

14.7 Kasvattaa vuoteen 2030 mennessä pienille kehittyville saarivaltioille ja vähiten kehittyneille maille kertyviä taloudellisia hyötyjä kestävästä meriresurssien käytöstä esimerkiksi kalastuksen, vesiviljelyn ja matkailun kestävä hallinnoinnin keinoin.

14.a Lisätä tutkimustietoa, kehittää tutkimuskapasiteettia ja siirtää meriteknologiaa ottaen huomioon Hallitustenvälisen meriteieteellisen komission meriteknologian siirtämistä koskevat ehdot ja ohjeet, jotta merten tilaa voidaan parantaa ja merten biologisen monimuotoisuuden positiivista vaikutusta kehitysmaiden, erityisesti pienten kehittyvien saarivaltioiden ja vähiten kehittyneiden maiden, kehitykseen voidaan lisätä.

14.b Tarjota pienimuotoisen kalastuksen harjoittajille mahdollisuus käyttää merten tarjoamia luonnonvaroja ja pääsy merimarkkinoille.

14.c Tehostaa merten ja niiden tarjoamien luonnonvarojen suojelua ja kestävää käyttöä panemalla täytäntöön YK:n merioikeusyleissopimuksessa kuvattu kansainvälinen lainsäädäntö, joka tarjoaa oikeudellisen kehyksen merten ja niiden tarjoamien luonnonvarojen suojelulle ja kestävälle käytölle, kuten "The future we want" - loppuasiakirjan 158 kappaleessa palautetaan mieliin.

15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.

15.1 Suojella ja palauttaa vuoteen 2020 mennessä ennalleen maanpäällisiä ja sisämaassa sijaitsevia makean veden ekosysteemejä ja niiden tarjoamia palveluja, erityisesti metsiä, kosteikkoja, vuoria ja kuivan maan alueita, sekä turvata niiden kestävä käyttö kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien velvoitteiden mukaisesti.

15.2 Edistää vuoteen 2020 mennessä kaiken tyyppisten metsien kestävien hoitomenetelmien käyttöönottoa, pysäyttää metsäkato, ennallistaa turmeltuneita metsäalueita ja lisätä maailmanlaajuisista metsitystä merkittävästi.

15.3 Taistella vuoteen 2030 mennessä aavikoitumista vastaan, ennallistaa pilaantunut maaperä esimerkiksi aavikoitumiselle, kuivuudelle ja tulville altistuneilla alueilla ja pyrkiä saavuttamaan nollataso maaperän pilaantumisessa.

15.4 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä vuoriekosysteemien ja niiden biologisen monimuotoisuuden suojelu, jotta voidaan tukea niiden kykyä tarjota kestävä kehityksen kannalta olennaisia hyötyjä.

15.5 Ryhtyä kiireellisiin ja merkittäviin toimenpiteisiin luontaisten elinympäristöjen turmeltumisen vähentämiseksi, luonnon monimuotoisuuden katoamisen pysäyttämiseksi ja uhanalaisten lajien suojelemiseksi sekä niiden sukupuuttoon kuolemisen estämiseksi vuoteen 2020 mennessä.

15.6 Edistää geeniresurssien hyödyntämisestä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasavertaista jakautumista sekä edistää tällaisten resurssien asianmukaisia käyttömahdollisuuksia kansainvälisesti sovitulla tavoilla.

15.7 Ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin suojeltujen kasvien ja eläinten salametsästyksen ja -kaupan pysäyttämiseksi sekä puuttua laittomien villieläinperäisten tuotteiden kysyntään ja tarjontaan.

15.8 Ottaa vuoteen 2020 mennessä käyttöön menetelmiä, joilla voidaan estää ja merkittävästi vähentää haitallisten vierasperäisten lajien vaikutuksia maa- ja vesiekosysteemeihin sekä pitää ensisijaisten lajien määrä kurissa tai karsia niitä.

15.9 Integroida vuoteen 2020 mennessä ekosysteemiin ja luonnon monimuotoisuuden liittyvät arvot kansalliseen ja paikalliseen suunnitteluun, kehitysprosesseihin ja köyhyyden vähentämisstrategioihin sekä -toimenpiteisiin.

15.a Mobilisoida ja merkittävästi lisätä rahoitusta kaikista lähteistä luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeluun sekä kestäväan käyttöön.

15.b Mobilisoida merkittävästi resursseja kaikista lähteistä ja kaikilla tasoilla kestävä metsänhoidon rahoittamiseen sekä tarjota riittäviä kannustimia kehitysmaille tällaisen metsänhoidon sekä suojelu- ja metsitystoimien edistämiseksi.

15.c Lisätä maailmanlaajuisia tukea suojeltujen lajien salametsästyksen ja -kaupan vastaiseen taisteluun esimerkiksi parantamalla paikallisten yhteisöjen valmiuksia hankkia elantonsa kestäväillä tavoilla.

16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.

16.1 Vähentää merkittävästi kaikkia väkivallan muotoja ja niihin liittyviä kuolemantapauksia kaikkialla.

16.2 Lopettaa kaikki lapsiin kohdistuva pahoinpitely, hyväksikäyttö, ihmiskauppa ja kaikki väkivallan muodot sekä lasten kiduttaminen.

16.3 Edistää oikeusturvaa kansallisilla ja kansainvälisillä tasoilla sekä varmistaa kaikille yhtäläinen pääsy oikeuspalveluiden piiriin.

16.4 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi rahan sekä aseiden laittomia siirtoja, tehostaa varastetun omaisuuden palauttamista ja taistella kaikkea järjestäytyneen rikollisuuden muotoja vastaan.

16.5 Vähentää merkittävästi korruptiota ja lahjontaa kaikissa muodoissaan.

16.6 Kehittää tehokkaita, vastuullisia ja läpinäkyviä instituutioita kaikilla tasoilla.

16.7 Varmistaa joustava, kaikkia koskeva, osallistava ja edustava päätöksenteko kaikilla tasoilla.

16.8 Laajentaa ja vahvistaa kehitysmaiden osallistumista maailmanlaajuisiin hallinnointijärjestelmiin.

16.9 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille laillinen henkilöllisyys, kuten rekisteröinti syntyessä.

16.10 Taata julkinen tietojen saanti ja turvata perusvapaudet kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

16.a Vahvistaa tärkeimpiä kansallisia instituutioita esimerkiksi kansainvälisen yhteistyön avulla, jotta väkivallan ehkäisemiseen ja terrorismin sekä rikollisuuden torjumiseen tarvittavia valmiuksia voidaan kehittää kaikilla tasoilla, erityisesti kehitysmaissa.

16.b Edistää ja panna täytäntöön syrjinnän vastaisia lakeja ja kestävän kehityksen käytäntöjä.

17. Tukea vahvemmin kestävän kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.

Rahoitus

17.1 Vahvistaa kotimaisten resurssien mobilisointia esimerkiksi kehitysmailla kohdistettavan kansainvälisen tuen kautta, jotta ne voivat kehittää valmiuksiaan verojen ja muiden tuottojen keräämiseen.

17.2. Kannustaa kehittyneitä maita toteuttamaan täysimääräisesti sitoutumisensa viralliseen kehitysapuun, esimerkiksi monien kehittyneiden maiden sitoutuminen tavoitteeseen siitä, että 0,7 prosentin osuus BKT:stä käytetään viralliseen kehitysapuun (ODA/GNI) kehitysmailla ja 0,15–0,2 prosenttia viralliseen kehitysapuun (ODA/GNI) vähiten kehittyneille maille.

17.3 Mobilisoida lisää rahoitusresursseja kehitysmaihin useista lähteistä.

17.4 Auttaa kehitysmaita saavuttamaan pitkän aikavälin velanhoitokyky koordinoituilla käytännöillä, joiden tavoitteena on edistää velkarahoitusta, velkahelpotuksia ja velkojen uudelleenjärjestelyä tarpeen mukaan sekä puuttua erittäin velkaantuneiden köyhien maiden ulkoiseen velkaan velkakierrerriskin pienentämiseksi.

17.5 Ottaa vähiten kehittyneitä maita varten käyttöön investointien edistämiseen tähtäviä ohjelmia

Teknologia

17.6 Tehostaa pohjois-etelä- ja etelä-etelä-akselilla tapahtuvaa sekä kolmenvälistä alueellista ja kansainvälistä tieteeseen, teknologiaan ja innovaatioihin liittyvää yhteistyötä ja valmiuksia sekä kehittää tietojen jakamista keskinäisesti sovituin ehdoin, esimerkiksi parantamalla nykyisten mekanismien keskinäistä koordinoitua erityisesti YK:n tasolla sekä maailmanlaajuisen teknologiansiirtoa helpottavan mekanismin avulla.

17.7 Edistää ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä, siirtoa ja levittämistä kehitysmaihin suotuisin ehdoin, myös ilman täyttä vastiketta ja etuoikeutetusti, jos näin keskinäisesti sovitaan.

17.8 Ottaa täysimääräisesti käyttöön teknologiapankki sekä tutkimus-, teknologiaja innovaatiovalmiuksia kehittävä mekanismi vähiten kehittyneille maille vuoteen 2017 mennessä ja lisätä mahdollistavan teknologian, erityisesti tieto- ja viestintäteknologian, käyttöä.

Valmiuksien kehittäminen

17.9 Tarjota kehitysmailla vahvistettua kansainvälistä apua tehokkaaseen ja kohdistettuun valmiuksien kehittämiseen, jotta kansallisia suunnitelmia kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanemiseksi voidaan tukea esimerkiksi pohjoisetelä- ja etelä-etelä-akselilla tapahtuvan sekä kolmenvälisen yhteistyön kautta.

Kauppa

17.10 Edistää yleismaailmallista, sääntöihin perustuvaa, avointa, syrjimätöntä ja yhdenvertaista monenvälistä Maailman kauppajärjestön alaisuudessa toimivaa kauppaa muun muassa viemällä päätökseen Dohan kehitysohjelman alaiset neuvottelut.

17.11 Lisätä merkittävästi kehitysmaiden vientiä siten, että erityisesti vähiten kehittyneiden maiden osuus maailmanlaajuisesta viennistä voidaan kaksinkertaistaa vuoteen 2020 mennessä.

17.12 Taata vähiten kehittyneille maille viipymättä tulliton ja kiintiötön, pysyvä pääsy markkinoille Maailman kauppajärjestön päätösten mukaisesti esimerkiksi varmistamalla, että vähiten kehittyneistä maista tapahtuvaa tuontia koskevat etuuskohteluun oikeuttavat alkuperäsäännöt ovat läpinäkyviä ja yksinkertaisia sekä markkinoille pääsyä edistäviä.

Järjestelmän ongelmat

Poliittinen ja institutionaalinen yhtenäisyys

17.13 Parantaa maailmanlaajuisia makrotalouden vakautta muun muassa poliittisen koordinoinnin ja johdonmukaisuuden avulla.

17.14 Parantaa kestävästä kehityksestä koskevan politiikan johdonmukaisuutta.

17.15 Kunnioittaa kunkin maan poliittista liikkumisvaraa ja johtoa köyhyyden poistamiseen ja kestäväan kehitykseen tähtäävän politiikan laatimisessa ja toteuttamisessa.

Useiden sidosryhmien kumppanuudet

17.16 Tehostaa kestäväan kehityksen globaalia kumppanuutta ja täydentää sitä useiden sidosryhmien kumppanuuksilla, jotka jalkauttavat ja jakavat tietoja, asiantuntemusta, teknologiaa ja rahoitusresursseja kestäväan kehityksen tavoitteiden tueksi kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa.

17.17 Kannustaa ja edistää tehokkaita julkisia, julkisen ja yksityisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan välisiä kumppanuuksia niiden oman asiantuntemuksen ja resurssintä strategioiden pohjalta.

Tiedot, valvonta ja vastuut

17.18 Tehostaa vuoteen 2020 mennessä tukea kehitysmaiden, mukaan lukien vähiten kehittyneiden maiden ja pienten kehittyvien saarivaltioiden, valmiuksien kehittämiseksi siten, että laadukkaiden, ajantasaisten ja luotettavien, tulotason, sukupuolen, iän, rodun, etnisyyden, maahanmuuttaja-aseman, vammaisuuden, maantieteellisen sijainnin ja muiden kansallisissa konteksteissa merkittävien ominaisuuksien perusteella eriytettyjen tietojen saatavuutta voidaan merkittävästi parantaa.

17.19 Kehittää vuoteen 2030 mennessä kestäväan kehityksen etenemistä koskevia mittareita bruttokansantuotteen täydennykseksi nykyisten hankkeiden pohjalta sekä tukea tilastointivalmiuksien kehittämistä kehitysmaissa.